

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ТРГОВИНЕ,
ТУРИЗМА И ТЕЛЕКОМУНИКАЦИЈА

Сектор за туризам
Број: 332-02-138/2021-08
Датум: 22.11.2021. године
Немањина 22-26
Београд

ОПШТИНА ЋУПРИЈА

Владимир Васиљевић, заменик председника општине

35230 ЋУПРИЈА

13. октобра бр. 7

ПРЕДМЕТ: Мишљење на „Нацрт програма развоја туризма општине Ћуприја од 2021. до 2025. године“

ВЕЗА: Ваш предмет бр. 332-3/2021-01, од 10.11.2021. године

Поштовани,

Сектору за туризам Министарства трговине, туризма и телекомуникација достављен је кориговани документ „Нацрт/Предлог програма развоја туризма општине Ћуприја 2021-2025“, а ради давања мишљења на исти.

С тим у вези, констатовано је да су све примедбе које се односе на претходни текст поменутог документа наведене у нашем допису број 332-02-138/2021-08, од 27.10.2021. године отклоњене и да је садржај истог усаглашен са релевантним планским и стратешким документима.

Имајући у виду горе наведено, Сектор за туризам Министарства трговине, туризма и телекомуникација нема примедби ни додатних сугестија.

С поштовањем,

ДРЖАВНИ СЕКРЕТАР

Жикица Несторовић

Програм развоја туризма општине Ћуприја 2021 – 2025

На основу члана 32. Закона о локалној самоуправи („Службени гласник РС“, бр.129/2007, 83/2014-др. закон, 101/16-др. закон и 47/2018), члана 40. Статута општине Ћуприја („Службени гласник општине Ћуприја, бр.30/2019) и члана 12. Закона о туризму, Скупштина општине Ћуприја на седници одржаној дана 30. 11. 2021. године доноси :

ПРОГРАМ РАЗВОЈА ТУРИЗМА ОПШТИНЕ ЋУПРИЈА 2021 - 2025

-

УВОД	7
2. МЕТОДОЛОГИЈА РАДА	8
3. ПЛАНСКИ ОСНОВ ИЗРАДЕ ПРОГРАМА	9
3.1. Национални ниво	9
3.1.1. Закон о туризму	9
3.1.2. Закон о угоститељству	9
3.1.3. Стратегија развоја туризма РС 2016.-2025.	9
3.1.4. Правилник о садржини и начину израде Програма развоја туризма	9
3.1.5. Стратегијски маркетинг план РС до 2025.	10
3.2. Локални ниво	10
3.2.1. Статут општине Ћуприја	10
3.2.2. Стратегија одрживог развоја општине Ћуприја 2019-2024	10
3.2.3. Програм инфраструктурног развоја општине Ћуприја	10
3.2.4. Просторни план општине Ћуприја 2011-2025	11
4. ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ О ОПШТИНИ ЋУПРИЈА	12
4.1. Географске, демографске и климатске карактеристике	14
4.1.1. Географске карактеристике	14
4.1.1.1. Рељеф	14
4.1.1.2. Хидрографија	15
4.1.1.3. Биљни и животињски свет	17
4.1.2. Демографске карактеристике	17
4.1.2.1. Старосна структура становништва	18
4.1.2.2. Становништво у сеоским насељима	18
4.1.2.3. Етничка структура становништва	18
4.1.3. Климатске карактеристике	18
4.1.3.1. Температура	18
4.1.3.2. Падавине	18
4.1.3.3. Ветар	19
4.1.3.4. Влажност ваздуха	19
4.1.3.5. Облачност и осунчаност	19
4.2. Саобраћајна и комунална инфраструктура	19
4.2.1. Саобраћајна инфраструктура	19
4.2.2. Ваздушни саобраћај	20
4.2.3. Водни саобраћај	20
4.2.4. Електроенергетска инфраструктура	20
4.2.5. Водоснабдевање	20
4.2.6. Канализациона инфраструктура	21
4.3. Привредни развој	21

4.3.1. Привредна друштва	21
4.3.2. Предузетници	22
5. АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА РАЗВОЈА ТУРИЗМА	23
5.1. Кључни показатељи туристичког промета	23
5.1.1. Туристички промет од 2015. до 2019.	23
5.1.2. Боравишне таксе	24
5.1.3. Организације туристичког сектора на нивоу туризма општине Ћуприја	25
5.1.3.1. Туристичка организација општине Ћуприја	25
5.1.3.2. Музеј <i>Norreum Margi</i> Равно Ћуприја	25
5.1.3.3. Установа културе Ћуприја	26
5.1.3.4. Народна библиотека Душан Матић	26
5.1.3.5. Школа за музичке таленте	26
5.1.3.6. Културна и уметничка друштва	26
5.1.3.7. Установа за спорт СЦ АДА	27
5.1.3.8. Спортски савез Ћуприје	27
5.2. Кључни туристички производи	27
5.2.1. Културно наслеђе	27
5.2.1.1. Манастир Раваница	27
5.2.1.2. Спомен парк на Иванковцу	28
5.2.1.3. Школа за музичке таленте	29
5.2.1.4. Коларчева задужбина	29
5.2.1.5. Археолошко налазиште " <i>Norreum Margi</i> "	29
5.2.1.6. Римски мост	30
5.2.1.7. Налазиште Стублина	31
5.2.1.8. Краљево поље	31
5.2.2. Манифестације и догађаји	32
5.2.2.1. Календар манифестација	32
5.2.3. Специјални интереси	38
5.2.3.1. Ловни туризам	38
5.2.3.2. Излети	38
5.2.3.3. Бициклизам	38
5.2.3.4. Пешачење	39
5.2.4. Рурални туризам	39
5.3. Туристичко – угоститељски капацитети	40
5.3.1. Туристичко - угоститељски објекти за смештај	40
5.3.2. Туристичко - угоститељски објекти за исхрану, пиће и напитке	41
5.4. Анализа људских ресурса у области туризма и угоститељства	41
5.4.1. Незапосленост	41

5.4.2. Запосленост	42
5.5. Активности на развоју туристичких производа	42
5.5.1. Категоризација угоститељских објеката	42
5.5.2. Истицање туристичке сигнализације у граду и селима	43
5.5.3. Спровођење обука у сеоским туристичким домаћинствима	43
5.5.4. Постављање табли за означавање културног наслеђа	43
5.5.5. Израда Регионалног маркетинг плана за туристичке производе	43
5.5.6. Активности на мапирању и маркирању пешачких стаза	44
5.6. Активности на развоју туристичке инфраструктуре	44
5.6.1. Пут Сење - Иванковац	44
5.6.2. Излетиште Вавило	44
5.6.3. Атлетски стадион	45
5.6.4. Мото кампинг Морава	45
5.6.5. Археолошко налазиште Хореум Марги	46
5.6.6. Манастир Раваница	46
5.6.7. Бициклическа стаза "Зелена стаза"	46
6. АНАЛИЗА КЉУЧНИХ ТУРИСТИЧКИХ ТРЖИШТА ОД ЗНАЧАЈА ЗА РАЗВОЈ ТУРИЗМА И МАРКЕТИНГ АКТИВНОСТИ ОПШТИНЕ ЂУПРИЈА	48
6.1. Анализа кључних туристичких тржишта на територији општине Ђуприја	48
6.2. Маркетинг активности	49
7. SWOT АНАЛИЗЕ	51
7.1. Људски ресурси	51
7.2. Инфраструктура и саобраћај	52
7.3. Туристички производи	53
7.4. Усклађеност са другим делатностима	54
7.5. Маркетинг и дистрибуција	55
8. ВИЗИЈА И МИСИЈА	56
9. РАЗВОЈНИ МОДЕЛ, ЦИЉЕВИ И ПРОЈЕКЦИЈЕ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ТУРИЗМА	57
9.1. Развојни модел	57
9.2. Циљеви одрживог развоја	57
9.3. Пројекције одрживог развоја	58
10. ПЛАН КОНКУРЕНТНОСТИ СА ПРЕДЛОГОМ КЉУЧНИХ ИНВЕСТИЦИОНИХ ПРОЈЕКТА	60
10.1. Компаративна анализа градова у окружењу	61
10.1.1. Упоредни приказ општих података	62
10.1.2. Компаративна анализа о доласцима туриста	63
10.1.3. Компаративна анализа о ноћењима туриста	63
10.1.4. Компаративна анализа о доласцима туриста и ноћењима туриста	64
10.1.5. Компаративна анализа општих података општине Ђуприја и општине Свилајнац	64
10.1.6. Компаративна анализа општих података општине Ђуприја и општине Деспотовац	65

10.2. Кључни инвестициони пројекти	66
11. МОДЕЛ УПРАВЉАЊА ТУРИСТИЧКОМ ДЕСТИНАЦИЈОМ	71
11.1. Јавни сектор	71
11.2. Приватни сектор	74
11.3. Организације цивилног друштва	75
12. АКЦИОНИ ПЛАН	76
13. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА	92
14. ПРИЛОГ 1 (Анкета)	94
15. ПРИЛОГ 2 (Анализа анкете)	97
16. ПРИЛОГ 3 (Попис табела, слика и графика)	105
17. КОРИШЋЕНА ЛИТЕРАТУРА	107
18. ОБЈАВЉИВАЊЕ И СУПАЊЕ НА СНАГУ	109

Програм развоја туризма општине Ћуприја 2021-2025, је плански документ који даје смернице за будући развој заједнице у области туризма.

Доноси се на период од пет година и усаглашен је са Законом о туризму („Сл. гласник РС“, бр.17/2019), Законом о угоститељству („Сл. гласник РС“, бр.17/2019) Стратегијом развоја туризма Републике Србије 2016-2025 („Сл. гласник РС“ бр.98/2016), Правилником о садржини и начину израде Програма развоја туризма („Сл. гласник РС“, бр. 86/2020), и осталим актима Републике Србије и општине Ћуприја.

Документ је резултат рада чланова Радног тима чији састав чине представници невладиног и приватног сектора, локалне самоуправе, јавних предузећа и установа, Туристичке организације општине Ћуприја и индивидуални представници локалне заједнице који на директан или индиректан начин делују у туризму.

Овај Програм написан је како би се утврдиле вишегодишње развојне смернице општине у области развоја туризма. Усмерен је на системско планирање развоја, кроз одрживо стварање трендова туристичке понуде и тражње. Укључује све ефекте које овај сектор има на укупан локални, регионални и међународни развој.

Програм садржи анализу постојећег стања: географске, демографске и климатске карактеристике, културно-историјско

наслеђе, степен привредног развоја и инфраструктуру, показатеље туристичког промета туристичко угоститељске капацитете, заступљене активности на развоју туристичких производа, стратешке предности и недостатке.

Кључни аспекти Програма развоја туризма општине Ћуприја обухватају:

- Одрживи економски, еколошки и социјални развој туризма у општини Ћуприја
- Јачање конкурентности туристичке привреде и са њом повезаних делатности
- Повећање учешћа сектора туризма у бруто домаћем производу и повећање броја запослених у сектору туризма
- Унапређење укупног имиџа општине Ћуприја

Основа израде овог документа је да подстакне развој позитивног имиџа општине Ћуприја у области туризма, да укаже на одрживо коришћење туристичких ресурса, да процени и истакне туристичке атрактивности и потенцијале и јасно дефинише стратешке приоритете у овој области.

Циљ израде овог документа је да се реализацијом развојних циљева Програма развоја туризма општине Ћуприја и оставарењем кључних развојних пројеката, унапреди и обогати туристичка понуда општине Ћуприја, повећа функционалност и створи конкурентна и препознатљива дестинација на туристичком тржишту.

2. МЕТОДОЛОГИЈА РАДА

За потребе израде овог документа спроведена су истраживања од значаја за развој туризма на територији општине Ћуприја.

Примењене су анализе теренског и кабинетског проучавања, укључујући низ истраживачких, аналитичких и интерпретативних поступака, као што су обилазак терена, прикупљање података из јавно доступних извора (постојећа документација и сл.), анкетање, анализа и валоризација туристички ресурсне основе, радионице са активностима туристичког развоја, договор са представницима власти, анализа резултата анкете, израда SWOT анализе и осмишљавање визије.

Визија је послужила као подлога за формирање развојних приоритета Програма, након чега су одређени развојни, општи и посебни циљеви са предлогом кључних инвестиционих пројеката који су усаглашени са Националном Стратегијом развоја туризма 2016-2025, Стратегијом одрживог развоја општине Ћуприја 2019-2024 и осталим важећим планским документима на националном и локалном нивоу.

Предлози кључних пројеката у овом документу представљени су табеларно као и развојни, општи и посебни циљеви. На основу општих и посебних циљева донет је Акциони план, као саставни део Програма развоја туризма општине Ћуприја. Акциони план у потпуности је усаглашен са стратешким циљевима општине Ћуприја и Стратегијом развоја туризма РС.

Процес израде Програма, започет је ажурирањем и усаглашавањем података социо-економске анализе урађене у оквиру Стратегије одрживог развоја општине Ћуприја 2019-2024.

Модули анализе постојећег стања обухватили су основне географске, демографске и културно-историјске податке, саобраћајну и комуналну инфраструктуру, привредни развој, привредне субјекте и пољопривреду, показатеље туристичког промета, организације туристичког сектора, анализе постојећих туристичких производа, туристичко-угоститељске капацитете, локалитете, манифестације и туристичке потенцијале.

Као мерни инструмент, коришћен је упитник којим су испитивани ставови, мишљења и интереси становноштва о различитим аспектима туризма (Прилог 1).

На овај начин становници општине Ћуприја, директно су учествовали у одабиру приоритета у области туризма и дефинисању развојних циљева.

Анкетање је обављено насумично, нису постојала ограничења полом и старошћу. Обухваћена је група од 262 испитаника.

Прикупљање података спроведено је електронским путем, док су запослени у Одсеку за локални економски развој обрадили резултате истраживања. (Прилог 2)

3. ПЛАНСКИ ОСНОВ ИЗРАДЕ ПРОГРАМА

Програм развоја туризма општине Ћуприја, усаглашен је са законодавством Републике Србије, стратешким документима Републике Србије и са правном регулативом општине Ћуприја.

3.1. Национални ниво

На националном нивоу, Програм развоја туризма општине Ћуприја 2021-2025, усаглашен је са Стратегијом развоја туризма Републике Србије за период 2016-2025, као и са Законом о туризму, Законом о угоститељству, док су садржина и начин израде Програма усклађени са смерницама Правилника којим је прописана садржина и начин израде Програма.

3.1.1. Закон о туризму

Програм развоја туризма општине Ћуприја, усаглашен је са Законом о туризму. Чланом 3. дефинисани су изрази и термини који обухватају област туризма, а који су коришћени током израде овог документа. Чланом 5, наведене су врсте планских докумената, као и Програм развоја туризма, док се чланом 12, наводи да јединица локалне самоуправе у оквиру својих надлежности доноси Програм развоја туризма у складу са Стратегијом. Овим чланом наведено је и да се програм пре усвајања, доставља министарству на мишљење. (Закон о туризму, 2019., чл.5, чл.12)

3.1.2. Закон о угоститељству

Законом о угоститељству, чланом 2, формулисани су појмови који су коришћени током израде Програма развоја туризма

општине Ћуприја, док су следећим чланом утврђене угоститељске делатности, чија је терминологија коришћена током анализе туристичко-угоститељских капацитета у општини Ћуприја. (Закон о угоститељству, 2019., чл.2, чл.3)

3.1.3. Стратегија развоја туризма Републике Србије 2016-2025

Програм развоја туризма општине Ћуприја 2021-2025, усаглашен је и са Стратегијом развоја туризма Републике Србије 2016-2025. и са њеним циљевима (Стратегија развоја туризма РС, 2016., стр. 2-3). Поред усклађених циљева идентификовани су и туристички производи (Стратегија развоја туризма РС, 2016., стр.28) које треба развијати у наредном периоду од којих туризам градова, манифестације /догађаји (културни, спортски и др.), тематске руте, рурални туризам, културно наслеђе, представљају главне производе туризма општине Ћуприја.

Стратегија развоја туризма Републике Србије 2016-2025. као кључну атрактивност општине Ћуприја препознаје и Манастир Раваницу (Стратегија развоја туризма РС, 2016., стр. 53) док за кључне производе краја наводи екотуризам, етнотуризам, рурални туризам, специјалне интересе, културно тематске руте, манифестације, спортове на води и сл.

3.1.4. Правилник о садржини и начину израде Програма развоја туризма

Комплетан документ је израђен на основу смерница Правилника о садржини и начину израде Програма развоја туризма, који је објављен 19.06.2020. године, у СЛ.гласнику РС, бр.86. Програм прати прописану садржину и начин израде од 2. до 13.члана.

3.1.5. Стратегијски маркетинг план туризма РС до 2025.

Програм развоја туризма општине Ћуприја, усаглашен је и са Стратегијским маркетинг планом туризма РС, са планираним активностима које су конципиране кроз групе активности, подржавајуће активности, маркетиншку инфраструктуру и маркетинг активности. (Стратегијски маркетинг план РС до 2025., стр.169-170)

3.2. Локални ниво

Поред напред наведених докумената на националном нивоу, Програм развоја туризма општине Ћуприја 2021. – 2025., усаглашен је и са Статутом општине Ћуприја, Стратегијом одрживог развоја општине Ћуприја 2019.-2024, Програмом инфраструктурног развоја и Просторним планом општине Ћуприја 2011-2025.

3.2.1. Статут општине Ћуприја

Статут је највиши правни акт којим се уређују надлежности јединице локалне самоуправе и начин њиховог оставаривања (Закон о локалној самоуправи, 2018., чл. 11). Статутом општине Ћуприја, утврђене су надлежности у складу са Уставом и законом (Закон о локалној самоуправи, 2018., чл.5), где општина доноси програме развоја општине и појединих делатности, као и остале планове и друге послове од непосредног интереса за грађане (Статут општине Ћуприја, 2008., чл.15).

3.2.2. Стратегија одрживог развоја општине Ћуприја 2019-2024.

Стратегијом одрживог развоја општине Ћуприја 2019-2024., кроз развојни

приоритет који се односи на "Интегративни развој туризма, културе и спорта" планирани стратешки циљеви усмерени су на:

- Унапређење туристичке инфраструктуре
- Унапређење туристичке понуде путем промоције, развоја нових туристичких производа и организације туристичких манифестација
- Унапређење културних садржаја и инфраструктуре објеката и споменика културе
- Унапређење инфраструктурних, техничких и људских капацитета, установа и организација у области културе и туризма
- Унапређење услова за спорт и рекреацију и стварање услова за развој спортског туризма.

Наведени пројекти из области туризма Стратегије одрживог развоја општине Ћуприја 2019-2024 (Стратегија развоја општине Ћуприја, 2019., стр.131)., усаглашени су са Програмом развоја туризма општине Ћуприја 2021.-2025.

3.2.3. Програм инфраструктурног развоја општине Ћуприја

Програм развоја туризма општине Ћуприја, усаглашен је са Програмом инфраструктурног развоја општине Ћуприја кроз пројекте и предлоге пројеката који су усмерени на унапређење туристичке инфраструктуре (инфраструктуре објеката, споменика и инфраструктуре за спорт и рекреацију). (Програм инфраструктурног развоја општине Ћуприја, 2019., стр 25-26, 62-66)

3.2.4. Просторни план општине Ћуприја 2011-2025

Просторним планом општине Ћуприја предвиђена је област "Просторног развоја туризма, организације и уређења туристичких и рекреативних простора" где су истакнути стратешки потенцијали и постојеће могућности које треба искористити попут фазне реконструкције путева, обележавања туристичким и саобраћаним путоказима, ископавања и реконструкције археолошких налазишта,

изградње мањих смештајних објеката за ловце, планинаре, потенцијалне туристе и сл. Овим документом наводи се и да се треба усмерити на развој манифестација / догађаја, руралног туризма, културног наслеђа и специјалних интереса (Просторни план општине Ћуприја, 2011., стр. 66-70), што је у складу са Програмом развоја туризма општине Ћуприја.

4. ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ О ОПШТИНИ ЋУПРИЈА

Општина Ћуприја, налази се у централној Србији у средишту Поморавског округа, окружена Јагодином на североистоку, општином Параћин на југу и општином Деспотовац на северозападу. Површина територије износи 287 km² на надморској висини од 123m, на географској дужини од 21°23Е и географској ширини 43°56N. Основни подаци о климатским карактеристикама овог краја одређени су својствима и елементима умерено континенталне климе са просечно довољним количинама падавина и мањим утицајем ветрова, изузев кошаве.

Према подацима последњег званичног пописа становништва спроведеног 2011.године, на подручју Ћуприје живи 30.645 становника. Територију општине, утврђену Законом о територијалној организацији Републике Србије, чине насељена места, односно подручја катастарских општина које улазе у њен састав, и то:

Табела 1, Насеља и катастарске општине

Редни бр.	Насељено место	Катастарска општина
1	Батинац	Батинац
2	Бигреница	Бигреница
3	Старо село	Старо село
4	Вирине	Вирине
5	Влашка	Влашка
6	Добричево	Добричево
7	Исаково	Исаково
8	Јовац	Јовац
9	Дворица	Дворица
10	Кованица	Кованица
11	Крушар	Крушар
12	Мијатовац	Мијатовац
13	Остриковац	Остриковац

14	Паљане	Паљане
15	Иванковац	Иванковац
16	Сење	Сење
17	Супска	Супска
18	Ћуприја	Ћуприја град Ћуприја ван града

Извор, Стратегија одрживог развоја општине Ћуприја

Ћуприја има изванредан геостратешки положај. Налази се на раскрсници саобраћајног пута познатог као Коридор X. Пuteви се разилазе у више праваца што пружа велике могућности за сарадњу у свим областима са општинама у ближој и даљој околини.

Ћуприја остварује директну везу са државним путем А1, односно ауто-путем Е-75 и удаљена је од Београда 147km, а од Ниша 89km. Кроз општину пролази и магистрална двоколосечна пруга међународног значаја Е-85 на релацији Будимпешта-Суботица-Београд-Ниш-Скопље-Солун-Атина.

Најближи путнички аеродром Константин Велики удаљен је 80km, док је најближи спортски аеродром удаљен 2km. Најближи гранични прелаз за теретна возила је ка Бугарској (Вршка Чука) и удаљен је 110km. Најважнији прелаз за теретна и путничка возила до ког се стиже ауто-путем (Градина СРБ – Калотина БГР), удаљен је 194km. Гранични прелаз Ђердап са Румунијом удаљен је 206km, док се гранични прелаз Котроман са Босном и Херцеговином налази на 225-ом километру од Ћуприје. Гранични прелаз Прешево са Македонијом удаљен је 237km.

Од већих градова земаља у окружењу, најближа је Софија у Бугарској 249km, затим

Скопље 290km, Сарајево 357km и Подгорица 408km. Од Будимпеште Ћуприју дели 524km, од Беча 761km, Минхена 1087km, а од Милана 1178km.

Слика 1, Положај општине Ћуприја

Извор, Стратегија одрживог развоја општине Ћуприја

Ћуприја се налази у централном делу Србије на обалама реке Раванице и Велике Мораве, у средишњем делу горњег Поморавља. Општина је смештена у долини, са десне стране опасана благим обронцима Кучајских планина, а са леве стране планином Јухор. И поред тога Ћуприја се сматра равничарско низијским градом.

Површина општине износи 28.700ha, од чега укупну пољопривредну површину чини 92,9%, односно 21.736,3741ha и најдоминантније су оранице и баште, које покривају 79,1% земљишта. Ћуприја

поседује мрежу здравствених установа која се састоји од Завода за јавно здравље, Опште болнице, Дома здравља и седам сеоских амбуланти.

У граду постоје три основне школе са још 12 школских подручних јединица, Предшколаска установа Дечја радост са 4 вртића и 5 сеоских одељења, три средње, једна висока школа струковних студија и две музичке од којих је једна сврстана у школе од посебног националног значаја Школа за музичке таленте.

За реализацију већине туристичких, културних и едукативних дешавања у Ћуприји, задужене су: Туристичка организација општине Ћуприја, Музеј „Horreum Margi” Равно, Установа културе Ћуприја и Народна библиотека Душан Матић. На територији општине Ћуприја постоји и више споменика културе од којих поједини попут манастира Раванице имају висок национални значај. Сам центар града налази се на римском граду Horreum Margi, чије се ископине могу видети у музеју.

Ћуприја је најпознатија по музици и атлетици, по природним лепотама, јединственом културно-историјском наслеђу и дугој традицији мостова.

Овај град поред напред наведених споменика културе и Школе за музичке таленте, нуди и бројне туристичке занимљивости и манифестације.

Спорт у Ћуприји има традицију дужу од једног века. Данас на територији општине постоји укупно 24 клубова, од којих посебно треба издвојити Омладински атлетски клуб из ког су потекли многи домаћи, европски и светски шампиони.

4.1. Географске, демографске и климатске карактеристике

4.1.1. Географске карактеристике

4.1.1.1. Рељеф

Ђуприја се налази у централном делу Србије на обалама реке Раванице и Велике Мораве, у средишњем делу горњег Поморавља. Општина је смештена у долини, са десне стране опасана благим обронцима Кучајских планина, а са леве стране планином Јухор. И поред тога Ђуприја се сматра равничарско низијским градом.

Околина Ђуприје такође је равничарска и протеже се неколико километара левом и десном страном Велике Мораве, правцем југ-север. На западу, а посебно на истоку, ову област постепено смењују брежуљкасти терени. На линији која се простире од севера ка југу и пролази кроз Добричево налазе се висинске коте на 199, 172, 189 метара надморске висине које представљају први појас брежуљкастог терена уздигнутог из Моравске котлине. На крајњим источним границама општине, висинске коте источно од Паљања (492m) и источно од Батинца (303m) говоре да је читав терен благо нагнут ка југу. На истоку преовлађује област која се налази на 250m надморске висине у долини реке Раванице. Та блага узвишења представљају крајње огранке Кучајских планина, односно карпатског планинског система. Њихова просечна надморска висина износи око 150m. Општу карактеристику овог подручја чини равничарски или благо узвишен терен (Брчески, и др., 2010, стр.27).

Општина Ђуприја оивичена је планинама Јухор и Црни врх које припадају нижим деловима Родопских планина, као и Бељаницом и Кучајем које припадају Карпатско- балканским планинама.

Планина Јухор простире се правцем север-југ између Велике Мораве на истоку, Левча на западу, Темнића на југу и Белице на северу. Велики Ветрен је њен највиши врх, 775 m.

Планина Црни врх се налази између Крагујевца и Јагодине и припада Родопским планинама. Добила је назив по црном изгледу који јој дају простране шуме. Окружена је токовима реке Белице, реке Ждраљице, Лепенице и Велике Мораве. Категорисана је у ниже планине. Црни врх има већи број пећина и слапова од било које друге планине на територији Шумадијске регије.

Представља подручје са највећом количином падавина и најиздашњијим извором у региону (Врело у Горњем Штипљу са 50 l/s)

Бељаница спада у ред највећих кречњачких планина у источном делу Србије. Простире се између слива реке Млаве и Жагубичке котлине на северу и слива реке Ресаве на југу. Од запада ка истоку, пружа се у дужини од 24 km, са просечном ширином од 12 km. Захвата површину од 309km², од чега 246km² отпада на изразито крашки рељеф у кречњацима. Северни део Бељанице је висораван са многим вртачама, увалама и слепим долинама (Бусовата, Речке са понором дубоким 150m). Кречњачки гребен Бељаница, висине 1.336m, представља јужни део планине и веома је стеновит. Планина

обилује водом и на њој се налази већи број површинских и подземних токова. Посебно су карактеристични подземни токови који обухватају велики број река и потока понорница. Бељаница је позната и по великом богатству спелеолошких објеката. Најпознатија пећина је *Ресавска пећина* која представља својеврсну туристичку атракцију, познату на туристичкој мапи Србије.

Кучајске планине представљају најраспрострањенији планински комплекс источне Србије и истовремено њен најзначајнији хидрографски чвор. Поред динарског краса, представљају највећу планинско крашку област Србије. Регија Кучајских планина има карактер висоравни сложене тектонске и морфолошке грађе, која је издвојена долинама Црног Тимока, Мораве, Ресаве, Бељевине и Злотске реке. Највиши врх је Велика Треста - 1.284m надморске висине. (Брчески, и др., 2010, стр.31-32)

4.1.1.2 Хидрографија

Подручје општине Ђуприја је веома богато воденим токовима који сачињавају део слива Велике Мораве. Западном страном територије општине, правцем север-југ, тече река Велика Морава. Осим Велике Мораве, која је на потезу кроз општину била са врло развијеним меандрима, који су делимично кориговани регулационим радовима у другој половини 20.века, кроз општину пролази и њена притока – Раваница са Миросавом и Зубровом. Раваница поред Велике Мораве једина протиче кроз Ђуприју и представља

најзначајнију реку општине.¹ Од већих десних притока Велике Мораве поред Раванице, ту су и Јовановачка река, Црница и Ресава.

Велика Морава је по свом карактеру равничарска река која је услед честих изливања, формирала широко речно корито са благим странама. Одликују је велике количине наноса чије је гомилање током њене морфолошке историје, довело до издизања долине. Алувијални наноси Велике Мораве садрже огромне резерве шљунка и песка, који се у појединим деловима речног тока депонују уз реку стварајући спрудове и плаже, који су веома захвални за експлоатацију. Лежишта песка, шљунка налазе се дуж читавог тока Велике Мораве код Ђуприје.

Слив Мораве одликује велико колебање притока воде. У пролеће, најчешће у априлу, за време највишег водостаја, Великом Моравом протиче и до 100 пута више воде него при најнижим водостајима. Велика Морава је обострано обезбеђена од изливања великих вода одбрамбеним насипима.

Обе реке склоне су изливању. Од поплаве штите 3 насипа:

- први води од ушћа Раванице, до ушћа Црнице
- други од Моравског парка до болнице, и
- трећи је на крају југозападне, западне и северозападне ивице града. (Брчески, и др., 2010, стр.33-35)

Река Раваница извире изнад Сењског Рудника у Кучају и улива се у Велику Мораву. Веће притоке су Миросава и Зуброва. За Раваницу је карактеристично да највећи део воде добија од извора који се налази између манастира Раванице и Сења, а не од притока. Својим током протиче кроз Ћуприју, и улива се у Велику Мораву. Дужине је 26,7km, а површина слива износи 158 km². (Брчески, и др., 2010, стр.33-35)

Обале Велике Мораве / Велика Морава је историјски и културно, најзначајнија река у Србији. У њеној долини рођена је српска држава, а веза ове реке и народа ушла је у легенду. Опевана је у народним и уметничким песмама и има своју јединствену народну игру, познату као Моравац. Велика Морава плови кроз најгушће насељену и најплоднију област Србије, кроз Поморавље, а Ћуприја је једини град који се налази на самој обали реке.

Акумулације

Мали удео у уређењу водних режима имају две мале акумулације: МА Мућава, запремине 140.000m³ и МА Чубура, која је изграђена на Кнеселачком потоку – Везировац. (Просторни план општине Ћуприја, 2011, стр.29)

Слика 2, Река Велика Морава у Ћуприји

Извор, Из приватне архиве

Језеро Мућава / Језеро Мућава налази се североисточно од Ћуприје, између путева који воде до села Супска и села Иванковац, односно пута за Деспотовац. Припада типу вештачких акумулационих језера, запремине 140.000m³, а настало је преграђивањем Мућавског потока за потребе наводњавања. Мућава је богата рибом, а осим риболова, подручје око језера погодно је и за лов на дивље патке, због чега је ова дестинација прави избор за све љубитеље ловног туризма.

Језеро Везировац Још једна ћупријска вештачка акумулација је језеро које је направљено на Кнез селачком потоку капацитета од око 80.000 кубика и носи назив Везировац. Налази се непосредно уз Ћуприју, на Везировом брду, омиљеном викенд насељу мештана Ћуприје, порибљено је, окружено дрвећем и шумарком и налази се у ловном подручју.

Минералне воде

На територији општине Ћуприја постоји налазиште олигоминералне воде, слабо минерализоване, класе Б, погодне за флаширање, са квалитетом сличним као "Пролом вода" на локацији "Ада". Ради се о бушотини на парцели бр.1659/3 КО Ћуприја, оптималног капацитета око 1,3l/s, која је погодна за флаширање и комерцијалну експлоатацију. (Просторни план општине Ћуприја, 2011, стр.49)

4.1.1.3. Биљни и животињски свет

Шумама на територији општине управља шумско газдинство Јужни Кучај Деспотовац - шумска управа Ћуприја. Укупна површина општине износи 28.700ха, од тога је обрасла шумска површина 8.862,07ха. Најзаступљеније су лишћарске врсте и то буква и цер, а од четинара црни бор. У приватним шумама укупно је евидентирано 26 врста дрвећа, 23 лишћарске и 3 четинарске: смрча, црни и бели бор.

Табела 2, Структура површина под шумом

Власништво	Укупна повр. под шумом (ха)	Природно обрасло (ха)	Под шумским засадам (ха)
Приватно	7.150	6.800	350
Државно	1.569	1.404	165
Укупно	8.719	8.204	515
Власништво	Шумско земљиште (ха)	Остало земљиште (ха)	
Приватно	625	19.953	
Државно	127	25	
Укупно	752	20.106	

Извор, ЈП Србија Шуме

Од листопадног дрвећа најзаступљенији је цер који у укупној запремини учествује са 37,3%, затим буква са 12,6%, сладун са 11,6%, багрем са 10,2%, китњак са 6,1% и бела топола са 2,4%. Јасика, бела врба, граб, пољски јасен и крупнолисна липа учествују у укупној запремини са око 1%. Наведене четинарске врсте обухватају 3,6% укупне запремине, док све остале врсте имају 7% учешћа у укупној запремини шума. (Стратегија развоја општине Ћуприја, 2019, стр. 39)

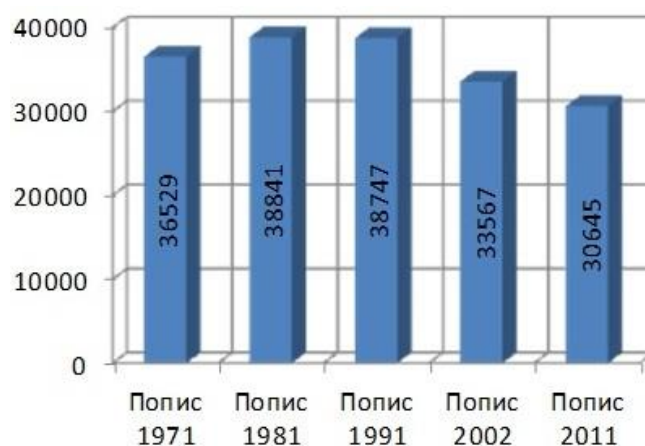
Руде

Читав реон обилује наслагама угља, првенствено мрког. Нису званично обављена испитивања рудних налазишта, само се зна да кроз територију општине пролази рудна жила која није испитана. На самом подручју Ћуприје, осим надалеко познатих наслага песка на Морави и трагова фелдспата и лискуна, не постоје индиције за присуство осталих руда и метала. (Брчески, и др., 2010, стр. 35-36)

4.1.2. Демографске карактеристике

На основу података који се односе на последња три званична пописа становништва, може се констатовати непрекидан пад броја становника. Ово умањење посебно је изражено у последњем пописном интервалу. Према последњем подацима из 2011. године, општина Ћуприја имала је 30.645 становника што је за 21,1% мање у односу на попис који је спроведен 1981. и 1991. године, а 0,8% мање у односу на попис из 2002. године.

Графикон 1, Број становника у размаку од 10 година

Извор, Републички завод за статистику

4.1.2.1. Старосна структура становништва

На структуру становништва према старости утицала је смртност у мањој мери, а миграција младих у знатно већој мери.

Старосна структура становника општине Ђуприја показује да се током посматраног периода најбројније групације померају од омладине ка становништву средњих година.

Попис становништва из 1971. године показује највеће учешће популације између 15. и 19. година и то са 9,3%, док је према попису из 2002. године највише становника старости између 75 и више 9,4 %.

Табела 3, Старосна структура становништва

Попис	1971.	1981.	1991.	2002.	2011.
0-4	2229	2577	2258	1409	1182
5-9	2244	2518	2346	1688	1336
10-14	2613	2314	2544	1908	1448
15 - 19	3387	2351	2494	2147	1677
20 - 24	3080	2802	2358	2201	1778
25 - 29	2134	3451	2295	2043	1802
30 - 34	2663	3166	2763	1916	1932
35 - 39	3201	2164	3332	1968	1902
40 - 44	3332	2702	2975	2334	1848
45 - 49	2872	3121	2002	2804	1949
50 - 54	1539	3168	2480	2528	2301
55 - 59	1757	2652	2842	1738	2769
60 - 64	1835	1385	2805	2047	2490
65 - 69	1522	1495	2152	2336	1669
70 - 74	985	1382	1046	2096	1688
75 и више	1020	1459	1780	2131	2874
непознато	116	134	275	273	6

Извор: Републички завод за статистику

4.1.2.2. Становништво у сеоским насељима

У сеоским месним заједницама, према приложеним последњим подацима Завода за статистику из 2011., број становника у посматраним насељима варира од 144 до 1647. Укупно 4 насеља броје мање од 300 лица, док за Добричево и Старо Село нема званичних података.

4.1.2.3. Етничка структура становништва

Од укупног броја становника 92,24% чине Срби, најбројније националне мањине су Власи са 2,55%, потом Роми чији проценат износи 1,34, док је бројност осталих мањина знатно нижа или неодређена.

4.1.3. Климатске карактеристике

Ђуприја је град у долини са умерено-континенталном климом и просечним количинама падавина. Окружена је планинама, а оно што карактерише ово подручје јесу топле и хладне ваздушне струје, које у летњим и зимским месецима дају изузетно високе или ниске температуре.

4.1.3.1. Температура

Просечна годишња температура је 11,1°C. Најнижа температура измерена је 31. јануара 1987. године -27°C, док је највиша износила +44,6°C, 24. јула 2007. године. Најхладнији месец је јануар са просечном температуром од -0,3°C, док је најтоплији јул. Ваздушни притисак је променљив.

4.1.3.2. Падавине

Годишњи просек падавина износи 662 l/m² при чему највише падавина има у јуну 76,1 l/m², а најмање у фебруару 39,7 l/m². Највише

дана са појавом снежних падавина је 35. Најсушнији месец је март са просечним кишним падавинама од 45,1mm, док месечна количина падавина у јуну у просеку износи 80,2mm.

4.1.3.3. Ветар

На подручју општине Ћуприја могу се издвојити два правца кретања ваздушне масе: северозападни и југоисточни. Ветрови обично не трају дуго, са изизетком кошаве која зими и у пролеће може дувати данима. Средња јачина ветрова износи од 2-6 бофора што је равно кретању од 2-5m/s, односно 7-18km/h. Јаки ветрови обично не трају дуго, са изузетком кошаве, која током зиме и пролећа може да дува и до 15 дана са максималном снагом од 8 бофора, односно 55km/h.

4.1.3.4. Влажност ваздуха

Највлажнији месец је децембар и његова влажност износи 83%. Месец у ком је заступљено најмање влажности је август са 67%. Релативна влажност ваздуха је током целог дана променљива и креће се у интервалу од 30-80%.

4.1.3.5. Облачност и осунчаност

Најоблачнији су зимски месеци децембар, јануар и фебруар, док су летњи месеци (јул, август и септембар) релативно ведри.

Годишњи ток облачности врло је променљив и креће се од високе облачности у зимском периоду (7,2) до врло мале облачности од јуна до септембра (3,9-4,7).

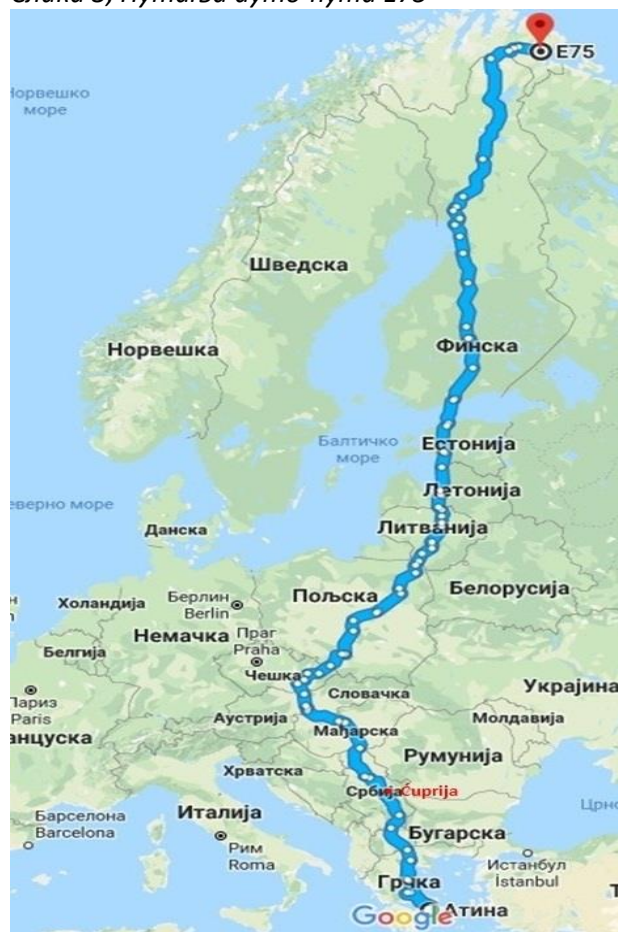
Просечан број сунчаних сати је 5,70h/дан. Најсунчанији је месец јул: 294,1 сат. Најмање сунчан је месец децембар: 55,2 сата. Тропских дана има 32, а летњих 96. Мразних дана 84, а ледених 19. (Брчески, и др., 2010, стр. 36-39)

4.2. Саобраћајна и комунална инфраструктура

4.2.1. Саобраћајна инфраструктура

Општина Ћуприја има одличан геостратешки положај. Остварује директну везу са државним путем А1, односно европским путем Е-75 који спаја крајњи север Норвешке са југом Грчке.

Слика 3, Путања ауто-пута Е75

Извор, Google тара

То је најдужи европски међународни пут који пролази кроз Србију и кроз Ћуприју, а укупна дужина износи 5.639km. Овим ауто-путем

Ђуприја је удаљена од Београда 147km, а од Ниша 89km. Кроз општину пролази и магистрална двоколосечна пруга међународног значаја Е-85 на релацији Будимпешта-Суботица-Београд-Ниш-Скопље-Солун –Атина.

Остали путеви који пролазе кроз територију општине су државни путеви II А реда 158, 160, 186, 187 и државни путеви II Б реда 383, 386. Укупна дужина путева у Ђуприји износи 232km, а савремени 114km.

Сваки од поменутих путних праваца има асфалтиране коловозне засторе ширине 5 – 7m у подношљивом стању уз честе интервенције на коловозу. За сеоска подручја, од круцијалног је значаја мрежа локалних путева. Један део је делимично или потпуно асфалтиран, док је остатак са макадамским застором.

4.2.2. Ваздушни саобраћај

Решењем Директората цивилног ваздухопловства Републике Србије, а под оперативним руковођењем Аеро-клуба „Ђуприја“, општина Ђуприја је 2018. године добила регистровани спортски аеродром.

Аеродром се налази у непосредној близини Државног пута II А реда бр. 160 на потезу Сење-Ђуприја који се путем денivelисане раскрснице прикључује на Државни пут I А реда бр. А1 деонице Београд-Ниш. Удаљеност аеродрома од напред наведене денivelисане раскрснице је на растојању 500 метара.

4.2.3. Водни саобраћај

Просторним планом Републике Србије предвиђена је могућност проширења пловних путева дуж Велике Мораве и

горњег тока Јужне Мораве до близу Ниша и дуж Западне Мораве до Краљева, а у оквиру пројекта уређења тих долина, чиме би највећи индустријски градови Србије изашли на европску мрежу пловних путева.

4.2.4. Електроенергетска инфраструктура

Од мрежне инфраструктуре за снабдевањем енергијом на територији општине Ђуприја постоје развијене електроенергетска инфраструктура и инфраструктура за дистрибуцију природног гаса. Снабдевање осталим врстама енергената као што су мазут, огревно дрво, угаљ и друго се углавном врши друмским превозом.

На дистрибутивну електроенергетску мрежу прикључено је око 98% домаћинстава у граду и око 95% у селима, док је регистрованих индивидуалних прикључака на гасну мрежу 1.200.

4.2.5. Водоснабдевање

Општина Ђуприја се снабдева водом из три правца:

1. Карстно врело Света Петка (село Извор, општина Параћин)
2. Карстно врело Немања (село Паљане, општина Ђуприја), и
3. Резервоар Стрелиште (Скелино поље, КО Мијатовац, општина Ђуприја)

Карстно врело Света Петка је водоводни систем из правца Параћина, одакле се водом снабдева становништво општина Параћин и Ђуприја.

Са овог изворишта Ђуприја покрива око 65% својих потреба.

Карстно врело Немања удаљено је око 10km од Ђуприје. Снабдевање са овог изворишта се

обавља доводним цевоводом од врела до насеља Добричево, а даље прикључењем на градску водоводну мрежу.

Резервоар *Стрелиште* снабдева се водом из три бунарске бушотине. Процент домаћинства који је покривен постојећом водоводном мрежом износи 63%, док је заступљеност у сеоским домаћинствима 7,97%. Постојећа дистрибутивна мрежа у сеоским насељима постоји у селу Сење, Остриковац и Мијатовац. Остала насеља на територији општине Ћуприја немају изграђене системе, већ се водом снабдевају индивидуално по домаћинствима. Системи снабдевања водом наведених насеља су у надлежности ЈКП Равно 2014.²

4.2.6. Канализациона инфраструктура

Покривеност општине Ћуприја канализационом мрежом у градској средини износи 90%. Према подацима ЈКП Равно 2014 из 2020. године на систем за одвођење отпадних вода изведено је 7.652 прикључка на канализациону мрежу.

Сеоска насеља нису покривена канализационом мрежом и не постоји јединствен канализациони систем за одвод отпадних вода. Домаћинства отпадне воде углавном решавају појединачно изграђеним септичким резервоарима.

4.3. Привредни развој

Према степену развијености јединица локалних самоуправа, Ћуприја је сврстана у трећу групу развијености од 60 до 80% од републичког просека. (Уредба о утврђивању јединствене листе развијености региона и ЈЛС, 2014. чл. 3) Структурна кретања запослених по секторима у Ћуприји највише упућују на секундарни сектор производне делатности.

У 2019. години број запослених у сектору услуга смештаја и исхране износила је 3,5% укупне запослености.

4.3.1. Привредна друштва

Према подацима Агенције за привредне регистре за 2018. годину, на територији општине Ћуприја пословало је укупно 373 привредних друштава. Из финансијских извештаја Агенције за привредне регистре у 2017. години пословало је 294 мала, 32 средња и 2 велика привредна субјекта.

На територији општине Ћуприја, услужним делатностима бави се 126 привредних друштава, односно 38,41% од укупног броја, док се трговином бави 109, односно 33,24% од укупног броја. Производне делатности обавља 28,35% од укупног броја привредних друштава.

Када се посматра индустрија општине Ћуприја, могу се уочити главне тачке ослонаца привреде општине и главни потенцијали развоја. Може се видети да од активних привредних друштва највећи број бави се прехрамбеном индустријом и производњом производа од метала и дрвета, док су остали сектори заступљени у мањем броју.

² Подаци су добијени из ЈКП Равно 2014, мај 2020.

4.3.2.Предузетници

Према подацима Агенције за привредне регистре за 2018. годину, на територији општине Ћуприја пословало је укупно 937 предузетника, од чега услужним делатностима 551, односно 58,8% од укупног броја предузетника.

Табела 4, Предузетници по делатностима

Преглед броја предузетника по најзначајним делатностима у области услуга		
1.	Угоститељство	98
2.	Инсталациони радови у грађевинарству	61
3.	Агенцијске услуге	61
4.	Делатност у области саобраћаја	58
5.	Поправке и одржавање	31

Извор, Локална самоуправа, Група за привреду и пољопривреду

5. АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА РАЗВОЈА ТУРИЗМА

5.1. Кључни показатељи туристичког промета

5.1.1. Туристички промет од 2015. до 2019.

Годишњи подаци Завода за статистику Републике Србије о туристичком промету укључују број долазака и ноћења туриста у комерционалним смештајним објектима.

Број долазака и ноћења туриста ради одмора или рекреације, здравља, спорта, студија, посете религиозним објектима, посете породица, послова, јавних мисија или скупова у периоду од 2015. до 2019.године приказан је у следећим табелама.

Табела 5, Подаци о доласцима туриста

Год.	Доласци туриста		
	укупно	домаћи	страни
2019.	1814	941	873
2018.	1808	876	932
2017.	1536	811	725
2016.	398	260	138
2015.	1035	607	428

Извор, Републички завод за статистику³

У напред наведеној табели може се приметити да је пораст броја туриста између 2015. и 2019. виши за 43%, док је број долазака у 2016. у односу на 2019., нижи за 78%. Приметно је да је број туриста у континуираном порасту у периоду од 2015. до 2019.године, изузев у 2016.години када су обилне падавине утицале на посету туриста и манифестација које су одржаване у летњим месецима.

Табела 6, Подаци о ноћењима туриста

Год.	Ноћења туриста		
	укупно	домаћи	страни
2019.	3244	1569	1675
2018.	2998	1419	1579
2017.	1814	932	882
2016.	632	381	251
2015.	1516	870	646

Извор, Републички завод за статистику⁴

Као и у претходној табели код долазака туриста, од приказаних ноћења туриста, највећи број ноћења забележен је у 2019.години и то 3.244, што је за 54% више него у 2015.години и 80% више него у 2016.години.

Када се упореде наведени подаци о доласцима и ноћењима туриста, приметно је да је у 2016. години дошло до пада броја туриста. Процењује се да је до овакве разлике дошло због временских непогода и великих падавина што је утицало на организовање најпосећеније интернационалне манифестације (мото-скупа) у граду, која траје три дана и окупи до 15.000 посетилаца на отвореном простору крај Велике Мораве.

Табела 7, Просечна дужина боравка

Год.	Просечна дужина боравка туриста (у данима)		
	Укупно	домаћи	страни
2019.	3,6	1,7	1,9
2018.	3,0	1,6	1,4
2017.	2,3	1,1	1,2
2016.	3,3	1,5	1,8
2015.	2,9	1,4	1,5

Извор, Републички завод за статистику⁵

³ Општине и региони у Републици Србији, 2016-2020.

⁴ Ибид

У табели 7, приказаним подацима представљена је просечна дужина боравка туриста изражена у данима, израчуната дељењем броја ноћења са бројем долазака туриста. Према подацима Републичког завода за статистику, у напред наведеним табелама може се приметити континуиран пораст посета и долазака туриста, што је у петогодишњем периоду резултирало порастом од 47% код броја долазака туриста, док је у истом периоду забележен пораст од 53% по ноћењу туриста у односу на почетну годину.

5.1.2. Боравишне таксе

Подаци Одељења за финансије и Одељења за друштвене делатности, привреду и локални економски развој општине Ћуприја, бележе пораст уплаћених боравишних такси у периоду од 2016. закључно са 2019. годином. Пад је забележен у 2020. години за 44,19%, што је последица ширења пандемије COVID-19. Боравишну таксу плаћају лица за сваки дан боравка у угоститељском објекту за смештај изван свог пребивалишта.

У табели је приказан број уплаћених боравишних такси на територији општине Ћуприја за период од 2016. до краја 2020.

Табела 8, Боравишне таксе за правна лица 2016-2020

Год.	Боравишне таксе	
	Укупан број уплаћених боравишних такси	Промет/РСД
2020.	3.419	341.906
2019.	6.126	490.144
2018.	5.361	428.880
2017.	2.710	216.860
2016.	2.033	162.710

Извор, Општинска управа Ћуприја (сеп.2020.)

Општина Ћуприја није туристичко место тако да се за објекте за смештај на територији општине утврђује боравишна такса за најнижу категорију туристичког места, чији је износ одређен Уредбом о највишем и најнижем износу боравишне таксе. (Уредба о највишем и најнижем износу боравишне таксе, „Сл. Гласник РС“, број 44/13 и 132/14, чл.5)

Одлуком о боравишној такси општине Ћуприја за правна лица, утврђено је да боравишну таксу не плаћају:

- деца до седам година старости
- лица упућена на специјализовану рехабилитацију
- особе са инвалидитетом са телесним
- оштећењем од најмање 70%,
- ученици и студенти који организовано бораве у угоститељском објекту
- страни држављани који су по међународним конвенцијама и споразумима ослобођени плаћања таксе
- лица која непрекидно бораве у објекту за смештај дуже од 30 дана.
- Боравишну таксу умањену за 50% плаћају лица од седам до 15 година старости

Годишњи износ боравишне таксе за физичка лица утврђује Одељење локалне пореске администрације Општинске управе општине Ћуприја, а по претходно донетом и достављеном решењу о категоризацији угоститељског објекта од стране Одељења за друштвене делатности привреду и локални економски развој, Општинске управе општине Ћуприја. (Одлука о боравишној такси општине Ћуприја, 2019, чл.4,6)

⁵ Општине и региони у Републици Србији, 2016-2020.

Приходи од туризма, моћи ће да расту по већој стопи до 2025.године, уколико се на адекватан начин предузму мере подршке ка унапређењу постојећих и нових производа и и стопирају, а затим и санирају последице изазване корона вирусом.

5.1.3. Организације туристичког сектора на нивоу туризма општине Ћуприја

На територији општине Ћуприја, институције и организације културе, спорта и Туристичка организација општине Ћуприја успешно сарађују и представљају нераскидиви ланац деловања заједно промовишући туристичке вредности дестинације (споменике културе, археолошке локалитете, културну и верску баштину, манифестације, рекреацију, спорт и сл.).

Основни носиоци развоја туристичке делатности у општини Ћуприја укључују установе и јавна предузећа, кориснике буџетских средстава и организације цивилног друштва.

5.1.3.1. Туристичка организација општине Ћуприја

Туристичка организација општине Ћуприја основана је 2002., а са радом је почела 2009. године. Основана је ради унапређења и промоције туризма на територији општине Ћуприја, као и за унапређење и промоцију изворних вредности дестинације. Један од главних циљева јесте подстицање и организација културних, уметничких, привредних, спортских и других манифестација које

доприносе обogaћивању туристичког производа.

Богато културно-историјско наслеђе, природне атрактивности и повољан географски положај омогућавају развој различитих видова туризма: културни, манифестациони, рурални туризам и сл., а Туристичка организација општине Ћуприја има задатак да све ове видове туризма подједнако промовише и развија.

Туристичка организација општине Ћуприја основана је 2002. године одлуком Скупштине општине, а са радом је почела 2009. године. Основни циљ ове установе је промовисање туристичке понуде у циљу привлачења што већег броја туриста.

Претежна делатност Туристичке организације је уређење пословања и допринос успешнијем пословању у области економије.

Туристичка организација обавља послове промоције туризма, координације активности и сарадње привредних и других субјеката у туризму, спровођење програма едукације, обезбеђивање информативно-промотивног материјала, организовање манифестација, и друго.

5.1.3.2. Музеј *Horreum Margi* Равно Ћуприја

Музеј *Horreum Margi* Равно Ћуприја је установа културе, комплексног типа, која своју основну делатност остварује прикупљањем, инвентарисањем, проучавањем, излагањем и публикавањем материјалних и духовних добара, тековина цивилизација које су егзистирале на подручју Ћуприје, са посебном пажњом на локалитет *Horreum Margi*.

Основну делатност Музеј *Norreum Margi* Равно Ћуприја остварује у сарадњи са надлежним Министарством и са осталим сродним институцијама. Битан сегмент рада музеја јесте редовна организација изложби.

Поред зграде музеја у Ћуприји у којој се налазе експонати археолошке, етнолошке, историјске и нумизматичке збирке, музеј се стара и о ископинама античког града *Norreum Margi*, Спомен кући Народног хероја Миодрага Новаковића Џуце и Шанчевима из Првог српског устанка на Иванковцу код Ћуприје.

5.1.3.3. Установа културе Ћуприја

Носилац културних дешавања у граду је Установа културе Ћуприја која ради од 2015. године, али као предузеће које се бави организацијом културних догађаја постоји од 1946. године и континуирано ради под разним називима. Установа културе "Ћуприја" задужена је за организовање позоришних, филмских, изложбених, музичких, културних, едукативних и других активности које се спроводе током целе године, на отвореном и затвореном простору, укључујући фестивале, концерте, изложбе и сл.

5.1.3.4. Народна библиотека Душан Матић

Народна библиотека Душан Матић својеврсни је наследник првог читалишта које је отворено још 1868. године. Фонд библиотеке броји више од 55.000 наслова, од тога 33.000 у Одељењу за одрасле, 11.000 у Дечјем одељењу и нешто више од 11.000 у Одељку стручног и научног фонда. При библиотеци се налази спомен соба Душана Матића у којој је смештен део

његове заоставштине. Библиотека организује манифестацију „Матићеви дани” и низ других културно-образовних програма.

5.1.3.5. Школа за музичке таленте

Школа за музичке таленте у Ћуприји, послује од 1973. године и спада међу најбоље установе овог типа у свету. Јединствена је по изванредним ђачким успесима, и у њој се по посебном плану и програму едукују изузетно талентовани млади музички извођачи.⁶ Школа за музичке таленте има статус школе од посебног националног значаја, ради по посебном плану и програму, и осим своје образовно васпитне улоге, има веома богату концертну делатност. Школа сарађује са локалном самоуправом Ћуприја, са Туристичком организацијом општине Ћуприја, са Установом културе Ћуприја итд.

5.1.3.6. Културна и уметничка друштва

На територији општине Ћуприја, постоји више удружења која активно пружају подршку развоју туристичке делатности. Постоји шест активних културно-уметничких друштава која обављају активности извођења традиционалног плеса, фолклора, од којих је са најдужом традицијом ГКУД Железничар, затим Завичајни клуб ликовних уметника Ћуприје, који редовно организује изложбе слика, Удружење за неговање хорског и етно певања Марги, као и удружење Јовачки Извор основано за промовисање руралног развоја, развоја културе, спорта и едукације.

⁶ Марковић В., Школа за музичке талента СР Србије, Штампарија ПГП РТБ, стр.5-7

5.1.3.7. Установа за спорт СЦ АДА

Спортски центар АДА, домаћин је бројним образовним, спортским и туристичким манифестацијама. Центар располаже халом спортова са 1800 места за гледаоце, „Соколским домом Ћуприја“ који осим спортске сале, поседује и отворене спортске терене за кошарку, рукомет и тенис са капацитетом трибина за гледаоце од 800 места за седење, спортским комплексом Славија са базенима и 4 тениска терена са земљаном подлогом и затвореним стрелиштем за мали калибар и ваздушну пушку.

5.1.3.8. Спортски савез Ћуприје

Спортски савез Ћуприје је невладина организација која организује спортске манифестације и такмичења, ствара услове за развој спорта у Ћуприји посебно код омладине, остварује међуградске и међународне спортске сарадње, пружа подршку рекреативном спорту, школском спорту и предузима активности на афирмацији духа олимпизма.⁷ Спортски савез Ћуприје око спровођења својих активности, сарађује са локалном самоуправом Ћуприја, са спортским клубовима Ћуприје, Спортским центром АДА, Канцеларијом за младе, школама и Туристичком организацијом општине Ћуприја.

⁷Спортски савез Ћуприје, *Нови Статут ССЋ*, доступно на: <http://www.ssc.org.rs/images/dokumenta/statut2017.pdf> [приступљено: 11.септембра 2020].

5.2. Кључни туристички производи

Општина Ћуприја усмерена је ка развоју туристичких производа који обухвата културно наслеђе, манифестације/догађаје, специјалне интересе и рурални туризам.

5.2.1. Културно наслеђе

Културно наслеђе је кључни туристички производ у општини Ћуприја и укључује атракције попут Манастира Раванице, античког града "Norreum Margi" и Спомен парка на Иванковцу.

На основу извештаја бр. 1367-02/01 Завода за заштиту споменика културе из Крагујевца, од 21.09.2020. године, на територији општине Ћуприја евидентирано је 54 утврђених и убележених споменика.

Подаци који укључују културно историјско наслеђе на територији општине Ћуприја, обухватају утврђена културна добра, добра која имају посебну вредност, спомен обележја (бисте, плоче, чесме, споменике) и археолошке локалитете.

Поред наведених знаменитости, на територији општине налази се и читав низ археолошких локалитета.

5.2.1.1. Манастир Раваница

Манастир Раваница један је од најзначајнијих споменика српске средњовековне архитектуре. Сама црква зидана неизменично каменом и опеком, посвећена је Вазнесењу Господњем. Саграђена је између 1376. и 1381. године као задужбина кнеза Лазара, а по стилу градње припада тзв. "Моравској школи" византијске архитектуре.

Слика 4, Манастир Раваница

Извор: Општина Ћуприја, Послови информисања и односа с јавношћу

Карактерише је префињена камена пластика, богати украси на прозорима и сводовима од којих се посебно издваја елегантна розета на западном зиду цркве. Цркву је штитило јако утврђење са седам пиргова- кула које су завршене непосредно пре или после Косовске битке.

Након што је Лазар погинуо, Раваница постаје мета турских, рушилачких напада, па је већ крајем 14. века први пут спаљена. Прву велику обнову доживела је у 18., а другу средином 20. века. Живопис цркве је слабо сачуван, али је посебно важна ктиторска композиција на којој су приказани кнез Лазар и књегиња Милица са децом Стефаном и Вуком.

Од 1989. године мошти српског кнеза налазе се у овом манастиру.

Манастир је удаљен од Ћуприје 12км, од Београда 156км и до њега се може доћи ауто-путем Е-75. Пут од Ћуприје до манастира кроз села Добричево и Сење је комплетно реконструисан 2018. / 2019. год. и то у дужини од 9,5км. Манастир Раваница је кључна туристичка локација општине Ћуприја и уједно и најпосећенија

дестинација општине. Најпосећенија је лети, када туристички на овој рути могу посетити и спортски аеродром у Добричеву код Ћуприје.

Манастир Раваница је одлуком Завода за научно проучавање споменика културе Београд, 1979. године категорисан за културно добро од изузетног значаја (Сл. гласник СРС 14/79).

5.2.1.2. Спомен парк на Иванковцу

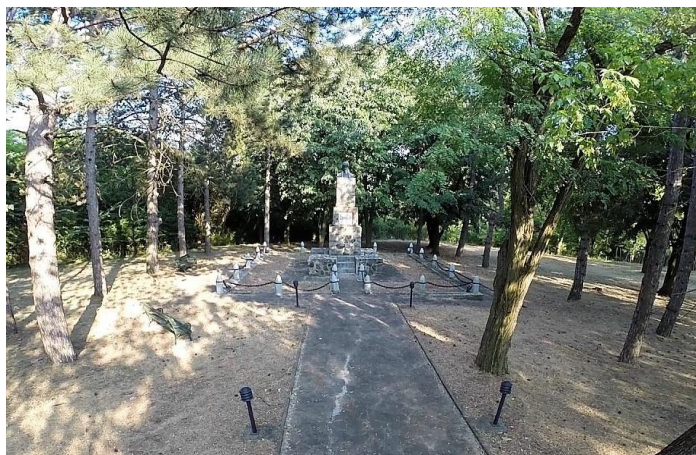
Шанчеви на Иванковцу подигнути су ради одбране Срба у Првом српском устанку. Српски устаници донели су велику моралну победу у борби против регуларне султанове војске. Био је то први отворени окршај Срба против турске царевине који је имао снажан утицај на даљи ток Првог српског устанка (Чубриловић, 1979, стр.7-11). Бој на Иванковцу догодио се августа 1805. под општом командом Карађорђа и непосредним руководством војвода Миленка Стојковића и Петра Добрњца. Турске јединице предводио је Хафиз-паша, који је од последица рањавања преминуо у Нишу.

Централно место овог културно-историјског локалитета, чини иванковачки споменик подигнут 1951. године у спомен на пале устанике. Израђен је у форми тростепене пирамиде од камених блокова, на чијем врху се налази гвоздена биста Миленка Стојковића.

Споменик је рад академског вајара Миодрага Митровића.⁸

⁸ Завод за заштиту споменика културе Крагујевац, Шанчеви из Првог српског устанка на Иванковцу, доступно на: <http://www.kulturnonasledje.com/znamenito-mesto-%C5%A1an%C4%8Dvi-na-ivankovcu.html>

Слика 5, Споменик на Иванковцу

Извор, Општина Ћуприја,
Послови информисања и односа с јавношћу

Године 1979. Спомен парк на Иванковцу категорисан је као културно добро од великог значаја и ову локацију данас, обилазе углавном ђачке екскурзије.

5.2.1.3. Школа за музичке таленте

Школа за музичке таленте - Школа за музичке таленте у Ћуприји, спада међу најбоље установе овог типа у свету. Јединствена је по изванредним ђачким успесима, у њој се образују ученици натпросечно надарени за музику. Основана је 1973. године по узору на Централну музичку школу у Москви и Јехуди Мењухин у Лондону. Школа је гудачког смера и у њој се уче виолина, виола, виолончело и контрабас. Ради се према јединственом плану и програму који се прави у сарадњи са Факултетом музичке уметности у Београду, под чијим патронатом се школа налази. Има статус школе од посебног националног значаја и представља велики туристички потенцијал за општину Ћуприја и Србију.

5.2.1.4. Коларчева задужбина

Објекат који се налази у центру Ћуприје у улици Карађорђевој и припада Коларчевој

задужбини. Зграда је у основи површине 137 квадрата, са подрумским просторијама од 66m², и на земљишту од 7 ари. Како годинама није улагано у објекат, неопходна је ревитализација. Од Завода за заштиту споменика културе из Крагујевца добијени су услови, а објекат је убележен као културно добро које има посебну вредност.

Археолошка налазишта

Праисторијска налазишта у околини Ћуприје говоре о развијеној култури давно изумрлих народа. Остаци града воде порекло још од каменог доба, о чему сведоче предмети пронађени у близини Манастира Раванице. На територији општине постоје археолошка налазишта чији материјали припадају винчанској култури, али и старији који одговарају старчевачком културном слоју. (Чубриловић, и др., 1979, стр. 171)

Римска налазишта у центру града, сведоче о томе да је Ћуприја била најважније насеље током владавине Римљана. Ћуприја је тада носила назив *Norreum Margi* и пуних шест векова била највећи град Горње Мезије (Чубриловић, и др., 1979, стр. 172). Имала је највећу важност због главног прелаза преко Мораве и римског зиданог моста, чији су остаци при ниском водостају и данас видљиви. Од друге половине XVII века, Мехмед-паша Ћуприлић подигао је стални мост – "ћуприју" по коме је град и добио садашњи назив.

5.2.1.5. Археолошко налазиште *Norreum Margi*

Остатке римског града "*Norreum Margi*" први је скицирао аустроугарски археолог Феликс Филип Емануел Каниц 1861. године. Прва археолошка испитивања спроведена су шездесетих година прошлог века, а након откривања остатака североисточне куле 1989.

у центру Ћуприје, истраживања су настављена у више наврата.

Ова проучавања показала су да се насеље "Horreum Margi" простира на 9ha, али и да је 80% на територији касарне, што онемогућава даља истраживања у том делу налазишта.

Слика 6, Ископине налазишта Хореум Марги

Извор: Општина Ћуприја,

Град је постојао као занатско-трговински центар, а у 4. веку у њему је отворена и царска радионица за израду оружја. Антички град је уништен средином 5. века у хунској најезди.⁹

Античко утврђење "Horreum Margi" је 1990. године проглашено за културно добро као археолошко налазиште одлуком Скупштине општине Ћуприја.

Североисточна кула античког града Horreum Margi налази се на поменутој локацији у центру Ћуприје, лежи на археолошком налазишту у коме је готово 2.000 година егзистирала људска култура. Североисточна кула овог античког града који је настао током првих векова нове ере,

налази се у дворишту истоименог музеја и једини је истражени део локалитета. Археолошким истраживањима из 1989. године пронађени су остаци североисточне куле Каструма из 2. и 4. века. Кула је полукружног-потковичастог облика и избачена је из равни бедема. Такође се може закључити да је више пута дограђивана.

Њена, нешто шира основа грађена је у 2. веку, док је већи део сачуваних остатака из 4. века грађен у техници *opus mixtum*. Дебљина зида куле је 2m док је дебљина источног бедема 3,7m. Пречник је 8 метара, а претпоставља се да је кула била висине од 10 до 12m. Локалитет Horreum Margi је мало истражен будући да се већи део локалитета налази на територији касарне и није доступан широј јавности. О остацима североисточне куле, као и о остацима камене пластике пронађене током археолошких истраживања, брине Музеј Horreum Margi Равно Ћуприја.

Након више од 30 година, 2018/2019. године, уз помоћ Завода за заштиту споменика културе и Министарства културе Републике Србије, настављена су најобимнија археолошка истраживања на овом локалитету. Истражен је комплетан простор иза музеја и отворен је бедем са североисточном кулом римског града Horreum Margi. Простирање северног бедема није утврђено, али се наслућује да прати ток реке Раванице све до њеног ушћа у Велику Мораву, до спајања са римским мостом. Остаци моста видљиви су и данас.

5.2.1.6. Римски мост

Римски мост – Од римског војног утврђења Horreum Margi до леве обале Велике Мораве утврђени део моста на десној обали носио је изразито античко обележје.

⁹ Завод за заштиту споменика културе Крагујевац, Археолошко налазиште Хореум Марги, доступно на: <http://kulturnonasledje.com/arheolosko-nalaziste-anticko-utvrdjenje-horreum-margi.html>

Данас се при ниском водостају Мораве, у води виде четири стуба до висине од око једног метра. Само на првом очувани су остаци дрвене оплате и густо пободени вертикални дрвени стубови. Петнаестак метара од њега, на десној обали Мораве, уз саму Раваницу, спорадично вири уз површину земље део још једног каменог стуба. Локалитет римског моста припада локалитету *Norreum Margi* чије је повећање степена заштите локалитета у процедури. Повећавањем степена заштите повећаће се и могућност конзервације и делимичне реконструкције моста, који би са реконструисаном североисточном кулом града био значајан део будућег археолошког парка *Norreum Margi*.

5.2.1.7. Налазиште Стублина

Од великог значаја је и археолошко налазиште **Стублина**. Материјали са овог локалитета припадају винчанској култури, али постоје и старији који одговарају старчевачкомкултурном слоју (Чубриловић, и др., 1979, стр. 171). Стублина је лоцирана у селу Супска код Ћуприје са десне стране главног пута који је делом пресечен сеоским путем Супска – Иванковац. Август 1956. године обављана су ископавања у оквиру Археолошког института Српске академије наука. Истраживања су пружила довољно података о његовој важности у оквиру винчанске еволуције. Почетком 2020.године, спроведена су геомагнетна истраживања на 10 ха у оквиру пројекта „Археолошка истраживања на праисторијском локалитету Стублине”,

Археолошког института из Београда и музеја *Norreum Margi* из Ћуприје како би се подигао степен заштите локалитета и наставила даља истраживања.

5.2.1.8. Краљево поље

Краљево поље – Налази се између Сења и Иванковца на потезу Иванковачке реке. Утврђено је да се ради о неолитском насељу дубине до 1,3m, са два стамбена хоризонта. Нађени керамички материјал има аналогију и одговара материјалу локалитета Винча. Археолошка ископавања у организацији Завода за заштиту споменика културе из Крагујевца, Археолошког института из Београда, Завичајног музеја из Јагодине и Музеја *Norreum Margi* Равно Ћуприја, започета су у 2020.години на терену Краљево поље, на траси гасовода Турски ток.

5.2.2. Манифестације и догађаји

Туристичка организација, општина Ћуприја, установе из области културе и спорта и удружења, сваке године организују низ манифестација у граду. Већина је сврстана у вишегодишње, од којих су поједине постале вишедеценијске. Матићеви дани, одржавају се четири деценије, уличне трке седам деценија, док манифестације попут „Цреваријаде“ и „Аеромитинга“ по процени медија посети неколико хиљада људи. Већина манифестација у граду одржава се на отвореном и финансира се из буџета, па се улази не наплаћују и подаци о броју посетилаца нису прецизни.

Фестивал „Ravelius“ бележи податке о броју посетилаца према броју попуњених места у концертној сали, где је за два дана фестивала у 2019. забележен максимум од 1000 попуњених места и трећег дана на отвореном према броју постављених и попуњених места за седење 800. Фестивал је 2020. године одложен због корона вируса, док је 2021. године овај успех поновљен.

Мото клуб „Iron bridge“ током одржавања интернационалног мото скупа, не располаже прецизним подацима, али према броју продатих улазница за рок концерте, бележи огроман пораст у последњих пет година. Процењују да се број посетилаца увећао за пет пута (са 3.000 на 15.000), с тим што не располажу прецизним подацима, будући да се улазнице не продају за све концерте, јер је један увек у организацији општине Ћуприја. Такође истичу да је 2016. година имала најмање посетилаца, због лошег времена и великих падавина.

5.2.2.1. Календар манифестација

ЈАНУАР

Првојануарска журка

Слика 7, Новогодишњи програмна градском тргу

Извор: Туристичка организација општине Ћуприја

Организацијом новогодишњег концерта и ангажовањем актуелних музичких извођача, Туристичка организација општине Ћуприја сваке године организује првојануарску журку. Овај вид забаве омогућава мештанима и потенцијалним туристима да уживају у музичком програму, дегустацији традиционалних српских специјалитета и пића на више пунктова у непосредној близини музичких извођача.

МАЈ

Дани гљива

Слика 8, Самоникле гљиве, Дани гљива 2019

Извор: Туристичка организација општине Ћуприја

У организацији Удружења гљивара и љубитеља природе „Горун“ из Ћуприје, сваке године у мају одржава се традиционална еколошко образовно гастрономска манифестација. На овој акцији окупе се љубитељи гљива и шумских плодова са целог Балкана. Посетиоци учествују у еколошким радионицама, обилазе терен у пратњи стручних водича, и полажу стручне испите за све степене гљиварског звања. Централна тачка ове манифестације је изложба самониклих гљива са територије општине Ћуприја.

ЈУН

Лето у Ћуприји – ЈУН/СЕПТЕМБАР

Слика 9, Међународни фестивал фолклора

Извор, Општина Ћуприја, Послови информисања и односа с јавношћу

Лето у Ћуприји одржава се током летњих месеци и обухвата низ културно-уметничких, националних и интернационалних, спортско - рекреативних манифестација и осталих садржаја који су занимљиви широј публици. Програм је праћен филмским пројекцијама на отвореном, позоришним представама, кабареима, концертима класичне, *evergreen* и поп музике, као и трибинама, фестивалима међународног карактера итд.. Главна карактеристика Лета у Ћуприји је што се садржај углавном реализује на отвореном и доступан је свима.

Мото скуп

Слика 10, Мото скуп, Ћуприја

Извор, Туристичка организација општине Ћуприја

Мото клуб „Iron Bridge“ из Ћуприје сваке године организује интернационални мото-скуп. Ова манифестација траје три дана и одржава се на локацији Мото кампинга Морава у Ћуприји, на левој обали реке Велике Мораве. Најатрактивнија дешавања су дефиле градом, stunt show, бајкерске игре и многобројни рок концерти. Мото скуп се организује крајем јуна и најпосећенија је манифестација у граду. Окупи око 15.000 посетилаца, и сваке године овај број се увећава.

Видовданске свечаности

Слика 11, Видовданске свечаности, Манастир Равница

Извор, Туристичка организација општине Ђуприја

Видовданске свечаности одржавају се поводом обележавања Видовдана 28. јуна. Програм манифестације траје од 3 до 5 дана, а у зависности од временских услова, активности се делимично спроводе у порти манастира, а делимично на другим локацијама. Садржај је сваке године другачији, али увек директно ослоњен на историјску позадину. Обележавањем Видовданских свечаности, организују се и бројне изложбе еминентних академских сликара, ликовне колоније, концерти духовне и традиционалне српске музике, као и фестивали фолклора, промоције литерарних списа и бројна предавања из историје.

ЈУЛ

Ravanelius – фестивал музичке изузетности

Слика 12, Ravanelius, Концерт ученика Школе за музичке таленте

Извор, Општина Ђуприја, Послови информисања и односа с јавношћу

Установа културе Ђуприја у сарадњи са Школом за музичке таленте, кроз организовање Фестивала музичке изузетности омогућила је публици Ђуприје и Србије врхунску музичку атракцију. Фестивал музичке изузетности „Ravanelius“ увео је у Ђуприју нови вид културног садржаја. Кроз организовање тродневног фестивала врхунске музике са наступима најеминентнијих музичких звезда, Ђуприја је представљена на светском нивоу. Фестивал траје три дана и посете га љубитељи класичне музике из целе Европе. Концертне активности фестивала одржавају се у концертној сали музичке школе Душан Сковран, као и на отвореном простору Школе за музичке таленте.

Цреваријада

Слика 13, Цреваријада

Извор, Општина Ђуприја

Оно што карактерише становнике Ђуприје када се говори о кулинарству, јесте организовање манифестације Цреваријада која се више од једне деценије одржава у граду. Одвајкада су Ђупричани познати по производњи црева, па одатле и замисао да се споји традиционално и модерно, прошлост и садашњост. Занимиљива и несвакидашња, сваке године окупи по неколико хиљада посетилаца на десној обали Велике Мораве, док у такмичењу учествује преко 50 екипа из свих крајева наше земље.

АВГУСТ

OPEN FLY IN – Аеро митинг

Слика 14, Ћуприја из ваздуха

Извор, Туристичка организација општине Ћуприја

На аеродрому у Добричеву код Ћуприје (за коришћење VFR летова дању), у августу месецу, одржава се FLY IN аеромитинг у организацији Аероклуба Ћуприја. Посетиоци су у могућности да виде представљање авиона, малих летилица, моторних змајева, жирокоптера и сл. Такође могу да уживају и у панорамском разгледању града што уједно употпуњује туристичку понуду и атрактивност Ћуприје. Ова манифестација се одржава на путу од Ћуприје ка Манастиру Раваница, и као врло атрактиван догађај привлачи велики број туриста из целе Србије.

Обележавање боја на Иванковцу

Слика 15, Обележавање годишњице од боја на Иванковцу

Извор, Општина Ћуприја

У обележавање годишњице од боја на Иванковцу 18.августа, поред Одбора за неговање традиција ослободилачких ратова Србије Владе РС, у организацији учествује општина Ћуприја, Музеј Хореум Марги Равно Ћуприја и Туристичка организација. Традиционално се крај споменика Миленка Стојковића полажу лоровени венци и одају државне и војне почести. Бој на Иванковцу који се одржао 1805.године, представља једну од најзначајнијих и највећих победа у читавом раздобљу Првог српског устанка.

Меморијални кошаркашки турнир Драгослав Субић

Слика 16, Меморијални кошаркашки турнир Драгослав Субић, СЦ АДА, Ћуприја

Извор, СЦ АДА, Ћуприја

Интернационални "Меморијални кошаркашки турнир Драгослав Субић" одржава се у Ћуприји више од једне деценије. У фокусу турнира (у организацији ОКК Ћуприја, у сарадњи са Фондацијом Драгослав Субић и под покровитељством Општине Ћуприја), пре свега су млађе категорије кошаркаша, пионери и кадети. Квалитет самог турнира исказује се кроз учешће екипа као што су: КК Црвена звезда, КК Партизан, КК Спартак Москва, КК ПАОК Солун, репрезентација Бугарске (У14), КК Агрономиа 4спортс Букурешт итд. Меморијални турнир одржава се сваке године у августу месецу.

СЕПТЕМБАР

Матићеви дани

Слика 17, Плакат за 38.Матићеве дане

Извор, Народна библиотека

Матићеви дани организују се у знак сећања на Душана Матића, родоначелника надреализма српске књижевности. Ова манифестација први пут је реализована 1982.год. и од тада се традиционално одржава средином септембра. Матићеви дани окупљају стручну јавност из области књижевног стваралаштва који презентују његов живот и рад. Програм обухвата позоришне представе, концерте, музичко поетске вечери, изложбе и сл. Централни део манифестације одржава се 13.септембра на дан Матићевог рођења када се додељује књижевна награда "Матићев шал" младом песнику за најбољу прву збирку песама.

Риболовачки Мост Куп

Слика 18, Риболовачки Мост куп

Извор, Туристичка организација општине Ћуприја

Риболов у Ћуприји постоји више од пола века. Многобројне су награде које су мештани деценијама освајали на државним и међународним такмичењима. Будући да град лежи на две реке, Туристичка организација општине Ћуприја, организује Риболовачки куп "Мост куп", који је установљен по свим мерилима европских риболовачких манифестација. Куп се организује последњих дана лета, а учесници могу да се такмиче у три дисциплине: удицом на пловак и фидер и у вараличарењу. Манифестација се одржава у Моравском парку уз присуство љубитеља риболова и природе.

ОКТОБАР

Међународна улична трка Мемориал Александар Петровић

Слика 19, Међународна улична трка

Извор, Општина Ћуприја

Традиционална међународна улична трка која носи назив "Меморијал Александар Петровић", одржава се у Ћуприји више од 70 година. Меморијал је посвећен селектору и тренеру атлетске репрезентације Југославије, Александру Аци Петровићу из Ћуприје, који је читав свој радни век посветио атлетици и проналажењу талената. Ово је једна од најпознатијих уличних трка у Европи и најстарија је на Балкану. Организује се у оквиру обележавања Дана општине Ћуприја 13.октобра. Организатор трке је Атлетски клуб Морава из Ћуприје, а покровитељ је општина Ћуприја.

Изађи ми на теглу

Слика 20, Изађи ми на теглу

Извор, Општина Ђуприја, Послови информисања и односа с јавношћу

Национално такмичење у припремању ајвара „Изађи ми на теглу“, аутентична је и концептуално необична манифестација, која се неколико година успешно одржава у Ђуприји.

Сваког септембра у моравском парку окупи се око 15 екипа које учествују у припремању ајвара по традиционалним рецептима. Један од најзначајнијих циљева јесте промоција победника каравана као и пружање подстицаја учесницима за покретање сопствене производње.

ДЕЦЕМБАР

Зимски турнир у фудзалу

Слика 21, Зимски турнир у фудзалу

Извор, Установа за спорт СЦ АДА

Зимски турнир у фудзалу одржава се седам година у Ђуприји. Сваке године све посећенији и све популарнији овај вишедневни турнир полако постаје један од најважнијих и најзанимљивијих спортских дешавања у граду. Одржава се у децембру, у хали спортова АДА и посети га преко 7000 људи.

Новогодишњи концерт ученика Школе за музичке таленте

Слика 22, Концерт ученика ШЗМТ

Извор, Општина Ђуприја, Послови информисања и односа с јавношћу

Новогодишњи концерт класичне музике у организацији Установе културе и Школе за музичке таленте одржава се у децембру месецу, у сали музичке школе Душан Скворан у Ђуприји. Новогодишњи концерт не одржава се традиционално, већ ови млади уметници, наступају, када су им наставне и испитне обавезе усклађене са концертним активностима.

Туризам је сектор који је значајно погођен избијањем пандемије корона вирусом. Смањена су међународна и домаћа путовања, ограничен је рад ресторана, клубова, кафића. Појава COVID'a 19 је у великој мери утицала на његов развој. У 2020./2021. години дошло до промена у календару манифестација у општини Ђуприја. Неке су одложене, неке отказане, а неке уз одређене рестрикције ипак одржане.

5.2.3. Специјални интереси

5.2.3.1. Ловни туризам

Ловачко удружење „Морава“ Ћуприја газдује ловиштем „Раваница“ укупне ловне површине 26.551 ha . Удружење има 513 активних чланова. Стално гајене врсте дивљачи у ловишту су срна, дивља свиња, зец, фазан, пољска јаребица. Сваке године, током периода ловне сезоне, више од 200 ловаца из Србије учествује у комерцијалном и регуларном лову. Овај туристички производ привлачи и многобројне туристе из иностранства, а будући да Ћуприја има добру путну повезаност, прелепу природу, одличну гастрономију и богату културну баштину, очекује се да ће у ловном туризму уживати и ловци из других земаља.

5.2.3.2. Излети

Излетнички туризам у Ћуприји, постаје све популарнији последњих година. Обале реке Велике Мораве, прелепа природа надомак Ћуприје, излетиште Вавило, највиши врх Ћурђева стража, две вештачке акумулације и сл., стварају лепе могућности за развој излетничког туризма.

Излетиште Вавило Налази се недалеко од Ћуприје, у непосредној близини Манастира Раванице и истоимене реке. Прелепа природа и снага места обележена Манастиром Раваница са једне стране и Манастиром Сисојевац са друге, дају месту посебан угођај. Ово излетиште је омиљено место Ћупричана за одмор и уживање. Најпосећеније је током првомајских и ускршњих празника, али не изостају окупљања ни током летњих месеци.

Бицикличка стаза Манастир Раваница/ Спомен парк на Иванковцу - Стаза почиње северно од Манастира Раванице, поред манастирских винограда, пролази поред викенд и ловачких кућа са потенцијалима за развој сопствених смештајних капацитета. Овим путем, на 2,36. километру од манастира, налази се раскрсница на тзв. месту Биковац, где се рачва за још две пешачко / бицикличке стазе, планиране за мапирање. Једна води ка насељу Сењски рудник, а друга ка Старом селу преко зубровске реке. На 2,80. километру стазе долази се до засеока Старог села. Надаље, између 3. и 4. километра, наилази се на тзв. место Пиривоје са јединственим видиковцем, са ког се може видети Поморавље, Јухор, Гледићке планине, Јастребац и Копаоник. Место је уређено као одмориште са заклоном, столом и клупама. У овом делу руте налази се још један аутентичан видиковац са изузетним погледом на Поморавље, познат као "Деда Лунина стена". Подручје је погодно и за гљиваре, јер терен обилује разним врстама печурака.

По избијању са шумског земљаног пута, на 6,53. километру, стиже се до цркве Светог Јована саграђене на остацима старог хришћанског храма из 11. века, а у непосредном окружењу постоји и уређени извор са пијаћом водом. Рута ове пешачко планинарске стазе води до планинарског дома, познатог као Небеско брдо, које се налази на 7,40. километру. Дом располаже капацитетом од десет соба, ергелом коња и коњичким клубом. Објект се налази на локацији познатој као Немања, где је према причи мештана из села Паљање, Стефан Немања видао ране након рањавања у боју. Овде се одржава и манифестација Дани гљива коју посећује како локално становништво, тако

и гости из Србије и иностранства. Наставак руте макадамским путем води поред тока реке Миросаве према селу Иванковац. Након 8,40. километра, стазом се долази до скретања за језеро за рекреативно пецање, и још 1.200 метара, доводи до асвалтиране сеоске улице у Иванковцу, где се бицикличка стаза укршта са бицикличком стазом на путу Ђуприја-Иванковац-Сење-Странац-Ђуприја. Пролази се поред ловачке чесме и места за одмор, а затим преко моста на реци Миросави поред шанчева и стиже до крајње тачке, Спомен парка на Иванковцу. Рута се завршава на 10,66. километру од полазне тачке.

5.2.3.4. Пешачење

Туристичко пешачка стаза Видиковац- Туристичко пешачка стаза Видиковац налази се недалеко од Манастира Раваница. Стаза је сврстана у лаке стазе и за око 45 минута, може се обићи 3.62км. Полазна тачка почиње са 253м надморске висине и завршава се на 425м. Путања пролази поред манастирских винограда, Мисиркине колибе и ловачке чесме. Стаза је маркирана и приступачна за све узрасте и физичке кондиције.

Врх Ђурђева стража - Ђуприја је равничарски град који се налази на надморској висини од 119м, али упркос томе на 765 метара надморске висине налази се тзв. врх "Ђурђева стража" (у војно-топографским картама, на коти 548, овај врх, назван је Ђула стража), предео погодан за пешачење, планинарење, планински бициклизам, лов и гљиварење. Овај терен обилује зимзеленом и листопадном шумом, а у спомен на борце из Другог светског рата налази се споменик ђупријско-параћинској чети. Врх Ђурђева

стража, налази се у непосредном окружењу Старог села и манастира, на граници са деспотовачком општином и до њега се може доћи из више путних праваца.

5.2.4. Рурални туризам

Територију општине Ђуприја карактерише разнолико природно окружење, богато културно-историјско наслеђе и довољно могућности за развој руралног туризма. Сеоски предели примамљиви су за бављење спортом, рекреацијом, планинарењем и упознавањем са старим сеоским обичајима. Не изостају ни понуде попут downhill бицикличке стазе у селу Паљане, Моравске куће у селу Јовац, етно домаћинстава у сеоским насељима Супској, Бигреници, Сењу и Дворици и једне од најстаријих воденица у Србији у селу Сење, где се налази и Манастир Раваница.

Ипак, можда најатрактивнија регија општине јесте клисура реке Зуброве и реке Миросаве.¹⁰ Овај предео налази се на обронку Јужног кучаја и брда Велики Грабар у атарима села Паљане и Старо село, недалеко од спомен-парка на Иванковцу. Старо село, заједно са селом Бигреница чини једну месну заједницу.

Општина Ђуприја препознала је туристички потенцијал овог краја, па је у току реконструкција старе школе (старе скоро два века) у вишенаменски објекат за развој руралног и ловног туризма. Ово је влашки крај и сви мештани користе и српски и влашки језик. Производе добро вино и ракију, али су познати и по пчеларству, највише по производњи багремовог меда најтраженијег на тржишту, по производњи влашког сира, али и по корпарству и плетарству.

¹⁰ Зуброва, одн. Зубровска река - називи су преузети из војно-топографских карата

5.3. Туристичко-угоститељски капацитети

5.3.1. Туристичко - угоститељски објекти за смештај у општини Ћуприја

Након процеса реструктуирања привреде кроз приватизацију и продаје хотела, мотела и одмаралишта, број категорисаних и других објеката за смештај општини Ћуприја је знатно смањен.

Тренутно стање туристичко – угоститељских објеката за смештај:

Табела 9, Некатегоризовани објекти

	Назив објекта	Врста објекта	Бр. смештајних јединица	Број кревета	Број индивидуалних лежаја
1	Брод ресторан <i>Cruiser</i>	Ботел	11	13	22
2	Стара Чаршија	Хостел	9	15	21
3	Плажа	(преноћиште)	11	16	20
4	Школа за музичке таленте	хостел у летњим месецима за учеснике	41	114	115
5	Дом ученика средњих школа Срећно	Остали некатегорисани објекти у надлежности ЈЛС	25	97	97

Извор, Општинска управа, Група за привреду и пољопривреду

Категоризовани објекти:

Табела 10, Категоризовани објекти

	Назив објекта	Врста објекта	Бр. смештајних јединица	Број кревета	Број индивидуалних лежаја
1	Плава Лагуна	Гарни хотел 2 ** звездице	10	12	18
2	Boulevard Garden House	Кућа 2 ** звездице	2	3	5
3	Дизајн апартаменти 2	Апартман 4 **** звездице	2	2	4
4	Гавра бар	Апартман 4 **** звездице	1	2	4
5	Етно кућа Даница	Сеоско туристичко домаћинство 3*** звездице	2	2	3
6	Boulevard apartments	Апартман 2 ** звездице	1	2	2
7	Cozy Corner Apartments	Апартман 4**** звездице	2	2	4
8	СТД Кнежевић PLUM	Сеоско туристичко домаћинство 2** звездице	2 + 10	4	4

Извор, Општинска управа, Група за привр. и пољопривреду

5.3.2. Туристичко - угостителски објекти за исхрану, пиће и напитке

Табела 11, Преглед ресторана и пицерија

Назив објекта	Врста објекта	Капацитет (места за седење)
Експрес ресторан Ноле	Експрес ресторан	40 места
Кварт 25	Кафе ресторан	40 места
Гурман Ђака	Ресторан, кафана	50 места
Стара чаршија	Ресторан	100 места
Стинг грил	Ресторан, кафана	до 60 места
Марчело	Пицерија	40+40 места
Ресторан Зар	Ресторан	око 70 у малој сали, и 200 у великој
Санта Фе	Кафе/ Ресторан	80 места
Маестро Зека	Пицерија	30+30 места
Ресторан Сунцокрет	Ресторан	80 места

Извор, Локална самоуправа

5.4 Анализа људских ресурса у области туризма и угоститељства

5.4.1. Незапосленост

Према подацима Националне службе за запошљавање у сектору туризма на подручју Поморавског округа 31. октобра 2019. године, на листи незапослених лица нашло се 220 особа. Највише је незапослених туристичких техничара са средњом стручном спремом, укупно 116 или 53% укупно незапослених лица, што се може видети у следећој табели.

Табела 12, Преглед незапослених лица у сектору туризма и угоститељства на подручју Поморавског округа

Незапослена лица у сектору туризма и угоститељства			
	Незапо. лица	Први пут траже запослење / без радног искуства	Били у радном односу / радно ангажовани
УКУПНО	220	152	68
Туристички и угоститељски техничар (IV CCC)	73	51	22
Туристички техничар	116	87	29
Неразврстана занимања угоститељства и туризма IV категорије сложености	1	1	0
Туристички техничар - специјалиста	1	1	0
Економиста за туризам и виши угоститељ (IV - 1 CCC)	15	4	11
Дипломирани економиста за туризам и угоститељство и дипломирани туризмолог (VII- 1 CCC)	7	4	3
Дипломирани туризмолог /мастер туризмолог	7	4	3

Извор, Национална служба за запошљавање

На територији општине Ђуприја, 31.августа 2020. године, на листи Националне службе за запошљавање налазило се 66 лица са занимањем у сектору угоститељства и/или туризма, као и један дипломирани туризмолог, економиста за туризам и виши угоститељ.

Са средњом стручном спремом, укупно је 11 туристичких техничара, 4 туристичка и угоститељска техничара и један економиста за туризам и виши угоститељ.

5.4.2. Запосленост

На основу података Републичког завода за статистику и публикације „Општине и региони у Републици Србији 2019.“ регистрована запосленост по сектору делатности за услуге смештаја и исхране у 2019. години на нивоу Поморавског округа износила је 1.827 запослених лица. У Ћуприји је у овом сектору запослено 252, док у сектору који укључује остале услужне делатности ради 136 лица. (Општине и региони у Републици Србији, 2020, стр.164-165)

5.5. Активности на развоју туристичких производа

5.5.1. Категоризација угоститељских објеката за смештај

Битна активност за развој туристичких производа, укључујући рурални туризам, манифестације и догађаје, специјалне интересе, јесте категоризација угоститељских објеката за смештај.

Општина Ћуприја обавља категоризацију угоститељских објеката типа соба, кућа, апартман и сеоског туристичког домаћинства. Захтев за категоризацију угоститељских објеката могу поднети правна лица, предузетници и под одређеним условима и физичка лица.

Проверу о испуњености услова за одређивање категорије угоститељских објеката на лицу места проверава комисија именована од

стране општине Ћуприја. Категоризација је бесплатна.

Активности које се спроводе су:

- информисање становништва о важности категоризације објеката
- Решење којим се одређује категоризација објекта
- вођење евиденције о категорисаним објектима
- вођење евиденције о угоститељским објектима за смештај који не подлежу обавези категоризације и то: хостел, преноћиште, коначиште, ботел, хан, конак, етно кућа, салаш, вила, кампиралиште, кампинг одмориште, кампинг стоп; некатегорисани угоститељски објекти за смештај наутичког туризма; некатегорисани објекти за смештај ловног туризма врсте ловачки дом, ловачка кућа и ловачка колиба.
- ЈЛС уносиће податке за угоститеље и угоститељске објекте (категорисане и некатегорисане) у јединствен централни електронско-информациони систем еТуриста, који садржи све релевантне податке о пружаоцима услуга смештаја и објектима за смештај.
- угоститељи са територије општине Ћуприја који пружају услуге смештаја у категорисаним и некатегорисаним објектима, такође ће имати обавезу да уносе податке о корисницима услуга смештаја.

5.5.2. Истицање туристичке сигнализације у граду и селима

Планиране активности на развоју туристичких производа укључују постављање туристичких путоказа, туристичких информативних табли и билборда, постављање туристичких табли за израз добродошлице и туристичке сигнализације у граду и селима.

- Постављање туристичке табле у центру града уз опште информације које су доступне на српском и енглеском језику, са QR кодом, помоћу којег ће моћи да се сазнају информације о постојећим локалитетима, објектима и туристичким садржајима на територији општине Ђуприја
- Постављање туристичких путоказа на више локација у граду и руралним срединама
- Постављање туристичких табли за означавање туристичког одређишта на више локација
- Постављање туристичких табли за израз добродошлице
- Постављање туристичких табли за означавање туристичког одређишта

5.5.3. Спровођење обука у сеоским туристичким домаћинствима

- Организовање програма и едукација становништва у сеоским срединама у области развоја руралног туризма у оквиру националних мера Министарства пољопривреде за развој

- руралног туризма и мере 7 ИПАРД програма РС кроз следеће активности:
- Организовање инфо и едукативних трибина у руралним срединама и
- Организовање теренских посета сеоским домаћинствима у циљу подршке за покретање активности у руралном туризму

5.5.4. Постављање табли за означавање културног наслеђа

У оквиру туристичког производа културно наслеђе, обележиће се поједини споменици културе и објекти у центру града који имају културно историјску позадину, уз постављање фоторафија и графика и то код моста преко Мораве, Микићевог моста, садашњег објекта Фонда ПИО, који је некада служио као седиште Округног начелства, код споменика погинулим борцима у ослободилачким ратовима 1912-1918, као и зграде садашњег музеја итд.

5.5.5. Израда Регионалног маркетинг плана за туристичке производе

Учешће општине Ђуприја у изради Регионалног маркетинг плана за туристичке производе и активности на разради производа Специјални интереси (лов, гастрономија, спорт и рекреација), Рурални туризам, Културно наслеђе и Тематске руте са суседним општинама и Агенцијом за регионални развој Шумадије и Поморавља.

5.5.6. Активности на мапирању и маркирању пешачких стаза у оквиру туристичког производа Специјални интереси

У оквиру туристичког производа Специјални интереси до сада је одрађено мапирање и маркирање пешачко-бициклическе стазе од Манастира Раванице преко Великог Грабара (Јужни Кучај) до села Паљане и надаље до Спомен парка на Иванковцу. Наставак активности усмерен је ка мапирању и маркирању и других стаза на простору Јужног Кучаја, а на територији општине Ђуприја, као и стаза које се граниче са другим општинама у окружењу.

5.6. Активности на развоју туристичке инфраструктуре

У циљу подстицања развоја туристичких производа на територији општине Ђуприја, покренути су следећи пројекти

5.6.1. Пут Сење – Иванковац

Изградња овог пута повезана је са развојем туристичког производа, који је у Националној стратегији наведен као кључна атрактивност од посебног значаја, а односи се на Манастир Раваницу. Спајањем пута Сење (Манастир Раваница) и Спомен парка на Иванковцу, директно ће се утицати на тематске руте. Конкретно, изградња овог пута повезивала би спортски аеродром код Добричева, Манастир Раваницу и Спомен парк на Иванковцу, чиме би се скратио и путни правац ка Деспотовцу и Манастиру Манасија. Дужина пута предвиђена планом износила би 2km и 659m.

5.6.2. Излетиште Вавило

Излетиште се налази поред државног пута IIА реда 160, у наставку манастира, а на деоници Ресавица – Сење. Окружење излетишта је типично за брдско-планинске крајеве са густом и богатом вегетацијом, коју претежно чине високи лишћари. Излетиште је омиљено место Ђупричана, али није уређено. Не постоји електромрежа, водовод и канализација, па је идејно решење из 2019. планирано у складу са тим.

Планиране активности укључују:

- лоцирање пунктова, који ће бити уређени и опремљени у складу са амбијентом (елементима визуелне комуникације,
- информативним таблама и путоказима, клупама /надстрешницама, које би се постављале на вишим надморским висинама, како би се добила улога видиковца)
- формирање тачака за пасиван боравак корисника у виду летњиковца са елементима за седење
- уређење простора за роштиљање на позицијама са најмањим ризиком од пожара
- формирање пешачких стаза од дрвених талпи,
- опремање мобилијаром у складу са амбијентом
- формирање површина са опшремом дечијих игралишта у складу са простором
- формирање зоне за спорт и рекреацију. (Изградња мултифункционалног спортског терена, опремање бетонским шах сетом и бетонским столовима за стони тенис)

5.6.3. Атлетски стадион

Ђуприја је одувек била позната као град атлетике, краљице спортова. Изнедрила је више од 60 репрезентативаца, државних рекордера и сваке године, већ више од 70 година, овде се одржава и једна од најпознатијих међународних уличних трка у Европи, а најстарија на Балкану.

Слика 23, Атлетска стаза

Извор: Општина Ђуприја, Послови информисања и односа с јавношћу

Општина Ђуприја је 2018. започела радове на уређењу атлетског стадиона, који је ће бити саставни део великог атлетског комплекса са атлетском двораном. Атлетски стадион намењен је за национална и светска такмичења, а представљаће и базу за припреме светских атлетичара на светском првенству у атлетици које ће се 2022.године одржати у Србији.

До сада је на уређењу атлетског стадиона завршена прва фаза радова:

- уређење стадиона са осам трака на полиуретанској стази, подлози која трпи све временске услове,
- ограда атлетске стазе,
- фудбалски терен,

- јужну трибину, део са магацинским подтрибинским простором са седиштима почев од 3,7m и
- лучни главни део бетонских трибина са седиштима почев од 1m релативне висине.

Друга фаза радова укључује израду партерног уређења стадиона са изградњом западне трибине, изложбеним холем и наткривеном терасом у функцији угоститељства.

Реализација радова ове фазе атлетског стадиона планирана је за 2021.годину.

5.6.4. Мото Кампинг Морава

Следећа планирана активност је на уређењу Мото Кампинга Морава за који је у 2019. години, урађено идејно решење.

Капмпинг заузима простор на левој обали Велике Мораве, у непосредној близини моста који повезује Ђуприју са Јагодином, а локацији се може приступити преко државног пута IIА реда 158.

На овој локацији, сваке године се одржава међународни мото скуп, који окупи по неколико хиљада бајкера и дупло више посетилаца, док током лета љубитељи природе и спортских рекреација уживају у спортском и излетничком амбијенту од априла до октобра месеца.

Тренутно стање кампинга укључује насуту трим и стазу која води до реке и простора на коме се по потреби монтира бина, као и озидане роштиље са излетничком опремом.

Предвиђене активности би поред задржавања постојеће просторне организације подразумевале и увођење нових и то:

- формирање површине за постављање бине и платоа за постављање опреме за одржавање различитих манифестација
- уређење стаза и платоа уградњом водоотпорног и водопропусног материјала
- опремање мобилијаром и опремом израђеном од дуготрајних и отпорних материјала
- постављање урбаног мобилијара уз пешачке стазе и на проширењима у виду платоа.
- формирање места за окупљање и пасиван боравак са елементима за седење и надстрешницама
- опремање кампинга кантама за отпатке, продајним пунктовима и опремом дечијих игралишта
- опремање адекватним осветљењем мото кампа електроинсталацијама $P_j = 300\text{kW}$, 3800V , осигурач 500A и прикључак за бину са осигурачем 400A .
- постављање монтажних тоалета са тушевима на предвиђеним бетонским проширењима
- превиђена је и санитарна фекална канализација капацитета $1,35\text{l/s}$ и водоводна мрежа капацитета $1,45\text{l/s}$

5.6.5. Археолошко налазиште Хореум Марги

Последња истраживања на локалитету *Norreum Margi*, обављена су у 2018. и 2019. години. Истражен је комплетан простор иза музеја до нивоа античке коте. Овим археолошким истраживањем отворен је бедем са североисточном кулом римског града *Norreum Margi*. Истражене су две сонде,

откривени средњовековни и антички хоризонти, пронађени су фрагменти средњовековне керамике и античке керамике. Након истраживања (крајем 2019. и у првом кварталу 2020.), одржана је вишемесечна изложба проширене стварности античког града *Norreum Margi* на отвореном у центру града.

Тренутне активности укључују израду пројектно техничке документације за реконструкцију и доградњу североисточне куле "*Norreum Margi*".

5.6.6. Манастир Раваница

Манастир Раваница поседује високу културно-уметничку вредност, како због своје архитектуре тако и због фресака, икона и других реликвијских предмета. Уписана је у централни регистар као културно добро од изузетног значаја и за њу је надлежан Завод за заштиту споменика културе Крагујевац.

Предвиђени радови у наредном периоду које на наведеној локацији спроводи Завод за заштиту споменика културе Крагујевац укључују санацију бедема Манастира Раванице, наставак радова на санацији источног гребена у делу од дон - жон куле до економске капије.¹¹

5.6.7. Бицикличка стаза "Зелена стаза"

У току је израда Идејног решења за реконструкцију укинуте железничке пруге Ђуприја – Јовац у дужини од 5km , у тзв. "зелену стазу" за пешачки и бициклички

¹¹ Подаци су добијени из Завода за заштиту споменика културе Крагујевац, 2021.

саобраћај. Циљ је да се реализацијом ове пројектне идеје и пројектног задатка формира "зелена стаза" која би била намењена рекреативним, спортским, културним, туристичким и другим услужним активностима.

Ова траса треба да се формира реконструкцијом инфраструктуре железничке пруге Ћуприја-Јовац и Ћуприја-Параћин.

Идејно решење, израђује се у оквиру претходних радова за трансформацију јавне железничке пруге у нову путну саобраћајницу за бициклическе и пешачке саобраћај. Активности на изради идејног решења за овај туристички производ, укључују:

- Приказ концепције линијског инфраструктурног објекта пешачко бициклическе стазе од Ћуприје до Јовца, са обавезним приказом и навођењем података који су неопходни за утврђивање локацијских услова
- Анализа важеће планске документације
- Предлог реконструкције планума пружних и станичних колосека у пешачко бициклическу стазу

- Предлог реконструкције мостова и пропуста са отвореном колосечном конструкцијом, постављањем нових за путну саобраћајницу са одговарајућим оградама за безбедност пешака и бициклиста
- Предлог конструкције асфалтног застора и ширину пешачко бициклическе стазе
- Предлог за изградњу пешачких и бициклических прикључака зелене стазе на тротоаре и саобраћајнице у свим насељима
- Предлог за постављање табли на више места
- Предлог партерног уређења зелених површина
- Техничко решење укрштања зелене стазе са путевима
- Предлог хоризонталне и вертикалне сигнализације
- Начин одводњавања подручја зелене стазе и др.

Израду идејног решења, подржало је и финансираће Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре .

6. АНАЛИЗА КЉУЧНИХ ТУРИСТИЧКИХ ТРЖИШТА ОД ЗНАЧАЈА ЗА РАЗВОЈ ТУРИЗМА И МАРКЕТИНГ АКТИВНОСТИ

6.1. Анализа кључних туристичких тржишта на територији општине Ћуприја

Анализа кључних туристичких тржишта на територији општине Ћуприја по приоритетним туристичким производима урађена је на основу анализе постојећег туризма на територији општине Ћуприја и анкетног истраживања обављеног у дугој половини 2020. године (Прилог 1,2).

Од укупно 11 туристичких производа колико их је дефинисано у Стратегији развоја туризма Републике Србије 2016-2025, на територији Ћуприје заступљена су 4 и то: Манифестације и догађаји, Специјални интереси, Рурални туризам и Културни туризам.

Табела 13, Доминантни тржишни сегменти по приоритетним туристичким производима

Приоритетни туристички производи	Тржишни сегменти
Културни туризам	Школске туре, организоване групе, појединци, групе пријатеља, пословни људи
Рурални туризам	Парови, породице
Специјални интереси	Организоване групе, групе пријатеља, појединци, парови
Манифестације и догађаји	Организоване групе, групе пријатеља, појединци, парови, породице

Извор, Општина Ћуприја

Постојеће процене засноване су на анализи постојећег стања у туризму на територији општине Ћуприја и анкетног истраживања о развоју туризма. Не постоји утврђени процес истраживања туристичког тржишта по приоритетним туристичким производима на територији општине Ћуприја.

Када је реч о међународном тржишту, једини званични податак је из статистичког годишњака "Општине и региони у РС", где је према општим подацима Републичког завода за статистику РС (од 2015. до 2019.), највећи број долазака туриста из иностранства у 2018. (52% од укупног броја долазака туриста, док је по броју ноћења више страних туриста одсело у Ћуприји 2018.(52,67%) и 2019.(51,63%). Према неформалним подацима, организатора манифестација, највише долазака страних туриста је из земаља бивше Југославије, као

и из Бугарске и Румуније и дијаспоре, али се не воде званични подаци о њиховом броју и посети.

У сарадњи са суседним општинама, укључујући општину Параћин и општину Деспотовац, могуће је развити и туристички производ "тематске руте", попут обилазака параћинских манастира и излетишта Грза, укључујући и манастир у излетишту Сисевац, Свети Сисоје, који је смештен на 12. km од Манастира Раванице, а до ког се долази државним путем II А реда 160 из правца Ћуприје и даље у наставку државним путем IIБ реда 388 до Сисевца. Истим путем враћа се до Ћуприје где се рута раздваја ка путу за парк на Иванковцу (државни IIA реда 186) и у наставку до Деспотовца, Манастира Манасије, излетишта Лисине и Ресавске пећине. У плану је изградња пута који ће повезати Раваницу и Иванковац и пут ка Деспотовцу, где би се време путовања знатно скратило.

6.2. Маркетинг активности

Одлуком о буџету општине Ђуприја сваке године предвиђају се средства за развој туризма, што обухвата промоцију туристичке понуде за коју предлог доставља Туристичка организација општине

Ђуприја. Поред промоције туристичке понуде, сваке године одвајају се и средства за развој туристичке инфраструктуре. (Табела бр.14)

Табела 14, Расходи и издаци за програм развоја туризма општине Ђуприја у последње 4 год.

ГОДИНА	УКУПНО ДИНАРА	ПРОМОЦИЈА ТУРИСТИЧКЕ ПОНУДЕ	ИНФРАСТРУКТУРНИ ПРОЈЕКТИ У ОБЛАСТИ ТУРИЗМА	% ОД УКУПНОГ ПЛАНИРАНОГ ОПШТИНСКОГ БУЏЕТА
2021.	23.007.000,00	12.057.000,00	10.950.000,00	1,42
2020.	41.215.000,00	18.465.000,00	22.750.000,00	2,02
2019.	61.505.000,00	16.570.000,00	44.935.000,00	4,04
2018.	48.415.650,00	17.465.650,00	30.950.000,00	3,92

Извор, Општина Ђуприја

Пре усвајања буџета, Туристичка организација, општинском већу, подноси Програм рада са финансијским планом и Планом промотивних активности за текућу годину, као и програмски буџет уз претходну сагласност Туристичке организације Србије.

План промотивних активности Туристичке организације општине Ђуприја за 2021. годину укључује наставак активности ТОО Ђуприја у земљи и иностранству и то кроз:

- САЈМОВЕ – Учешће на сајмовима у земљи и то: Мађународни сајам туризма у Београду, Сајам туризма и активног одмора Нишу, Сајам туризма и сеоског туризма Крагујевцу, Сајам привреде Ниш Експо у Нишу и Београдски манифест. Планирано је учешће на сајму туризма у Софији с обзиром на непосредну близину дестинације која је јако битна за

аквизицију потенцијалних посетилаца из региона.

- ИЗДАВАЧКУ ДЕЛАТНОСТ - Израда и постављање туристичке мапе територије општине Ђуприја на локацији предвиђеној за просторно обележавање али и за имплементацију исте кроз софтверски канал, где ће се наћи све сервисне информације, као и информације о значајним туристичким локалитетима и угоститељским објектима. Предвиђена је и израда штампаног промотивног материјала: двојезични каталог о Ђуприји и њеним потенцијалима, брошуре о манифестацијама, израда промотивних флајера, позивница, постера, израда промотивних реквизита (лепезе, календари), захвалница и сл. У текућој години, планирана је и израда

публикације о упознавању села са територије општине Ћуприја, као и употпуњавање постојећег промотивног материјала новим садржајима и израде брошура о Цреваријади и активном одмору у Ћуприји. Пропагандним материјалом Туристичка организација општине Ћуприја планира и учешће на организованим изложбама у земљи.

- ИНФОРМИСАЊЕ И ОДНОСЕ С ЈАВНОШЋУ- Извештавање јавности и медија о активностима ТОО Ћуприја, одржавање конференција за новинаре, пружање информација радио, телевизијским и електронским медијима и наставак сарадње са свим медијским кућама на локалном и националном нивоу.
- ОГЛАШАВАЊЕ – У циљу ефективнијег промовисања туризма и постојеће туристичке понуде општине Ћуприја, Туристичка организација општине Ћуприја поседује свој сајт на адреси www.turizam.cuprija.rs . Отворени су youtube и instagram налози, а све у циљу промовисања и привлачења већег броја туриста. Facebook налог је активиран пре више од пет година и служи за активну промоцију догађаја у општини и за најаву манифестација.

Поред унапређења квалитета постоћих платформи, планирана је израда сајта и налога на друштвеним мрежама који ће се односити само на најаутентичнију гастрономску манифестацију

„Цреваријаду“, која има велики потенцијал у привлачењу многобројних туриста из земље и региона. У том делу планирано је ангажовање графичког дизајнера ради израде што аутентичнијих маркетиншких решења, јер су друштвене мреже постале најефикаснији вид маркетиншких канала.

Поред дигиталног оглашавања, Туристичка организација општине Ћуприја наставља и оглашавање у штампаним и електронским медијима , кроз пласирање огласних решења односно радио и тв спотова, оглашавање у специјализованим часописима и оглашавање кроз специјализоване емисије на телевизијским станицама.

- Планирано је просторно оглашавање промотивних активности које ће се заснивати на постављању огласних решења на билбордима, аутобуским стајалиштима и осталим објектима предвиђеним за ту намену.
- ПОСЕБНЕ ДОГАЂАЈЕ И ПРОМОЦИЈЕ – Туристичка организација општине Ћуприја активно учествује у организацији и суорганизацији манифестација и догађаја које су предвиђене календаром догађаја, и спроводи промотивне активности у оквиру манифестација као неизоставног дела.

Наведене активности, спроводу се у складу са епидемиолошком ситуацијом изазваном вирусом SARS-CoV-2.

7. SWOT АНАЛИЗЕ

7.1. ЛЉУДСКИ РЕСУРСИ

Табела 15, SWOT анализа – Људски ресурси

<u>Предности (Snage – Strenghts)</u>	<u>Ограничења (Слабости - Weaknesses)</u>
Постојање локалне туристичке организације	Недовољно просторних, техничких и кадровских капацитета Туристичке организације
Позитиван став мештана и запослених у Туристичкој организацији општине Ћуприја према туризму	Недостатак нових радних места у туризму општине
Висока заинтересованост за рад у туризму	Мањак стручних кадрова (туристичких менаџера, водича, познавалаца страних језика и сл.)
Добра међусекторска сарадња између запослених у установама културе и у туристичкој организацији, као и са ОЦД и привредом	Преоптерећеност запослених због лимитираног броја службеника
Добра радна атмосфера у Туристичкој организацији општине Ћуприја	Непостојање стандарда квалитета
Флексибилност запослених у различитом окружењу	Непостојања хотела, смањена могућност за отварање нових радних места
	Отпуштање радника због смањеног обима посла у угоститељским објектима због корона вируса
<u>Могућности (Opportunities)</u>	<u>Претње (Threats)</u>
Демографске промене	Миграција становништва, одлив младих и квалитетних кадрова
Партиципација у међународним пројектима	Баријере у међуинституционалној сарадњи
Усавршавање кадрова	Незадовољство запослених због финансијских елемената

7.2. ИНФРАСТРУКТУРА И САОБРАЋАЈ

Табела 16, SWOT анализа – Инфраструктура и саобраћај

<u>Предности (Snage – Strenghts)</u>	<u>Ограничења (Слабости - Weaknesses)</u>
Постојање планске документације и константна израда планских докумената	Застарела водоводна, кишна и канализациона мрежа и недостатак комуналне инфраструктуре по селима и неким деловима града
Одлична геостратешка позиција (ауто-пут Е-75)	Недовољно финансијских средстава за решавање проблема водоснабдевања
Одлична путна повезаност са градовима у окружењу	Проблем нерешених имовинско-правних односа
Реконструисан путни правац ка главној туристичкој атракцији (Манастир Раваница)	Неуређена и нефункционална Brownfield аутобуска и железничка станица и јавни превоз негативно утичу на повезаност туристичких садржаја на територији општине
Уређен атлетски стадион за национална и међународна такмичења	Непостојање пројектно-техничке документације за одређене локалитете, објекте важне за развој туризма и очување културно-историјског наслеђа
Велика заинтересованост локалног менаџмента за развој туристичке инфраструктуре	Недовољно уређених паркинг места у граду
Комунална инфраструктурна опремљеност у граду (струја, гас, вода, канализација, интернет)	Недовољно уређених излетишта, неискоришћени потенцијали два вештачка језера
Финансијска подршка РС (Министарство привреде, Министарство омладине и спорта, Министарство рударства и енергетике, Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, и др.)	Неуређеност регионалних путева Велики број дивљих депонија – нерешена питања управљања отпадом
<u>Морућности (Opportunities)</u>	<u>Претње (Threats)</u>
Изградња нових регионалних система (водоснабдевање, канализациона мрежа)	Недостатак извора финансирања
Развој туристичког производа Тематске руте кроз повезивање туристичких атракција изградњом нових путева	Непостојање комплетне пројектне документације
Завршне активности на изградњи савременог атлетског стадиона	Законске регулативе
Започете активности на изградњи атлетске дворане у Ћуприји	Споро решавање административних процедура и добијање сагласности од државних институција за воде
Спровођење пројекта на националном нивоу "Пловни пут Дунав-Морава-Вардар-Аксиос"	Учесталост аматерских, незаконитих и археолошких ископавања

7.3. ТУРИСТИЧКИ ПРОИЗВОДИ

Табела 17, SWOT анализа – Туристички производи

<u>Предности (Snage – Strenghts)</u>	<u>Ограничења (Слабости - Weaknesses)</u>
Богато културно наслеђе	Непостојање инфо центра и сувенирнице
Постојање специјалних интереса; (Развијен ловни и риболивни туризам, Постојање излетничко-рекреативне пешачке стазе изнад манастира итд.)	Недостатак смештајних капацитета и категорисаних угоститељских објеката за смештај; Непостојање хотела
Растући број догађаја и манифестација	Нестандардизоване услуге
Постојање руралног туризма	
Одличан географски положај	Недостатак услужних садржаја
Улагање у развој туристичке понуде	Недовољно уређених излетишта, јавних површина, стаза, акумулација
Близина Велике Мораве	Недовољна сарадња ТОО Ђуприја на нивоу округа
Постојање два вештачка језера	Недовољно истакнута туристичка сигнализација
Постојање спортског аеродрома	Недовољно мапираних и маркираних пешачких стаза
Развијен спортски туризам; Одржавање међународних спортских манифестација;	Недостатак истраживања тржишта
Постојање потенцијала за рекреативне и спортске активности;	Неразвијен туристички производ Тематске руте
Заинтересованост ЈЛС за подршку развоја туризма и туристичких производа	Недовољно улагања и средстава у туристичке производе
<u>Могућности (Opportunities)</u>	<u>Претње (Threats)</u>
Могућност развоја туристичког производа Транзитни и Конгресни туризам и Тематске руте	Низак стандард
Територија препозната по принципима и методологији Европске конвенције о пределу	Конкуренција суседних градова
Развој различитих туристичких производа који су засновани на природним и антропогеним вредностима	Недостатак планске документације
ИПАРД програм РС (компонента намењена деверзификацији економских активности у руралним подручјима)	Недовољно поверење странаца у квалитет туристичке понуде

7.4. УСКЛАЂЕНОСТ СА ДРУГИМ ДЕЛАТНОСТИМА

Табела 18, SWOT анализа – Усклађеност са другим делатностима

<u>Предности (Snage – Strenghts)</u>	<u>Ограничења (Слабости - Weaknesses)</u>
Развијена сарадња са МСП сектором (Заједнички излагање на сајмовима, спонзорства и сл.)	Недовољно мера подстицаја, финансијске и нефинансијске подршке МСП сектору за делатност у туризму Недовољна сарадња јавног и приватног сектора у развоју туристичког производа
Развијена сарадња ТОО Ђуприја са локалним удружењима на организовању манифестација и догађаја (удружење пчелара, културно-уметничка друштва, хорска удружења, спортска удружења, мото, аеро и сл.)	Понуда и производња сувенира Недовољан буџет за промоцију туристичке привреде и заједнички одласци на путовања на сајмове у иностранству
Усклађене делатности са осталим комплементарним гранама (установама и организацијама) и заједничко организовање манифестација, догађаја (Музеј, Установа културе, школе, Школа за музичке таленте, Библиотека, Установа за спорт)	Лоша позиционираност Ђуприје на регионалном туристичком тржишту Недостатак иновација и нових предузетничких и занатлијских пројеката
<u>Могућности (Opportunities)</u>	<u>Претње (Threats)</u>
Међуинституционална сарадња и партнерство са градовима у региону	Политичка и економска нестабилност
Иницијативе за пропратну туристичку понуду (производња сувенира итд.)	Смањена заинтересованост за улагање у туризам
Могућност економске сарадње са развојеним земљама и отварање могућности за остваривање инвестиција кроз ЈПП у туристичку и повезане индустрије	Убрзане активности конкуренције
Јачање регионалне сарадње са општинама у региону	

7.5. МАРКЕТИНГ И ДИСТРИБУЦИЈА

Табела 19, SWOT анализа –Маркетинг и дистрибуција

<u>Предности (Snage – Strenghts)</u>	<u>Ограничења (Слабости - Weaknesses)</u>
Доношење годишњег плана промотивних активности ТОО Ђуприја	Недовољна промоција потенцијала Ђуприје на националном и међународном нивоу
Презентовање туристичке понуде општине Ђуприја на локалу и на већим промотивним манифестацијама у земљи и региону	Непрепознавање значаја промоције као битног фактора развоја туризма
Сарадња са Министарством трговине, туризма и телекомуникација, као и са Туристичком организацијом Србије и туристичким организацијама Шумадије и Поморавља	Недовољно промовисање туристичког производа Рурални туризам
Редовно учешће на сајмовима привреде и туризма у земљи и иностранству	Брошуре за манифестације и догађаје израђују се најчешће само индивидуално по догађају
Израда промотивног материјала (каталог, брошуре о манифестацијама, промотивне флајере, позивнице, постере, календаре, визит карте и сл.)	Израда промотивног материјала углавном се израђује на матерњем језику
Редовно ажурирање сајта ТОО Ђуприја	Web презентација ТОО Ђуприја није двојезична
<u>Могућности (Opportunities)</u>	<u>Претње (Threats)</u>
Нове могућности маркетинга и брендирања	Смањен прилив средстава
Примена нових технологија у промоцији дестинације	

8. ВИЗИЈА И МИСИЈА

Визија представља менталну слику о томе како становници желе да њихова општина изгледа у будућности. Да би визија била квалитетна и на прави начин представљала локалну заједницу треба да дефинише шта доноси будућност, да буде јасна, фокусирана на исходе спровођења документа и даје заједници виђење шта се жели постићи у наредном периоду.

ВИЗИЈА

Општина Ћуприја је уређена, препознатљива и лако доступна туристичка дестинација, са развијеном аутентичном туристичком понудом, унапређеним квалитетом услуга и стандардима пословања, уређеном инфраструктуром, искоришћеним туристичким потенцијалима, препозната на туристичкој карти Србије.

МИСИЈА

Наша мисија је ефикаснија употреба постојећих природних и културних добара, као и смањење депопулације кроз рурални развој и стварање позитивног имиџа кроз промоцију општине Ћуприја као занимљиве туристичке дестинације

9. РАЗВОЈНИ МОДЕЛ, ЦИЉЕВИ И ПРОЈЕКЦИЈЕ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ТУРИЗМА

Развојни модел, циљеви и пројекције одрживог развоја туризма општине Ћуприја, усклађени су са циљевима одрживог развоја туризма дефинисаним у Стратегији развоја туризма РС и са циљевима из Стратегије одрживог развоја општине Ћуприја.

9.1. РАЗВОЈНИ МОДЕЛ

Развојни модел општине Ћуприја повезан је са визијом развоја туризма, где је Ћуприја препозната и уређена туристичка дестинација са развијеном туристичком понудом, унапређеним квалитетом услуга и уређеном туристичком инфраструктуром.

Развојни модел од 2021. до 2025. године предвиђа категоризацију објеката, увођење савремених стандарда квалитета у области смештаја, припремања и послуживања хране и пића, подизање нивоа професионалности и обучености особља, као и организовање теренских посета, трибина и радионица у организацији ТОО Ћуприја са Регионалном агенцијом за економски развој Шумадије и Поморавља на којима се презентују услови, начини и поступци за аплицирање и пружање подршке за коришћење финансијских подстицаја у реализацији инвестиција у сектору руралног туризма.

Модел раста у периоду до 2025. предвиђа и повећање смештајних капацитета уз наставак тренда категоризације објеката и повећања квалитета услуга.

9.2. ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА

Табела 20, Циљеви одрживог развоја

РАЗВОЈ ТУРИСТИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ		
ОПШТИ ЦИЉЕВИ ТУРИЗМА ОПШТИНЕ ЋУПРИЈА:	ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ	ПОЈЕДИНАЧНИ ЦИЉЕВИ
1. Унапредити инфраструктуру у циљу развоја туризма	1.1. Унапредити путну и комуналну инфраструктуру у циљу развоја туризма и руралног развоја	1.1.1. Унапредити путну инфраструктуру са најмање три путна правца која су значајна за развој туризма општине Ћуприја
		1.1.2. Унапредити јавну инфраструктуру у општини Ћуприја кроз израду неопходне планске документације и уредити/изградити мин. 3 јавне површине
	1.2. Унапредити туристичку инфраструктуру кроз изградњу и промоцију објеката од значаја за	1.2.1. Обухватити припремом планске, пројектно-техничке документације и изградњом и уређењем минимум 4 туристичка локалитета

	развој туризма	1.2.2. Унапредити спортске капацитете у циљу јачања туризма
		1.2.3. Уредити минимум два археолошка налазишта у циљу развоја туризма
		1.2.4. Изградити/ уредити минимум један вишенаменски објекат у руралној средини
		1.2.5. Унапредити туристичку сигнализацију на минимум 2 локације на територији општине Ћуприја
ИНТЕГРАТИВНИ ТУРИСТИЧКИ, КУЛТУРНИ И СПОРТСКИ РАЗВОЈ		
ОПШТИ ЦИЉЕВИ ТУРИЗМА ОПШТИНЕ ЋУПРИЈА:	ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ	ПОЈЕДИНАЧНИ ЦИЉЕВИ
2. Унапредити туристичку понуду општине Ћуприја	2.1. Унапредити туристичку понуду кроз развој нових и унапређење постојећих туристичких понуда	2.1,1. Унапредити постојеће и развити нове понуде у области туристичког производа манифестациони туризам и специјални интереси
		2.1.2. Развити механизме за подршку развоја руралног туризма тако да се до краја 2025. године на територији општине Ћуприја најмање 5 сеоских домаћинстава категорише за пружање угоститељских услуга
	2.2. Унапредити људске ресурсе, институционалне капацитете и промотивне активности у области туризма	2.2.1 Спровести едукације запослених у локалним установама, у циљу унапређења туристичке понуде општине Ћуприја
		2.2.2. Унапредити туристичку сигнализацију на минимум две локације на територији општине Ћуприја
		2.2.3. Унапредити промотивне активности кључних и потенцијалних туристичких производа општине Ћуприја кроз промотивне догађаје и израду промотивних алата

9.3. ПРОЈЕКЦИЈЕ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА

Уз претпоставку да се структура тржишта мења и да се проценат ноћења повећа, може се очекивати да се до 2025. проценат боравишних такси увећа за укупно 47 у односу на 2020. годину (у односу на годину појаве COVID-а 19), односно 16% по календарској години.

Табела 21, Пројекције раста долазака, ноћења туриста и боравишних такси 2021-2025.

ПРОЈЕКЦИЈЕ ДОЛАЗАКА, НОЋЕЊА ТУРИСТА ЗА ПЕРИОД ОД 2021-2025										
УМЕРЕНА ПРОЈЕКЦИЈА РАСТА										
Год.	Доласци туриста			Год.	Ноћења			Год.	Боравишне таксе	
	укупно	домаћи	страни		укупно	домаћи	страни		Укупно уплаћено	Промет/ РСД
2021.	1.240	85%	15%	2021.	1.505	85%	42%	2021.	3.960	396.000
2022.	1.335	58%	42%	2022.	1.630	65%	35%	2022.	5.250 4600	525.000
2023.	1.535	52%	48%	2023.	1.800	51%	49%	2023.	5.460 5330	546.000
2024.	1.636	50%	50%	2024.	2.560	50%	50%	2024.	5.800 6182	580.000
2025.	1.820	50%	50%	2025.	3.300	48%	52%	2025.	6.150 7171	615.000
АМБИЦИОЗНА ПРОЈЕКЦИЈА РАСТА										
Год.	Доласци туриста			Год.	Ноћења			Год.	Боравишне таксе	
	укупно	домаћи	страни		укупно	домаћи	страни		Укупно уплаћено	Промет/ РСД
2021.	1.438	75%	25%	2021.	1.745	75%	25%	2021.	4.593	459.300
2022.	1.548	65%	35%	2022.	1.890	65%	35%	2022.	6.090	609.000
2023.	1.780	55%	45%	2023.	2.088	55%	45%	2023.	6.333	633.300
2024.	1.890	50%	50%	2024.	2.969	50%	50%	2024.	6.728	672.800
2025.	2.110	45%	55%	2025.	3.828	55%	45%	2025.	7.134	713.400

Извор, општина Ћуприја

Слична пројекција раста укупног броја долазака и ноћења туриста у општини Ћуприја предвиђа се и кроз умерену и амбициозну пројекцију раста са разликом од 16% по години долазака и години ноћења туриста.

Ипак, пројекције је надаље теже предвидети. Пандемија COVID-19 је довела до застоја, а туризам је највише погођен од свих економских сектора. Као последицу ове пандемије UNWTO је прогнозирила пад међународних туристичких долазака, док је OECD прогнозирила пад чак до 80%.¹²

Рестрикције које су ограничиле путовања, утицале су и утичу на остварење активности у туризму и на локалном нивоу. У Ћуприји је забележен пад према броју уплаћених боравишних такси, тако да је 2020.године проценат уплаћених боравишних такси умањен за 45% у односу на 2019.годину.

¹²Tourism Policy Responses to the coronavirus (COVID-19), Organisation for Economic Co-operation and Development, доступно на: <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/tourism-policy-responses-to-the-coronavirus-covid-19-6466aa20/>

10. ПЛАН КОНКУРЕНТНОСТИ СА ПРЕДЛОГОМ КЉУЧНИХ ИНВЕСТИЦИОНИХ ПРОЈЕКТА

План конкурентности усмерен је ка унапређењу развоја туризма и укључује развој инфраструктуре, развој руралног туризма, културног наслеђа и специјалних интереса (спорта и рекреације), али је усмерен и ка јачању јавно-приватног дијалога (укључујући и сарадњу са привредом), ка унапређењу туристичког производа и ка промотивним активностима.

Општина са повољним пословним окружењем

Општина Ћуприја је 2019. године стекла статус општине са повољним пословним окружењем у оквиру програма BFC SEE (Цертификација општина са повољним пословним окружењем у Југоисточној Европи) који је заснован на начелима добре управе. Цертификацијом, општина Ћуприја је кроз јасне смернице и критеријуме о креирању добре пословне климе, направила процену и унапредила квалитет услуга и информација које су неопходне за континуирани развој и раст привреде на локалу. У овом тренутку само 7 општина има валидан BFC SEE сертификат укључујући и општину Ћуприја као једину у Шумадији и Поморављу, која је стекла регионални ранг конкурентности према оцени квалитета услуга које се пружају инвеститорима и привредницима. (Програм за реформу система локалне самоуправе у РС, 2021., стр.95)

Подстицаји привреди, пољопривреди и руралном развоју

Програм инсистира и на сарадњи са локалном пословном заједницом,

заједничким наступима на сајмовима привреде и туризма, ка покретању пословних активности кроз start up и развој предузетништва, као и мере нефинансијске подршке у виду обука и сл.

У циљу успешног пословања, општина Ћуприја нуди добру подршку сваком потенцијалном инвеститору уз различите видови подршке:

- На услузи је брза и ефикасна локална администрација фокусирана на потребе инвеститора.
- Сваки инвеститор може добити личног асистента који га прати у процесу инвестирања.
- Општина обезбеђује инвеститорима потребну комуналну инфраструктуру (пут, вода...).
- Подршка у конкурисању за одличне субвенције и подстицајне мере са државног нивоа.
- Обезбеђење грађевинског земљишта које је инфраструктурно опремљено.
- Обезбеђење отуђења грађевинског земљишта у јавној својини општине Ћуприја по цени која је мања од тржишне или без накнаде.
- Обезбеђивање закупа на одређено време и опремањем пословног простора за различите намене.
- Обезбеђивање средстава за набавку опреме (машине, алати, остала опрема) неопходне за проширење капацитета или започињање производње.
- Обезбеђивање подстицаја за почетна инвестициона улагања (материјална и нематеријална имовина) и нова радна места повезана са почетним улагањем.

За подстицаје у пољопривреди и руралном развоју, сваке године се планирају средства за очување, подстицање, унапређење и развој пољопривредне производње и руралног развоја, за унапређење конкурентности стандарда квалитета, за набавку опреме за пољопривредну производњу. Одлуком о буџету за 2021.годину за Подршку за спровођење пољопривредне политике у локалној заједници испланирано је 2.300.000,00, а за Мере подршке руралном развоју 4.900.000,00.

Поред напред наведеног, општина Ћуприја сваке године обезбеђује мере активне политике запошљавања незапосленим лицима за самозапошљавање, обезбеђује снижење износа код локалних комуналних такси и код локалних административних такси и накнада, а спроводи се и *Уредба о условима начину и поступку под којим се грађевинско земљиште у јавној својини може отуђити или дати у закуп по цени мањој од тржишне цене, односно закупнине или без накнаде, као и услове, начин и поступак размене непокретности* (Сл.гласник РС, 61/2015, 88/2015, 46/2017, 30/2018 и 53/2021).

Туристичка организација општине Ћуприја, остварује константну сарадњу са МСП сектором и заједничким наступима на сајмовима привреде и туризма, а редовно као сет нефинансијских мера организује и програме и едукације становништва у руралним срединама у области развоја руралног туризма.

10.1. Компаративна анализа градова у окружењу

Компаративна анализа израђена је на основу три базна критеријума који обухватају податке о општинама из истог округа, општу анализу података и анализу података о посетама и ноћењима туриста. Остали допунски критеријуми укључују природне ресурсе и културно наслеђе.

Овом анализом обухваћене су три општине из Поморавског округа: општина Деспотовац, општина Ћуприја и општина Свилајнац. За потребе анализе, парцијално су коришћени статистички подаци Републичког завода за статистику, који се односе на опште податке, укључујући површину територије наведених општина, број становника и број туристичких посета и ноћења туриста.

Критеријум 1. Општине се налазе у истом округу са приближно истим бројем становника

Општине Ћуприја, Деспотовац и Свилајнац налазе се у Поморавском округу. Територија општине Ћуприја граничи се са територијом општине Деспотовац, док се општина Деспотовац граничи и са територијом општине Свилајнац. Ове три општине налазе се на следећој удаљености: 1. Ћуприја - Деспотовац 23 km , 2. Деспотовац - Свилајнац 26km и Ћуприја и Свилајнац 54km.

Табела 22, Компаративни приказ општинских података општина у окружењу у 2019.години

Поморавски округ	Површина km ²	Број насеља	Становништво (стање 30.06.2019.)
Деспотовац	623	33	20226
Свилајнац	326	22	21087
Ћуприја	287	16	27823

Извор, Републички завод за статистику

10.1.1. Упоредни приказ општих података

Кроз наведене податке у табели 26, може се видети да на територији општине Ћуприја, општине Свилајнац и општине Деспотовац, живи приближно исти број становника чији се број креће од 20.226 у општини Деспотовац, 21.087 у општини Свилајнац и 27.823 у општини Ћуприја. Оно што је заједничко за ове три општине јесте да се

налазе у Поморављу, док су површине у квадратним километрима различите, као и у броју насељених места.

Општина Деспотовац располаже највећом површином од 623km² и има 33 насеља, општина Свилајнац се простире на 326km² и има 22 насеља, док општина Ћуприја располаже најмањом површином од 287km² са укупно 16 насеља(Општине и региони у РС, 2020.,стр. 26).

Критеријум 2. Компаративна анализа о броју долазака туриста и ноћењима туриста у општини Ћуприја, Деспотовац и Свилајнац у периоду од 2015. до 2019.године

Табела 23, Компаративни приказ о даласцима туриста општина у окружењу у 2019.години

Округ /општина	Туристи			Ноћења туриста		
	свега	домаћи	страни	свега	домаћи	страни
Поморавски округ						
Деспотовац	3352	3332	20	9572	9524	48
Свилајнац	247	228	19	2481	2379	39
Ћуприја	1814	941	783	3244	1569	1675

Извор, Републички завод за статистику

Табела 24, Компаративни приказ о даласцима туриста општина у окружењу у 2018.години

Округ /општина	Туристи			Ноћења туриста		
	свега	домаћи	страни	свега	домаћи	страни
Поморавски округ						
Деспотовац	1673	1468	205	4611	4254	357
Свилајнац	148	111	37	375	256	119
Ћуприја	1808	876	932	2998	1419	1579

Извор, Републички завод за статистику

Табела 25, Компаративни приказ о даласцима туриста општина у окружењу у 2017.години

Округ /општина	Туристи			Ноћења туриста		
	свега	домаћи	страни	свега	домаћи	страни
Поморавски округ						
Деспотовац	510	473	37	2761	2650	111
Свилајнац	219	158	61	575	501	74
Ћуприја	1536	811	725	1814	932	882

Извор, Републички завод за статистику

Табела 26, Компаративни приказ о даласцима туриста општина у окружењу у 2016.години

Округ /општина	Туристи			Ноћења туриста		
	свега	домаћи	страни	свега	домаћи	страни
Поморавски округ						
Деспотовац	2526	2508	18	9011	8974	37
Свилајнац	228	171	37	677	489	188
Ћуприја	398	260	138	632	381	251

Извор, Републички завод за статистику

Табела 27, Компаративни приказ о доласцима туриста општина у окружењу у 2015.години

Округ /општина	Туристи			Ноћења туриста		
	свега	домаћи	страни	свега	домаћи	страни
Поморавски округ						
Деспотовац	1922	1865	57	4577	4505	72
Свилајнац	311	220	91	1223	940	283
Ђуприја	1035	607	428	1516	870	646

Извор, Републички завод за статистику

10.1.2. Компаративна анализа о доласцима туриста

Према приказаним подацима о доласцима туриста 2015.године у односу на 2016., у општини Деспотовац забележен је пораст од 23,91%, док је у општини Свилајнац забележен пад од 26,69% и у општини Ђуприја од 61,55%. Анализа између 2016. и 2017.године показује другачије резултате, па се у општини Ђуприја бележи пораст посете туриста од 74,09%, у општини Свилајнац пад од 3,95% и у општини Деспотовац значајан пад од 79,81%.

Упоредна анализа између 2017. и 2018.године упућује на пораст посете туриста у општини Ђуприја за 15,08%, у општини Деспотовац у односу на 2017.годину за 69,52%, док је општина Свилајнац и даље у паду за 32,42%.

Разлика између последњих забележених података (2018./2019.) упућује на највећи пораст долазака туриста у општини Деспотовац и то за 50,09%, у општини Свилајнац за 40,08% и у општини Ђуприја за 1%.

ЗАКЉУЧАК: Кроз напред наведену анализу, може се закључити да је општина Ђуприја у континуираном порасту са приказаним бројем туриста, док су у суседним приказаним општинама осцилације у паду и порасту знатно веће. Најизраженији пад у посети туриста у општини Ђуприја

забележен је 2016.године, када су велике падавине утицале посете туриста.

Ипак, иако је у процентима општина Ђуприја забележила најконтинуиранији тренд раста, општина Деспотовац има највише забележених долазака туриста у 2019. и то 3.352, општина Ђуприја 1.814 туриста, док општина Свилајнац 247.

10.1.3. Компаративна анализа о ноћењима туриста

Евидентирана ноћења туриста у периоду од 2015. до краја 2016. бележе пад у општини Свилајнац за 44,64% и још већи пад у општини Ђуприја од 71,55%, али и пораст забележених ноћења у општини Деспотовац за 49,21%. Код ноћења туриста у периоду 2016./2017. највећи пораст бележи општина Ђуприја 65,16%, док је општина Деспотовац у паду за 69,36% и општина Свилајнац за 15,07%.

У периоду од 2017. до краја 2018., општина Ђуприја забележила је пораст ноћења туриста од 40%, општина Деспотовац од 40% и општина Свилајнац где су ноћења туриста у паду за 34,78%.

Према последњим евидентираним подацима у периоду од 2018. до краја 2019.године, све три општине бележе пораст ноћења. Општина Свилајнац остварила је пораст за 84,89%, општина Деспотовац за 51,83% и општина Ђуприја за 7,58%.

ЗАКЉУЧАК: На основу анализе о ноћењима туриста у општини Ћуприја, општини Свилајнац и општини Деспотовац закључује се да у општини Свилајнац и у општини Деспотовац нема континуираног тренда раста у ноћењима туриста и да најконтинуиранији раст стварује општина Ћуприја. Такође се може приметити (табела 27-31) да општина Деспотовац као и у претходној анализи остварује највећи број ноћења туриста у односу на суседне општине.

10.1.4. Компаративна анализа о доласцима туриста и ноћењима туриста

У односу на број долазака туриста наспрам приказаних ноћења туриста (табеле од 24-28) у 2015. години општина Свилајнац забележила је највећи пораст од 74,57%, општина Деспотовац 58,01%, док је општина Ћуприја забележила најнижи пораст од 31,73%. У 2016. години највећу разлику у ноћењима остварила је општина Деспотовац са трендом раста од 71,97% у односу на доласке туриста, затим општина Свилајнац са 66,32% и општина Ћуприја са најнижим процентом од 37,03. У 2017. години општина Ћуприја остварила је још нижу разлику у односу на претходне године где је разлика између долазака туриста и ноћења туриста 15,33%, док суседне општине бележе знатно већу разлику, општина Деспотовац 81,53% и општина Свилајнац 61,91%.

Упоредна анализа долазака туриста и ноћења туриста у 2018. години, полако се мења, па је у општини Ћуприја забележен пораст ноћења у односу на доласке туриста за 40%, у општини Свилајнац за 60,53% и у општини Деспотовац за 63,72%. Последња

забележена година, према подацима Републичког завода за статистику, 2019., бележи разлику између посете туриста и ноћења туриста од 44,08% у општини Ћуприја, у општини Деспотовац од 64,98% и у општини Свилајнац од 91%. У истој години општина Ћуприја забележила је највише ноћења страних туриста чак 51,63%, док у општини Деспотовац има само 0,5% евидентираних страних туриста, и општина Свилајнац 1,57%.

ЗАКЉУЧАК: Из напред наведеног, може се закључити да општина Ћуприја у односу на суседне градове, бележи нижи проценат ноћења туриста услед недовољно смештајних капацитета који се могу понудити.

Категоризацијом објеката ситуација се постепено мења, али граду и даље недостаје хотел са довољним бројем лежајева што отежава и развој манифестација и догађаја, специјалних интереса и потенцијални развој транзитног туризма.

Критеријум 3. Упоредна анализа општих података са конкурентним предностима и одређеним недостацима између наведених општина

10.1.5. Компаративна анализа општих података општине Ћуприја и општине Свилајнац

Заједничке предности по којима се могу компаративно упоредити општина Ћуприја и општина Свилајнац, јесу близина реке Велике Мораве и ауто-пута Е-75. Ипак, општина Ћуприја налази се директно на ауто-путу, док је општина Свилајнац удаљена 7km, што општини Ћуприја даје конкурентну предност у односу на општину Свилајнац и још већу у односу на Деспотовац, која као најближи

излаз до ауто-пута користи излаз преко Ћуприје (23km) и преко Јагодине и села (22 km).

Оно што још издваја Ћуприју јесу обале реке Велике Мораве на којима се током летњих месеци одржавају главна догађања у граду и то најчешће у уређеном Моравском парку на десној обали Велике Мораве, али и на левој обали реке. Кроз територију општине Свилајнац такође пролази река Велика Морава, али њене обале не представљају централно место одржавања догађаја као у општини Ћуприја, јер ни сама река не пролази директно кроз град као што је то случај са Ћупријом.

10.1.6. Компаративна анализа општих података општине Ћуприја и општине Деспотовац

Општине Ћуприју и Деспотовац не повезује само територијална граница и излаз са

ауто-пута, већ и културна наслеђа, две велике задужбине, Манастир Раваница задужбина кнеза Лазара Хребељановића која се налази у непосредном окружењу Ћуприје и Манастир Манасија, задужбина деспота Стефана Лазаревића у општини Деспотовац.

Будући да се до оба манастира најближе долази истим путем преко Ћуприје, ово представља конкурентну предност за општину Ћуприја, али и за општину Деспотовац, јер се неретко и обилазе обе локације и остала природна богатства на територији општине Деспотовац попут Ресавске пећине, велико врело и атрактивни водопад Велики Бук. Такође, ове две општине имају идеалне могућности за развој тематских рута.

Као највећу конкурентну предност Општина Ћуприја може истаћи одличну путну повезаност са свим већим центрима у земљи и иностранству, добру сарадњу са привредом, ефикасну управу, развијену путну инфраструктуру, обале реке Велике Мораве и богато културно-историјско наслеђе.

10.2. КЉУЧНИ ИНВЕСТИЦИОНИ ПРОЈЕКТИ

Табеларни приказ предлога кључних инвестиционих пројеката (10.3.) у потпуности је усклађен са Стратегијом развоја општине Ђуприја, као и са осталим важећим планским документима Републике Србије и јединице локалне самоуправе. Предлог кључних инвестиционих пројеката садржи информације о процењеној вредности предложених пројеката, имовинско-правни статус, носиоце реализације, извор финансирања пројеката, рокове за њихову реализацију и очекиване ефекте.

Табела 28, Кључни инвестициони пројекти

Табеларни приказ кључних инвестиционих пројеката						
РАЗВОЈНИ ЦИЉ 1.: Унапредити инфраструктуру у циљу развоја туризма						
ОПШТИ ЦИЉ: 1.1. Унапредити путну и комуналну инфраструктуру у циљу развоја туризма и руралног развоја						
ПОСЕБНИ ЦИЉ: 1.1.1. Унапредити путну инфраструктуру са најмање три путна правца који су значајни за развој туризма општине Ђуприја						
ПРОЈЕКТИ	ПРОЦЕЊЕНА ВРЕДНОСТ у РСД	ИМОВИНСКО ПРАВНИ СТАТУС	НОСИОЦИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ИЗВОР ФИНАНСИРАЊА	РОК	ОЧЕКИВАНИ ЕФЕКТИ
Реконструкција некатегоризованог пута Иванковац – Сење у двосмерну улицу	Са инсталацијама око 40.000.000,00 по км, од укупних 2,66km	Потребно је решавање имовинских односа	Општина Ђуприја	Општина Ђуприја	До краја 2025.	Изградњом овог пута спојиће се Манастир Раваница и Спомен парк на Иванковцу, унапредити туристичка инфраструктура и повећати туристички промет
Изградња пута у Инд.зони Доб., паралелно са Ауто-путем Е75 који ће спајати 2 државна пута Сење-Деспотовац	Пројектно-техничка документација: 1.952.400,00 са ПДВ-ом. Завршетком пројектно-техничке документације	Решавање имовинско правних односа, у току	Општина Ђуприја	Општина Ђуприја /Република	За пројектно техничку, средина 2021.г., а за изградњу	Скраћивање дистанце између Манастира Раванице, вештачког језера Мућава и Манастира Манасије.

	испланираће се вредност радова				пута до краја 2025.	Повећан број посетилаца, купача и љубитеља културно-историјских знаменитости
Реконструкција сеоских саобраћајница	Процењена вредност у буџету општине Ћуприја је: 44.500.000,00	Јавно власништво	ЈКП Равно 2014 /ЈП Пuteви Србије	Општина Ћуприја /Република	2021/2022	Унапређен рурални туризам
ПОСЕБНИ ЦИЉ: 1.1.2. Унапредити јавну инфраструктуру у општини Ћуприја кроз израду неопходне планске документације и уредити/ изградити мин. 3 јавне површине						
ПРОЈЕКТИ	ПРОЦЕЊЕНА ВРЕДНОСТ у РСД	ИМОВИНСКО ПРАВНИ СТАТУС	НОСИОЦИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ИЗВОР ФИНАНСИРАЊА	РОК	ОЧЕКИВАНИ ЕФЕКТИ
Разделно острво у ул.Карађорђевој у центру града	Инвестициона вредност радова из пројекта: 1.007.125,03 без ПДВ-а	Имовинско правни статус регулисан	Општина Ћуприја	Општина Ћуприја	До краја 2023.	Уређена јавна површина, унапређена безбедност саобраћаја, уређен улазни део пешачке зоне, допуњена туристичка понуда индиректним туристичко-рецептивним капацитетом
Реконструкција Трга Стефана Првовенчаног у Ћуприји	Вредност пројектно-техничке документације: 749.000,00 без ПДВ-а Процењена вредност извођења радова: 75.000.000,00	Већински у општинском власништву	Општина Ћуприја	Општина Ћуприја	2025. година	Реконструисан градски трг у центру града, унапређена туристичка понуда индиректним туристичко-рецептивним капацитетом
Изградња атлетског стадиона, 2.фаза (Партерно уређење стадиона са изградњом западне трибине)	Уговорена вредност пројектно-техничке документације : 2.573.000,00 без ПДВ-а Процењена вредност биће израђена у складу	Општинско власништво	Општина Ћуприја	Општина Ћуприја	2021. година	Унапређен интегративни елемент материјалне основе туризма; Одржана национална и светска такмичења: Створена база за

	са даљом разрадом техничке документације					припреме светских атлетичара; -повећање броја запослених
Изградња атлетске дворане	Процењена вредност пројектно-техничке документације: 4.166.666,00 без ПДВ-а Уговорена вредност пројектно-техничке документације: 4.160.800,00 без ПДВ-а Процењена вредност радова: 913.116.501,01 без ПДВ'а	Општинско власништво	Општина Ћуприја/ Република	Општина Ћуприја/ Република	2021-	Повећан број одржаних такмичења и организованих припрема спортиста; повећан домаћи и инострани туристички промет
Реконструкција паркинга код хале спортова Ада	1.фаза 19.416.427,80 +пдв 2.фаза 9.647.500,00 +пдв	Општинско власништво	Општина Ћуприја	Општина Ћуприја/ Република	До 2024.	Смањен дугорочни проблем мањка места за паркирање;

ОПШТИ ЦИЉ 1.2. Унапредити туристичку инфраструктуру кроз изградњу и промоцију објеката од значаја за развој туризма

ПОСЕБНИ ЦИЉ 1.2.1. Обухватити припремом планске, пројектно-техничке документације и изградњом и уређењем минимум 4 туристичка локалитета

ПРОЈЕКТИ	ПРОЦЕЊЕНА ВРЕДНОСТ у РСД	ИМОВИНСКО ПРАВНИ СТАТУС	НОСИОЦИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ИЗВОР ФИНАНСИРАЊА	РОК	ОЧЕКИВАНИ ЕФЕКТИ
Уређење и опремање Мото кампинга Морава	Процењена вредност радова, испланираће се у години пре извођења радова	У власништву физичких и правних лица	Општина Ћуприја/ З	Општина Ћуприја	2024.	Унапређени туристички производи: специјални интереси, манифестације и догађаји (од априла до октобра); повећан број посетилаца
Спортско-рекреативни центар Мућава (вештачка акумулација)	Процењена вредност пројекта, биће планирана у години	Јавна својина РС	Општина Ћуприја	Општина Ћуприја	2023.	Уређено купалиште са плажом и пратећим садржајима у непосредној

	уређења излетишта.					близини спортско-рекреативног аеродрома; Повећан туристички промет;
Излетиште Вавило	Урађено је идејно решење. Процењена вредност пројекта, биће планирана у години уређења излетишта.	У власништву више лица	Општина Ћуприја	Општина Ћуприја	До краја 2024.	Сређен омиљени излетнички простор Ћупричана између Манастира Раванице и излетишта Сисевац. Повећана посећеност туриста и задовољство мештана и љубитеља природе
Бициклическа стаза "Зелена стаза"	РАДОВИ: 197.657.099,60+ПДВ	Јавна својина	Општина Ћуприја, Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре	Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре за израду пројектно-техничке док. Радови: општина Ћуприја/република	До краја 2024.	Повећана безбедност учесника у саобраћају и унапређен циклотуризам
Реконструкција старе школе у Старом селу у вишенаменски објект у етно стилу	Процењена вредност је 1.500.000,00 До сада је утрошено 1.065.765,60	Општинско власништво	Општина Ћуприја	Општина Ћуприја	До краја 2022.	Унапређен рурални и излетнички туризам; Повећан број посетилаца;
Изградња североисточне куле римског града Хореум Марги	Вредност пројектно-техничке документације износи 2.500.000,00 Процењена вредност радова биће израђена у	Општинско земљиште	Музеј Хореум Марги Равно, Археолошки институт Београд, Завод за заштиту	Општина Ћуприја/Република	До краја 2025.године	Повећан домаћи и инострани туристички промет

	складу са даљом разрадом техничке документације		споменика културе Крагујевац, општина Ћуприја, Министарство културе			
Археолошка истраживања неолитских насеља "Стублине" и "Краљево поље"	7.000.000,00	Већински приватном власништву у	Музеј Хореум Марги Равно, Археолошки институт Београд, Завод за заштиту споменика културе Крагујевац, општина Ћуприја	Општина Ћуприја/ Република	До краја 2025.	Креиране туристичке атрактивности на локацији где је већ утврђено културно добро
Реконструкција објекта у ул.Карађорђевој 74 (Зграда је познатија као задужбина Илије М. Коларца)	Након процене Завода за заштиту споменика културе Крагујевац (објекат је наведен као добро које има посебну вредност)	Објекат се налази у власништву задужбине Илије М. Коларца	Завод за заштиту споменика културе Крагујевац, општина Ћуприја	Општина Ћуприја/ Република	До краја 2024.	Уређен простор за одржавање изложби, предавања, курсева страних језика и креативних радионица

Општина Ћуприја у наредном периоду поред атлетског стадиона планира изградњу Атлетског центра који ће обухватити и комплекс са атлетском двораном , спратности +1. Овај простор чија је изградња планирана након завршетка атлетске стазе, простираће се на 10.620m². У плану је да атлетска дворана садржи атлетску стазу, трибине, просторије за загревање такмичара, свлачионице са тушевима и тоалетима, технички инфо центар, callroom, простор за електронска мерења и просторије за реквизите. Услови Атлетског центра биће примамљиви за све спортисте региона што ће сигурно помоћи презентацији Ћуприје и развоју спортског туризма. Одржавање великих спортских такмичења привлачиће велики број спортиста што ће утицати и на повећање туристичког промета (долазака и ноћења) на потрошњу туриста и презентацију града.

11. МОДЕЛ УПРАВЉАЊА ТУРИСТИЧКОМ ДЕСТИНАЦИЈОМ

Модел управљања туристичком дестинацијом општине Ћуприја заснован је на ефикасном развоју партнерстава између јавног, приватног и цивилног сектора.

11.1. Јавни сектор

Јавни сектор у општини Ћуприја задужен је за доношење туристичке политике и планова, за постављање и примену стандарда који се односе на услуге, туристичке производе и туристичке објекте. Има улогу у планирању, усмеравању развоја, спровођењу правне регулативе, обезбеђивању основне инфраструктуре на дестинацијама и обезбеђивању простора за реализацију туристичких активности. На територији општине Ћуприја као представници јавног сектора ове послове обављају ЈЛС Ћуприја, Туристичка организација општине Ћуприја, ЈКП Равно 2014, установе културе, спорта и остале комплементарне организације.

Јединица локалне самоуправе Ћуприја - Поред оснивања Туристичке организације општине Ћуприја, Општинска управа општине Ћуприја према Правилнику о организацији и систематизацији радних места, а кроз Одељење за друштвене делатности, привреду и локални економски развој, има одређено лице које ради на пословима развоја привреде, угоститељства и других привредних грана, израђује базе података из задате области, израђује Нацрте решења о категоризацији угоститељских објеката и сарађује са Одсеком за локални економски развој на изради стратешких докумената из области развоја привреде и туризма. Функције развојних пројеката и израда стратешких докумената, поверене су Одсеку за локални економски развој.

Општина Ћуприја сваке године Одлуком о буџету општине Ћуприја предвиђа средства за развој туризма што обухвата промоцију туристичке понуде, плате, сталне трошкове, трошкове путовања, услуге по уговору, специјализоване услуге, али неретко и инфраструктурне пројекте.

У последње четири године у општини Ћуприја укључујући и 2021. одвајана средства у буџету за област развоја туризма варирају између 1,42 и 4,04%, док заједно са комплементарним гранама културом, образовањем и спортом за ову област одваја се између 16 и 25%.

Табела 29, Буџетска средства за туризам у последње 4 год.

Година	Динара	% од укупног општинског буџета
2021.	23.007.000,00	1,42
2020.	41.215.000,00	2,02
2019.	61.505.000,00	4,04
2018.	48.415.650,00	3,92

Извор, Службени гласник општине Ћуприја

-
- У 2018. Одлуком о буџету општине Ћуприја, предвиђена средства за развој туризма износила су 48.415.650,00РСД, од чега 36,07% за промоцију туристичког производа, 63,10% за развој туристичке инфраструктуре, а 0,83% за конкурсну пројектно-техничку документацију (Одлука о оизменама и допунама одлуке о буџету општине Ћуприја, 2018. стр.23).
-
- У 2019.години, предвиђена средства за развој туризма износила су 61.505.000,00, (4,34%). Од тога, за развој туристичке промоције 26,94%, за развој туристичке инфраструктуре 63,27%, за израду пројектно-техничке документације 9,79% . (Одлука о буџету општине Ћуприја, 2019. стр.8)
-
- У 2020.години опредељена средства износила су 41.215.000,00РСД, за услуге туристичке промоције 44,80%, за развој туристичке инфраструктуре 38,48% и за израду пројеката инфраструктуре 16,72%.(Одлука о буџету општине Ћуприја, 2020. стр.8)
-
- Одлуком о буџету општине Ћуприја за 2021. годину, за развој туризма, испланирано је 23.007.000,00РСД, за промоцију туризма 52,41%, за инфраструктурне пројекте 47,59%што од укупног планираног буџета за развој туризма. (Одлука о оизменама и допунама одлуке о буџету општине Ћуприја, 2021. стр.8)

Током пандемије корона вируса, активности Туристичке организације општине Ћуприја биле су смањене. Отказивани су догађаји, фестивали, концерти, купови и сл. Дошло је и до одређених смањења у буџету, али нису отпуштани радници, нити су смањиване плате, ипак отказана је већина догађаја које ова организација спроводи на годишњем нивоу.

Из напред наведеног може се приметити да су предвиђена средства за развој туризма на годишњем нивоу другачија у односу на остале године пословања. Најчешће се највише средстава из буџета одваја за развој туристичке инфраструктуре, док у годинама где планираним буџетом нису предвиђена значајнија средства за развој инфраструктуре, буџет је највише усмерен ка промоцији туризма. Највише средстава за развој туристичке инфраструктуре издвојено је у 2019.години преко 60%, док је највиши проценат издвојених средстава за промоцију туризма забележен у 2021. преко 53%, где је планирани буџет знатно нижи у односу на 2019.годину.

Туристичка организација општине Ћуприја основана је као јавна организација која координира активностима у области туризма.

- Управни одбор ТОО Ћуприја броји пет чланова које поставља Скупштина општине Ћуприја.
- Организациона структура је крајње једноставна, будући да организација има само два запослена, директора и реализатора промотивних активности.

ТОО Ћуприја води туристичку промоцију на локалном нивоу, обавља промоцију дестинације и испуњава захтеве интересних страна. Поред наведеног, ТОО Ћуприја обавља послове на промоцији туристичке дестинације попут веб маркетинга, организације догађаја, фестивала, креативних програма, израде публикација и брошура, заједничког наступа на сајмовима са представницима привреде, а све у циљу развијања екстерног маркетинга и привлачења посетилаца изван Поморавског округа и општине Ћуприја. ТОО Ћуприја спроводи и активности унутар дестинације које укључују редовна истраживања, информисање, финансијски фонд, управљање ресурсима и сл. На овим пословима укључене су и друге организације, институције и установе културе, спорта, јавно-комунална предузећа, привреда, ОЦД и представљају нераскидиви ланац деловања.

Годишњи буџет којим располаже Туристичка организација општине Ћуприја варира у зависности од планираних активности на развоју туризма и туристичких инфраструктурних пројеката, па се у периоду од 2018. до 2021. кретао од између 100.000€ и 400.000€.

Музеј Horreum Margi Равно Ћуприја је установа културе, комплексног типа, која своју основну делатност остварује прикупљањем, инвентарисањем, проучавањем, излагањем и публикавањем материјалних и духовних добара. Остварује константну сарадњу са Туристичком организацијом општине Ћуприја, најчешће при организацији догађаја и манифестација, као и културног туризма. Располаже експонатима археолошке, етнолошке, историјске и нумизматичке збирке, и стара о ископинама античког града Horreum Margi, Спомен кући народног хероја Миодрaга Новаковића Џуџе и Шанчевима из Првог српског устанка на Иванковцу код Ћуприје.

Установа културе Ћуприја задужена је за организовање позоришних, филмских, изложбених, музичких, културних, едукативних и других активности које се спроводе током целе године на отвореном и затвореном простору, као и фестивале, концерте, изложбе и сл., те као таква остварује блиску сарадњу са Туристичком организацијом општине Ћуприја, са којом неретко сарађује на реализацији ових програма.

Народна библиотека Душан Матић својеврсни је наследник првог читалишта које је отворено још 1868. године. Фонд библиотеке броји преко од 55.000 наслова, од тога 33.000 у Одељењу за одрасле, 11.000 у Дечјем одељењу и нешто више од 11.000 у Одељку стручног и научног фонда. При библиотеци се налази легат Душана Матића који се састоји од инвентара његове радне собе, личне библиотеке са преко 700 књига на српском и француском језику, часописа, уметничких

слика, признања и награда. Библиотека организује и манифестацију „Матићеви дани”, као и низ других културних догађаја. Народна библиотека Душан Матић сарађује са свим установама културе на територији општине Ћуприја, са Установом културе Ћуприја, Музејом Horreum Margi Равно Ћуприја, са Школом за музичке таленте и осталим образовним институцијама, као и са Туристичком организацијом општине Ћуприја.

Поред напред наведених установа, модел управљања туристичком дестинацијом у општини Ћуприја чине и остале јавне организације, школе, предузећа, и сл.

Школа за музичке таленте у Ћуприји, послује од 1973.године и спада међу најбоље установе овог типа у свету. Јединствена је по изванредним ђачким успесима и у њој се по посебном плану и програму школују изузетно талентовани млади музички извођачи. Школа има статус од посебног националног значаја, ради по посебном плану и програму и осим своје образовно васпитне улоге, има веома богату концертну делатност. Сарађује са локалном самоуправом Ћуприја, са Туристичком организацијом општине Ћуприја, са установама културе, образовним институцијама и редовно остварује сарадњу у својој области на националном и међународном нивоу. Од 2019.године, Школа за музичке таленте у сарадњи са Установом културе Ћуприја, организује Фестивал музичке изузетности Ravanelius, који је изузетно посећен и врхунски конципиран музички догађај.

Установа за спорт СЦ АДА, домаћин је бројним образовним, спортским и туристичким манифестацијама. Центар располаже халом спортова са 1800 места за гледаоце, „Соколским домом Ћуприја” који осим спортске сале, поседује и отворене спортске терене за кошарку, рукомет и тенис са капацитетом трибина за гледаоце од 800 места за седење, располаже и спортским комплексом Славија са базенима и 4 тениска терена са земљаном подлогом и затвореним стрелиштем за мали калибар и ваздушну пушку, итд.

ЈКП Равно сарађује са ЈЛС на уређењу туристичких локалитета, на одржавању путне инфраструктуре. Одржава јавне површине, сарађује са Туристичком организацијом општине Ћуприја и осталим организацијама и установама при реализацији пројеката јавног уређења, уређења површина око организовања догађаја, одржава јавну расвету, пијаци, водовод и канализацију и сл.

11.2. Приватни сектор

Приватни сектор на територији општине Ћуприја такође има значајну улогу у припреми активности при реализацији туристичких дешавања, али је више усмерен ка остваривању профита кроз пружање услуга смештаја (хотела и апартмана), хране и пића (ресторани, барови), продају производа (произвођачи пића, произвођачи домаће зимнице и домаћих производа) и сл. Ипак, заједнички представљају Ћуприју на сајмовима туризма и привреде са ТОО Ћуприја промовишући своје производе и град. Неретко су и спонзори многих туристичких, културних и спортских манифестација, попут спортских догађања, музичких дешавања, културно-уметничких програма, итд.

Као подстицаје приватном сектору општина Ћуприја сваке године обезбеђује мере активне политике запошљавања незапосленим лицима, одваја средства за почетнике у пословању обезбеђује снижење износа код локалних комуналних такси и код локалних административних такси и накнада и сл.

11.3. Организације цивилног друштва

На територији општине Ћуприја регистровано је укупно 96 удружења, од којих је 17 активно усмерено ка развоју туризма и већина остварује константну сарадњу са Туристичком организацијом општине Ћуприја и осталим компатибилним организацијама и институцијама јавног сектора.

Најзаступљенија су културно-уметничка друштва, која су константно и активна на догађајима и манифестацијама, али и удружења жена које се баве израдом рукотворина, удружење за неговање хорског и етно певања, али и удружења која доприносе развоју специјалних интереса попут мото клуба који у сарадњи са локалном самоуправом и Туристичком организацијом општине Ћуприја, организује једну од најпосећенијих манифестација у Ћуприји. Ту су и удружења виноградача, јагодара, пчелара, који заједно са Туристичком организацијом општине Ћуприја организују Сајам меда и пчеларства, затим удружење гљивара који сваке године са ТОО Ћуприја, организују Дане гљива, често на локацији удружења за рекреативно јахање и сл.

Поред наведених организација цивилног друштва, спортска удружења и Спортски савез Ћуприје активни су организатори спортских и спортско-рекреативних дешавања. ТОО Ћуприја заједно са удружењем риболоваца организује вишедневни Мост куп у Моравском парку, са аеро клубом организује отворени летачки дан на спортском аеродрому у Добричеву, док се са Спортским савезом Ћуприје спроводи најстарија међународна улична трка на Балкану.

Општина Ћуприја сваке године Одлугом о буџету одваја средства за годишње суфинансирање пројеката за организације цивилног друштва у износу од 5.000.000,00 РСД, као и за реализацију годишњих програма задовољавања потреба и интереса грађана у области спорта у општини Ћуприја у износу од 20.500.000,00 РСД.

АКЦИОНИ ПЛАН ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПРОГРАМА РАЗВОЈА ТУРИЗМА ОПШТИНЕ ЋУПРИЈА

У Акционом плани дефинисани су пројекти које је потребно имплементирати у предстојећем периоду, како би се остварили развојни, општи и посебни циљеви и досегла визија развоја туризма на територији општине Ћуприја. Акциони план за спровођење Програма развоја туризма општине Ћуприја 2021-2025, усклађен је са Стратегијом развоја општине Ћуприја 2019-2024.

ОПШТИ ЦИЉ 1: Унапредити инфраструктуру у циљу развоја туризма								
ПОСЕБНИ ЦИЉ: 1.1. Унапредити путну и комуналну инфраструктуру у циљу развоја туризма и руралног развоја								
ПОЈЕДИНАЧНИ ЦИЉ	НАЗИВ ПРОЈЕКТА	АКТИВНОСТИ	ВОДЕЋА ИНСТИТУЦИЈА	ИНСТИТУЦИЈЕ ПОДРШКЕ	ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ	СТАТУС	ВРЕМЕ ИМПЛЕМЕНТ.	ПРЕДВИЂЕНА ВРЕДНОСТ у РСД
1.1.1. Унапредити путну инфраструктуру са најмање три путна правца која су значајна за развој туризма општине Ћуприја	Реконструкција некатегоризованог пута Иванковац – Сење у двосмерну улицу	-ПДР пут Сење Иванковац -Израда пројектно-техничке документације -решавање имовинско правних односа -Извођење радова	Општина Ћуприја	Институције/ организације на локалном и републичком нивоу Општинско правобранилаштво, РГЗ, ЕПС, СРБИЈАГАС, ПУТЕВИ СРБИЈЕ	Унапређена туристичка инфраструктура и повећан туристички промет	Израђен ПДР Остало: у току	До краја 2025.	Са инсталацијама око 40.000.000 по км, од укупних 2,66км
	Изградња пута у Инд.зони Доб., паралелно са Ауто-путем Е75 који ће спајати два државна	-Израда пројектно техничке документације -Извођење радова	Општина Ћуприја	Институције/ организације на локалном и републичком нивоу	Повећан број посетилаца, купача и љубитеља културно-историјских знаменитости	Израда пројектно-техничке документације у току	За пројектно техничку, средина 2021.г., За изградњу пута до краја 2025.	Пројектно-техничка документација: 1.952.400,00 са ПДВ'ом. Процењена вредност биће израђена у складу са даљом разрадом техничке

	пута, Сење-Деспотовац							документације
	Реконструкција саобраћајнице и тротоара у улици Цара Лазара (ДП ИА реда 158)	-Израда пројектно-техничке документације -Извођење радова: (Планирани радови одвијају се кроз две фазе: I фаза: Од кружног тока до улице Сретена Здравковића II фаза: од С.Здравковића до Ул. Миодрага Новаковића)	Општина Ћуприја	ЈКП Равно 2014	-Завршена пројектно-техничка документација -Уређена туристичка инфраструктура саобраћајнице и тротоара у централној улици у граду која води све до Манастира Раванице	У току је израда пројектно-техничке документације	До 2025.	Процењена вредност биће израђена у складу са даљом разрадом техничке документације
	Реконструкција сеоских саобраћајница	-извођење радова	ЈКП Равно 2014/ЈП Путеви Србије	Општина Ћуприја	Повећан туристички промет у руралним крајевима	Извођење радова: пролеће / лето 2021.-2022.	2021.-2022	Процењена вредност у буџету општине Ћуприја је: 44.500.000,00
1.1.2. Унапредити јавну инфраструктуру у општини Ћуприја кроз израду неопходне планске документације и уредити/изградити мин. 3 јавне површине	Разделно острво у ул.Карађорђевој у центру града	-Реконструкција улице	Општина Ћуприја	ЈКП Равно 2014	Уређена јавна површина, унапређена безбедност саобраћаја и уређен улазни део пешачке зоне	Готова пројектно-техничка документација, Чека се набавка радова.	До краја 2023.	Инвестициона вредност радова из пројекта: 1.007.125,03 без ПДВ-а
	Реконструкција Трга Стефана Првовенчано	-Израда пројектно-техничке документације	Општина Ћуприја	ЈКП Равно 2014	-Реконструисан градски трг у центру града, унапређена туристичка понуда индиректним	Израђен ИДР, у току је прибављање локацијских	2025.год,	Вредност пројектно-техничке документације: 749.000,00 без ПДВ'а

	г у Ђуприји	-Извођење радова			туристичко-рецептивним капацитетом	услова		Процењена вредност извођења радова: 75.000.000,00
	Уређење парка код суда	-Израда ИДП, ПЗИ и ИДР за уређење и опремање парка код суда површине 2779м ² -Извођење радова	Општина Ђуприја	ЈКП Равно 2014	Уређен парк са урбано декоративним осветљењем, уређеном стазом и клупама у центру града	Израђен ИДП, ИДР и ПЗИ за опремање парка код суда / 2779 м ²	До 2023.	Процењена вредност биће израђена у складу са даљом разрадом техничке документације
	Уређење парка на Славији (Триангл)	-Израда ИДП, ПЗИ и ИДР за уређење и опремање парка на Славији (Тријангл) површине 989м ² -Извођење радова	Општина Ђуприја	ЈКП Равно 2014	Уређен парк у ширем центру града са пратећим садржајима	Израђен ИДП, ИДР и ПЗИ за опремање парка на Славији	До 2025.	Процењена вредност биће израђена у складу са даљом разрадом техничке документације
	Реконструкција паркинга простора код хале спортова "Ада"	-Израда пројектно-техничке документације -Прибављање грађевинске дозволе -Извођење радова	Општина Ђуприја	ЈКП Равно 2014	Смањен дугорочни проблем мања места за паркирање; Повећани приходи од зонираних паркинга места;	Завршена пројектно-техничка документација	До 2024.	Вредност радова према техничкој документацији: 1.фаза 19.416.427,80 без ПДВ'а 2.фаза 9.647.500,00 без ПДВ'а

ОПШТИ ЦИЉ 1: Унапредити инфраструктуру у циљу развоја туризма

ПОСЕБНИ ЦИЉ: 1.2. Унапредити туристичку инфраструктуру кроз изградњу и промоцију објеката од значаја за развој туризма

ПОЈЕДИНАЧНИ ЦИЉ	НАЗИВ ПРОЈЕКТА	АКТИВНОСТИ	ВОДЕЋА ИНСТИТУЦИЈА	ИНСТИТУЦИЈЕ ПОДРШКЕ	ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ	СТАТУС	ВРЕМЕ ИМПЛЕМЕНТ.	ПРЕДВИЂЕНА ВРЕДНОСТ у РСД
1.2.1. Обухватити припремом планске,	Уређење и опремање Мото	Урађено идејно решење за припрему и	Општина Ђуприја	ЈВП Србијаводе, Министарство трговине, туризма	Повећан број излетника, спортиста,	Завршена израда ИДР-а за уређење	2024.година	Процењена вредност радова биће израђена у

пројектно-техничке документације и изградњом и уређењем минимум 4 туристичка локалитета	кампинга Морава	опремање локације за окупљање великог броја посетилаца. Планиране активности: - формирање површине за постављање бине - уређење стаза и платоа - опремање мобилијаром - формирање места за окупљање и пасиван боравак - опремање кампинга кантама, продајним пунктовима и опремом дечијих игралишта, - опремање адекватним осветљењем - постављање монтажних тоалета		и телекомуникација	рекреативаца и посетилаца манифестација; Повећан туристички промет	простора Мото кампинга Морава , укупне површине 160 000 м ²		складу са даљом разрадом техничке документације
	Спортско-рекреативни центар Мућава	-Израда Идејног пројекта за уређење вештачке акумулације -Извођење радова	Општина Ђуприја	ЈВП Србије воде, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде	Уређено купалиште са плажом и пратећим садржајима у непосредној близини спортско-	У фази планирања	До средине 2024.	Процењена вредност биће израђена у складу са изградом идејног пројекта и разрадом техничке документације

					рекреативног аеродрома; Повећан туристички промет			
Излетиште Вавило	Израда идејног решења, Планирани радови: -лоцирање пунктова -опремање инфо таблама, путоказима, летњиковцима, пешачким стазама, простором за роштиљање, дечјим игралиштем и сл.	Општина Ћуприја	ЈП "Србијашуме"	Срећен омиљени излетнички простор Ћупричана између Манастира Раванице и излетишта Сисевац. Повећана посећеност туриста и задовољство мештана и љубитеља природе	Урађено идејно решење	До краја 2024.	Урађено је идејно решење. Процењена вредност биће израђена у складу са даљом разрадом техничке документације	
Бицикличка стаза "Зелена стаза"	Реконструкција железничке пруге у "зелену стазу" за пешачки и бициклички саобраћај. -Анализа важеће планске документације -Предлог реконструкције планума пружних	Општина Ћуприја	Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, Железнице Србије АД, Министарство трговине, туризма и телекомуникација	Повећана безбедност учесника у саобраћају и унапређен циклотуризам	Урађено идејно решење	До краја 2025.	Процењена вредност радова: 197.657.099,60 без ПДВ'а	

		и станичних колосека у пешачко бицикличичку стазу -Предлог реконструкције мостова -Предлог за постављање табли						
	Виа Ферата	-Прецизно трасирање стазе будуће Виа Ферате -израда елабората изводљивости и извођења -извођење радова -уређење приступа у смислу паркинг простора, инфо табли и путоказа -промотивне активности	Општина Ћуприја	Планинарски савез Србије, ЈП "Србијашуме", Туристичка организација општине Ћуприја, Планинарско друштво „Зуброва“	Урађена стаза „Виа Ферата“; Унапређена туристичка понуда општине; Повећан број посетилаца и ноћења;	У фази планирања	До краја 2022.	1.000.000,00
	Реконструкција објекта у Ул. Карађорђевој 74 (Зграда је познатија као Коларчева задужбина)	-Израда пројектно-техничке документације -Добијање услова надлежних институција -Извођење радове	Општина Ћуприја	Задужбина Илије М. Коларца, Завод за заштиту споменика Крагујевац	Уређен простор за одржавање изложби, предавања, курсева страних језика и креативних радионица	У фази планирања	2025.год	Процењена вредност биће израђена у складу са изработом и разрадом пројектно-техничке документације
1.2.2. Унапредити спортске	Партерно уређење	-израда техничке документације за	Општина	Министарство омладине и	Унапређен интегративни	Завршено 80%	До половине	Уговорена вредност пројектно-техничке

капацитете у циљу јачања туризма	стадиона са изградњом западне трибине	партерно уређење стадиона и изградњом западне трибине, изложбеним холлом и наткривеном терасом у функцији угоститељства -извођење радова	Ђуприја	спорта, Атлетски савез Србије	туризам; Одржавање националних и светских такмичења: Створена база за припреме светских атлетичара; -повећан број запослених	радова	2021.	документације : 2.573.000 без ПДВ-а Процењена вредност биће израђена у складу са даљом разрадом техничке документације
	Изградња атлетске дворане	Израда пројектно-техничке документације -прибављање услова -извођење радова	Општина Ђуприја/ Република	Министарство омладине и спорта	-Завршена пројектно-техничка документација -Започети радови на изградњи дворане <u>Каснији резултати:</u> Повећан проценат одржаних атлетских такмичења; Повећан домаћи и инострани туристички промет	Израда пројектно-техничке документације је у току	2021-	Процењена вредност пројектно-техничке документације: 4.166.666,00 без ПДВ-а Уговорена вредност пројектно-техничке документације: 4.160.800,00 без ПДВ-а Процењена вредност радова: 913.116.501,01 без ПДВ-а
1.2.3.Уредити минимум два археолошка налазишта у циљу развоја туризма	Изградња североисточне куле римског града Хореум Марги	Израда пројектно-техничке документације: -Урбанистички пројекат са три идејна концепта -Идејно решење за добијање локацијских	Општина Ђуприја	Музеј Хореум Марги, Археолошки институт Београд, Завод за заштиту споменика Крагујевац, Министарство	Повећан туристички промет; Повећана запосленост;	Завршен и усвојен Урбанистички пројекат са три идејна концепта	До краја 2025.	Вредност пројектно-техничке документације износи 2.500.000 Процењена вредност радова биће израђена у складу са даљом

		услова -Пројекат за грађевинску дозволу, Извод из пројекта и техничку контролу -Пројекат за извођење -		културе				разрадом техничке документације
Археолошка истраживања неолитских насеља "Стублине" и "Краљево поље"	Стублине: Геофизичка истраживања на 10ha, Планира се наставак геофизичких истраживања и почетак археолошких ископавања, Подизање степена заштите локалитета и наставак археолошких истраживања Краљево поље: -заштитна археолошка ископавања на траси гасовода Потребно је урадити геофизичка истраживања и заштиту археолошког	Музеј Хореум Марги	Археолошки институт Београд, Завод за заштиту споменика Крагујевац	Завршена истраживања која ће допринети стварању туристичке атрактивности на локацији где је већ утврђено културно добро	Обављена заштитна археолошка ископавања на терену "Краљево поље" на траси гасовода "Турски ток"	До краја 2025.	7.000.000,00	

		локалитета						
	Реконструкција објекта у Ул. Карађорђевој 74 (Зграда је познатија као Коларчева задужбина)	-Израда пројектно-техничке документације -Добијање услова надлежних институција -Извођење радове	Општина Ђуприја	Задужбина Илије М. Коларца, Завод за заштиту споменика Крагујевац	Уређен простор за одржавање изложби, предавања, курсева страних језика и креативних радионица	У фази планирања	2025.год	Процењена вредност биће израђена у складу са изработом и разрадом пројектно-техничке документације
1.2.4. Изградити / уредити минимум један вишенаменски објекат у руралној средини	Реконструкција старе школе у Старом селу у етно објекат	-Реконструкција крова, фасада, тротоара око објекта. -Уређење прилазног степеништа, олука. -Репарирање столарије -Уређење ентеријера, унутрашњи радови, и мокри чвор	Општина Ђуприја	Министарство трговине, туризма и телекомуникација	Унапређен рурални туризам и повећан број излетника;	Завршено 80% радова – Урађена је реконструкција крова, фасада, тротоара око објекта, прилазно степениште, олуци и завршена репарација столарије	До краја 2022.	Процењена вредност: 1.500.000,00 До сада је утрошено: 1.065.765,60
	Ловачки дом Морава	-Израда пројектно-техничке документације -Добијање услова -Грађевински радови	Општина Ђуприја	Министарство трговине, туризма и телекомуникација, Србија шуме, Ловачко удружење Морава, ЈП Зоохигијена Ђуприја	Унапређени производи специјалних интереса; Повећан број ловаца и излетника	У фази планирања	До краја 2025.	Процењена вредност биће израђена у складу са изработом идејног решења и разрадом техничке документације

ОПШТИ ЦИЉ 2: Унапредити туристички понуду општине Ћуприја

ПОСЕБНИ ЦИЉ: 2.1. Унапредити туристичку понуду кроз развој нових и унапређење постојећих туристичких понуда

ПОЈЕДИНАЧНИ ЦИЉ	НАЗИВ ПРОЈЕКТА	АКТИВНОСТИ	ВОДЕЋА ИНСТИТУЦИЈА	ИНСТИТУЦИЈЕ ПОДРШКЕ	ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ	СТАТУС	ВРЕМЕ ИМПЛЕМЕНТ.	ПРЕДВИЂЕНА ВРЕДНОСТ у РСД
2.1.1.Унапредити постојеће и развити нове понуде у области туристичког производа: манифестациони туризам и специјални интереси	Фестивал музичке изузетности Раванелијус	-Припремне активности и формирање пројектног тима -Доношење одлука и концепта о програмском моделу фестивала и пратећем програму -Организовање фестивала на различитим локацијама -Доношење плана маркетиншких акција и медијска кампања	Установа културе Ћуприја , Школа за музичке таленте Ћуприја	Министарство културе, Општина Ћуприја	Организован фестивал врхунских извођача на више локација у граду – Организоване пропратне активности -Спроведене маркетиншке активности	Континуирано	Од 2019- Месец: јул	2.500.000,00
	Цреваријада	-припремне активности -планирање програма и финансијски план -усвајање програма -маркетиншка промоција -одржавање манифестације	Туристичка организација општине Ћуприја	Општина Ћуприја, ЈКП Равно 2014	-Организована манифестација, Повећано учешће посетилаца из Србије и дијаспоре Организоване пропратне активности и маркетиншке активности	Континуирано	Константно (јул-август)	2.300.000,00
	Улична трка	-Организовање од	-Омладински	Општина Ћуприја,	-Остварене потребе	Континуирано	Константно	2.410.000,00

"Меморијал Александар Петровић и I атлетски митинг"	76. до 80. Међународне уличне трке и митинга	атлетски клуб "Морава"	Атлетски савез Србије, Спортски савез Ћуприје, ЈКП Равно 2014, Медијске куће РТС и сл.	и интереси грађана и интернационалних учесника и заинтересованих лица у области спорта - Повећан домаћи и интернационални туристички промет		(Месец: Октобар)	
Зимски турнир у фудзалу	-Припремне активности -организовање турнира и финансијски план -пријава екипа школског узраста, ветерана и сениора -одржавање турнира -додела награда за 1.,2. и 3.место	Установа за спорт СЦ АДА	Општина Ћуприја	-Повећан домаћи туристички промет	Континуирано сваке године	Децембар	1.200.000,00 са награданим фондом
Дани дијаспоре	-Разрада плана организације -Анализа становништва у дијаспори и непосредно анкетирање заинтересованост и -Дефинисање плана организације и прецизна агенда -Маркетинг	Туристичка организација општине Ћуприја,	Општина Ћуприја	-Остварена веза између матице и дијаспоре, -Ојачани туристички, културни и привредни односи -Учврћена веза између матице и дијаспоре	У фази планирања	Сезонски јул/август	1.500.000,00

		кампања -Одржавање						
	Пловила за рекреацију на Великој Морави	-Набавка чамаца без кабине до 5,5м дужине и до 2м ширине -организација рекреативних излета у сврху туристичке привредне делатности	Туристичка организација општине Ћуприја, Општина Ћуприја	Министарство трговине, туризма и телекомуникација, Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, Лучка капетанија Смедерево	-Унапређен наутички туризам и садржаји за рекреацију	У фази планирања	Сезонски, током лета од 2022.	1.000.000, 00
2.1.2. Развити механизме за подршку развоја руралног туризма тако да се до краја 2025. године на територији општине Ћуприја најмање 5 сеоских домаћинстава категорише за пружање угоститељских услуга	Организовање програма и едукација становништва у руралним срединама у области развоја руралног туризма	-Промоције националних мера Министарства пољопривреде за сеоски туризам -Организовање инфо и едукативних трибина у руралним срединама -ИПАРД мера 7, диверзификација пољопривредних газдинстава и развој пословања у руралним срединама	Туристичка организација општине Ћуприја	Регионална агенција за економски развој Шумадије и Поморавља, Туристичка организација Србије	Становништво у руралним срединама информисано је о могућностима пословања у руралним срединама	Континуирано	Неограничено	Организација трибине 20.000,00
	Категоризација и евидентирање смештајних објеката на	-информисање становништва о важности категоризације објеката	Општина Ћуприја / Туристичка организација општине Ћуприја	Министарство трговине, туризма и телекомуникација	-Регистровано и категоризовано 80% сеоских домаћинстава која пружају	У фази спровођења	Континуирано	Републичка такса за израду решења о категоризацији 870,00 по објекту

територији општине Ђуприја (најмање 80% од сеоских домаћинстава која пружају угоститељске услуге)	-решење о категоризацији -вођење евиденције о категорисаним и евидентираним -објектима			угоститељске услуге на територији општине Ђуприја - Евидентирано 80% смештајних објеката који не подлежу обавези категоризације			
---	---	--	--	--	--	--	--

ОПШТИ ЦИЉ 2: Унапредити туристички понуду општине Ђуприја

ПОСЕБНИ ЦИЉ: 2.2. Унапредити људске ресурсе, институционалне капацитете и промотивне активности у области туризма

ПОЈЕДИНАЧНИ ЦИЉ	НАЗИВ ПРОЈЕКТА	АКТИВНОСТИ	ВОДЕЋА ИНСТИТУЦИЈА	ИНСТИТУЦИЈЕ ПОДРШКЕ	ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ	СТАТУС	ВРЕМЕ ИМПЛЕМЕНТ.	ПРЕДВИЂЕНА ВРЕДНОСТ у РСД
2.2.1 Спровести едукације запослених у локалним установама, у циљу унапређења туристичке понуде општине Ђуприја	Учешће Туристичке организације општине Ђуприја на туристичким форумима и едукативним тренинзима	-тренинзи, радионице, презентације, едукације о изменама закона, усвојеним правилницима у области туризма, о начину категоризације и сл.	Министарство трговине, туризма и телекомуникација, Туристичка организација Србије	СКГО, РЕДАСП	Унапређени људски ресурси	континуирано	константно	50.000,00 на годишњем нивоу
	Стручне обуке и курсеви	-Курс страног језика (по један ниво годишње)	Туристичка организација општине Ђуприја, Општина Ђуприја	Школа страних језика	Унапређени људски ресурси у циљу побољшања квалитета туристичке понуде	У фази планирања	Три месеца у току календарске године	12.500,00 по лицу
2.2.2. Унапредити туристичку сигнализацију на	Топографска карта	-Израда топографске карте	Туристичка организација општине Ђуприја	Републички геодетски завод	Завршена топографска карта у размери 1: 20 000 у	У фази планирања	До краја 2023.	300.000,00

минимум две локације на територији општине Ћуприја					дигиталном и штампаном облику са великим бројем информација			
	Постављање туристичке сигнализације	-Постављање знакова за усмеравање према туристичким одредиштима -Постављање знакова за пружање информација о туристичким одредиштима	Туристичка организација општине Ћуприја / ЈКП Равно 2014	Министарство трговине, туризма и телекомуникација	-Олакшано обавештавање учесника у саобраћају и туриста о туристичким актракцијама и садржајима туристичке понуде	У фази планирања	2023. год.	350.000,00
2.2.3. Унапредити промотивне активности туристичких потенцијала и производа општине Ћуприја кроз промотивне догађаје и израду промотивних алата	Отварање туристичког инфо центра са сувенирницом	-Обезбеђивање простора у Моравском Парку за сувенирницу -Експропријација објекта на обали реке Велике Мораве -Опремање сувенирнице сувенирима и другим промотивним и инфо материјалима, мапама публикацијама и сл.	Туристичка организација општине Ћуприја, Општина Ћуприја	Министарство трговине, туризма и телекомуникација, Туристичка организација Србије, Музеј Хореум Марги Равно, Народна библиотеку Душан Матић, КЗМ, удружења младих, етно, ликовна и остала удружења	Доступне информације туристима о смештају, актуелним дешавањима, локалитетима, манифестацијама и сл. -Богата понуда индустријске израде, оригиналне ручне радове, гастро сувенире, мајице са принтовима итд. -Повећан број запослених	У фази планирања	До 2024.	1.250.000,00
	Туристичка мапа	-Израда туристичке мапе	Туристичка организација	Општина Ћуприја, Завод за заштиту	-Завршена туристичка мапа	У фази планирања	До краја 2022.	400.000,00

		на којој ће се налазити значајна места, споменици и знаменитости, културне институције паркови, излетишта и сл. -Постављање туристичке мапе у центру града	општине Ђуприја	споменика културе Крагујевац, Туристичка организација Србије	Ђуприје са објашњењима и на енглеском језику на којој су означене све важне дестинације у граду и околини -унапређене промотивне активности туристичких потенцијала -Постављен билборд са туристичком мапом у центру Ђуприје			
	Промоција дестинације кроз обилазак територије општине Ђуприја и њених атрактивност и	-Организовање промоције дестинације за новинаре и за кадрове у туристичким организацијама -презентовање туристичке понуде општине Ђуприја	Туристичка организација општине Ђуприја	Општина Ђуприја	Унапређене туристичке понуде општине Ђуприја	У фази планирања	Од 2021.године	100.000,00
	База података смештајних капацитета	-Формирање базе смештајних капацитета	Општина Ђуприја, Туристичка организација општине Ђуприја	Министарство трговине, туризма и телекомуникација	Унапређена туристичко угоститељска понуда	Континуирано током целе године	Од 2020.-	Категоризација је бесплатна, једино се плаћа републичка такса за издаду решења о категоризацији у износу од 870,00 по објекту
	Ажурирање интернет странице	-Приказ основних туристичких подака и на енг.	Туристичка организација општине Ђуприја	Општина Ђуприја	Унапређена туристичко угоститељска	Континуирано током целе године	Од 2021.год.	50.000,00 годишње

	туристичке организације општине Ђуприја	језику, - ажурирање новости, информација о услугама и туристичко угоститељским капацитетима, - објављивање вести о посећеним сајмовима и сл.			понуда			
	Промотивни материјал о Ђуприји	Израда промотивног материјала у штампаном и електронском облику, на српском и енглеском језику	Туристичка организација општине Ђуприја	Општина Ђуприја, РЕДАСП, Министарство трговине, туризма и телекомуникација, Туристичка организација Србије	Унапређене промотивне активности и понуда туристичких производа општине Ђуприја	Континуирано	Константно сваке године	500.000,00
	Учешће на сајмовима туризма	-Учешће на домаћим, регионалним и међународним сајмовима у области привреде и туризма	Туристичка организација општине Ђуприја	Општина Ђуприја, РЕДАСП, Министарство трговине, туризма и телекомуникација, Туристичка организација Србије	-Унапређене промотивне активности, повећан туристички промет, развијени партнерски односи, контакти итд.	Континуирано	2021-2025	500.000,00

13. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Пројекти, односно активности Програма развоја туризма општине Ћуприја 2021-2025, усаглашени су са програмима и циљевима Стратегије одрживог развоја општине Ћуприја 2019-2024, који се односе на развој привреде, инфраструктуре и на интегративни развој туризма, културе и спорта.

На основу претходно изложених података и анализе стања, показало се да општина Ћуприја располаже одређеним предностима погодним за развој туризма.

Општина Ћуприја као фактор атрактивности истиче лаку доступност, одличну географско- туристичку локацију, вредне културно-историјске ресурсе, природна богатства, традицију, развијен спортски и манифестациони туризам, гастрономију, иницијативу и гостољубивост становништва у руралним срединама. Ипак, SWOT анализом набројане су и слабости чије је решавање неопходно за даљи успешан развој туризма на територији општине Ћуприја.

Истраживање спроведено током израде овог документа, поред кабинетског, обухватило је и анализу на терену и мишљење јавности. Спроведено анкетно истраживање, утицало је на дефинисање SWOT анализе, на дефинисање кључних инвестиционих пројеката и израду акционог плана.

Резултати анкете, показали су да су испитаници заинтересовани како за развој нових понуда у области туризма, тако и за унапређење постојећих и унапређење инфраструктуре у циљу развоја туризма. Истакли су заинтересованост за излетима и спортско-рекреативним активностима, посебно за бициклизмом и атлетиком, планинарењем и садржајем ултралаких ваздухоплова. Сматрају најатрактивнијом локацијом Манастир Раваницу, археолошко налазиште и истоимени музеј Хореум Марги и Спомен парк на Иванковцу. Незадовољни су уређењем обала река и сматрају да је неопходно уређење паркинга простора. Истичу значај маркетинга и интернет презентације, као и постављање туристичке сигнализације, инфо пунктова, недостатак сувенира и симбола.

Сходно томе, веома је важно да локална самоуправа препозна промене којима се треба руководити врло одговорно и амбициозно. Како би се оствариле наведене активности, неопходно је:

- заједнички и координисано деловати и започети са реализацијом пројеката који су предвиђени акционим планом и
- успоставити систем контроле имплементације Програма развоја туризма на годишњем нивоу како би постојао увид у којој мери се Програм спроводи и уколико је потребно усмерити се на потенцијалне измене и допуне.

Туристичка организација општине Ћуприја, извештаваће општинско веће и руководство о статусу реализације пројеката, док ће Одсек за локални економски развој обављати стручне, организационе и административно-техничке послове.

На основу изложених података, може се закључити да територија општине Ћуприја има шта да понуди, али да ово подручје још увек није довољно валоризовано и на адекватан начин представљено домаћим и страним туристима. Иако би по богатству природних и културно – историјских вредности овај део Србије могао да заузима водећу позицију у земљи, због мањка финансија, расељавања кадрова и сл., не остварују се жељени резултати. Током процеса развоја туризма, не треба заборавити ни на предузетнике садашње и потенцијалне који су кључни у процес развоја туризма, посебно у области угоститељства. Јавни сектор треба бити снажна мотивациона подршка у остварењу пословних планова предузетника, али и саставни део едукацијских и других активности.

а) Манастир Раваница	д) Неолитска насеља (Стублина, Краљево поље)			
б) Музеј Хореум Марги	ђ) Културне манифестације			
в) Археолошко налазиште Хореум Марги	е) друго: _____			
г) Спомен парк на Иванковцу	_____			
9. Да ли по Вашем мишљењу у Ћуприји постоји интересовање за ловним и риболовним туризмом?	☐ ДА ☐ НЕ			
10. Које су локације по Вашем мишљењу најпогодније за риболов? а) Обале река Велике Мораве и б) Језера реке Раванице				
11. Да ли по Вашем мишљењу у Ћуприји постоји интересовање за руралним туризмом?	☐ ДА ☐ НЕ			
12. Да ли по Вашем мишљењу у Ћуприји постоји интересовање за излетничким туризмом?	☐ ДА ☐ НЕ			
13. Да ли по Вашем мишљењу Ћуприји потребна туристичка сигнализација?	☐ ДА ☐ НЕ			
2. КОЛИКО СТЕ ЗАДОВОЉНИ СЛЕДЕЋИМ ЕЛЕМЕНТИМА:				
14. Љубазност запослених у угоститељским објектима				
1. јако незадовољан	2. незадовољан	3. нити задовољан, нити незадовољан	4. задовољан	5. јако задовољан
15. Знање страних језика у угоститељским објектима				
1. јако незадовољан	2. незадовољан	3. нити задовољан, нити незадовољан	4. задовољан	5. јако задовољан
16. Путна повезаност дестинације				
1. јако незадовољан	2. незадовољан	3. нити задовољан, нити незадовољан	4. задовољан	5. јако задовољан
17. Распоживи паркинг простори				
1. јако незадовољан	2. незадовољан	3. нити задовољан, нити незадовољан	4. задовољан	5. јако задовољан
18. Доступност туристичким информацијама (инфо пунктови)				
1. јако незадовољан	2. незадовољан	3. нити задовољан, нити незадовољан	4. задовољан	5. јако задовољан
19. Квалитет туристичког програма				
1. јако незадовољан	2. незадовољан	3. нити задовољан, нити незадовољан	4. задовољан	5. јако задовољан
20. Препознатљивост дестинације (симбол, сувенир)				
1. јако незадовољан	2. незадовољан	3. нити задовољан, нити незадовољан	4. задовољан	5. јако задовољан
21. Презентације дестинације на интернету				

1. јако незадовољан	2. незадовољан	3. нити задовољан, нити незадовољан	4. задовољан	5. јако задовољан
22. Презентације смештајних објеката на интернету и могућност резервације				
1. јако незадовољан	2. незадовољан	3. нити задовољан, нити незадовољан	4. задовољан	5. јако задовољан
23. Уређеност паркова				
1. јако незадовољан	2. незадовољан	3. нити задовољан, нити незадовољан	4. задовољан	5. јако задовољан
24. Стање културне и историјске баштине				
1. јако незадовољан	2. незадовољан	3. нити задовољан, нити незадовољан	4. задовољан	5. јако задовољан
25. Уређеност обала река				
1. јако незадовољан	2. незадовољан	3. нити задовољан, нити незадовољан	4. задовољан	5. јако задовољан
26. Садржаји за децу				
1. јако незадовољан	2. незадовољан	3. нити задовољан, нити незадовољан	4. задовољан	5. јако задовољан
27. Понуда забавног садржаја				
1. јако незадовољан	2. незадовољан	3. нити задовољан, нити незадовољан	4. задовољан	5. јако задовољан
28. Понуда спортског садржаја				
1. јако незадовољан	2. незадовољан	3. нити задовољан, нити незадовољан	4. задовољан	5. јако задовољан
29. Понуда туристичких излета у крају				
1. јако незадовољан	2. незадовољан	3. нити задовољан, нити незадовољан	4. задовољан	5. јако задовољан
30. Препознатљивост и атрактивност манифестација				
1. јако незадовољан	2. незадовољан	3. нити задовољан, нити незадовољан	4. задовољан	5. јако задовољан
31. Могућност излета у околини				
1. јако незадовољан	2. незадовољан	3. нити задовољан, нити незадовољан	4. задовољан	5. јако задовољан

РЕЗУЛТАТИ АНКЕТЕ

АНКЕТА О РАЗВОЈУ ТУРИЗМА НА ТЕРИТОРИЈИ ОПШТИНЕ БУПРИЈА, 2020.

ОПШТИНА ЂУПРИЈА

Туристичка организација општине Ђуприја / Одсек за локални економски развој

АНКЕТА О РАЗВОЈУ ТУРИЗМА НА ТЕРИТОРИЈИ ОПШТИНЕ ЋУПРИЈА

Подаци у извештају, добијени су на основу спроведене анкете у другој половини 2020. године. Испитивање је спроведено како би се сазнали ставови и јавности, о томе шта сматрају приоритетима у области туризма, шта је то што недостаје Ћуприји и у ком правцу је најбоље да се локална заједница развија.

Анкета је садржала укупно 30 питања. Подељена је електронским путем преко друштвених мрежа (преко страница: Туристичке организације општине Ћуприја, Канцеларије за младе општине Ћуприја, званичне странице општине Ћуприја, преко приватних страница итд.), преко сајта општине Ћуприја и послата на преко 100 имејл адреса у циљу обавештавања што већег броја јавности. Анкету су попунила 262 испитаника, што чини око 1% популације општине Ћуприја.

Треба навести да је испитивање популације у ванредним околностима изазваних COVID ситуацијом, било најзахвалније спровести електронским путем, тако да се други начини анкетирања нису спроводили.

Анкетирање је спроведено анонимно и обухватило је популацију независно од пола или година старости.

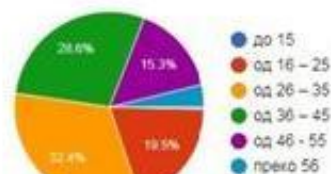
РЕЗУЛТАТИ АНКЕТЕ

Кроз 30 питања, сумирани су анкетни резултати, сагледане ситуације и мишљења становништва о развоју туризма на територији општине Ћуприја.

- Највећи проценат анкетираних, укључио је испитанике локалне заједнице старости од 16 до 55 година.

Извор, Одсек за ЛЕР

Колико имате година?
262 responses

Графикон 1, Процентуално приказано учешће испитаника по годинама

- Код питања *Да ли је потребно унапредити инфраструктуру у циљу развоја туризма?*, 97,7% испитаника сматра да је потребно унапредити инфраструктуру; 56,5% сматра да је потребно улагати у изградњу туристичких објеката, 17,9% у путну инфраструктуру, док 15,3% анкетираних приоритетом сматра изградњу комуналне инфраструктуре.

Графикон 2, Унапређење инфраструктуре

- На питање *Да ли је по Вашем мишљењу потребно унапредити туристичку понуду*, 98,9% анкетираних сматра да јесте.

Извор, Одсек за ЛЕР

Да ли је по Вашем мишљењу потребно унапредити туристичку понуду
Ђуприја?
262 responses

Графикон 3, унапређење туристичке понуде

- Више од половине, одн. 53.4% сматра да је потребно унапредити туристичку понуду кроз развој нових понуда; 18,7% је мишљења да је потребно унапредити постојећу инфраструктуру, док се 11% изјаснило да је потребно унапредити људске ресурсе и институционалне капацитете.

Графикон 4, Унапређење туристичке понуде по секторима

- Код питања *Да ли по Вашем мишљењу постоји интересовање за спортско-рекреативним туризмом?*, 82,4% испитаника сматра да постоји интересовање, док се код наредног питања и *Да ли сте некада учествовали у некој спортско-рекреативној активности?*, 69% испитаника изјаснило да јесте.

У *Којим активностима су учествовали?*, (испитаници су били у могућности да заокруже више одговора). Највише њих се изјаснило за вожњу бициклом 54,4%, затим 46,1% су љубитељи трчања, 44,6% планинарења и пешачења, док је у вожњи ултралаким ваздухопловима учествовало 22,8%.

- Више од 80 процената, тачније 85,5% испитаника сматра да Ђуприја има примамљиве културне атракције.

Највише њих се сложило да је то манастир Раваница 92,6%, затим археолошко налазиште Хореум Марги 41,9%, културне манифестације су на трећем месту са 34,1%, док је музеј Хореум Марги на четвртм и Спомен парк на Иванковцу на петом месту. (код овог питања анкетирани су такође били у могућности да заокруже више одговора)

- *Да ли у Ђуприји постоји интересовање за ловним и риболовним*

туризмом?, 84.4% испитаника слаже се да постоји, док су као најпогодније локације за риболов истакли обале река Велике Мораве и Раванице.

Извор, Одсек за ЛЕР

Графикон 6, Које су локације најпогодније за риболов?

- Да ли у Ћуприји има интересовања за руралним туризмом 69,1% испитаника се слаже да има, док 30,9% не дели мишљење, већ сматра да нема.

Велико је интересовање за излетничким туризмом, чак 88,9% сматра да у Ћуприји постоји интересовање за излетничким туризмом, док 91,2% испитане популације сматра да је Ћуприји потребна туристичка сигнализација.

У наредној сесији питања, испитаницима су понуђени следећи одговори:

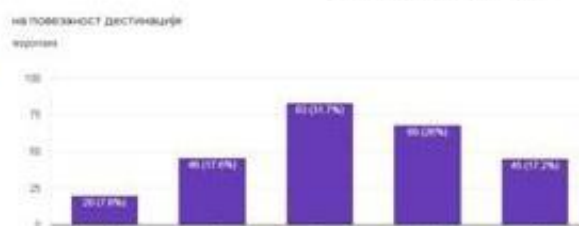
1. Јако незадовољан
2. Незадовољан
3. Нити задовољан, нити незадовољан
4. Задовољан
5. Јако задовољан

Највећи проценат испитаника *задовољан* је и *јако задовољан* љубазношћу

запослених у угоститељским објектима, док њиховим знањем страних језика, *нити су задовољни, нити незадовољни*.

Око *Путне повезаности дестинације*, мишљења су подељена. Највише је оних који су *нити задовољни, нити незадовољни*, али и више оних који су задовољни у односу на оне који нису. (графикон 7)

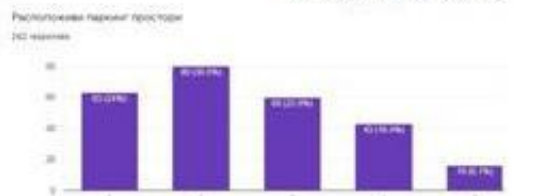
Извор, Одсек за ЛЕР

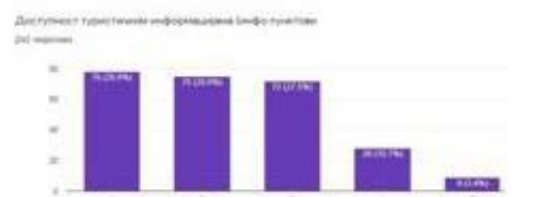
Графикон 7, Путна повезаност дестинације

У наставку анализе анкете, испитаници су се већински изјаснили да нису задовољни *расположивошћу паркинга* (54%), као ни доступним *Инфо пунктovima* (58,4%) што се може видети на следећим графиконима(8 и 9).

Извор, Одсек за ЛЕР

Графикон 8, Распоживи паркинг простори

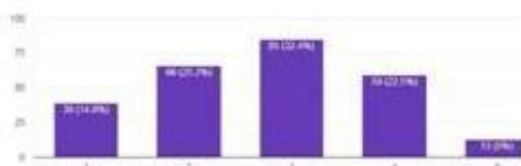

Графикон 9, Доступност туристичким информацијама / инфо пунктови

- Испитана популација оценила је *Квалитет туристичког програма* разнолико. Мишљења су подељена, али је више оних који нису задовољни, него оних који јесу. (графикон 10)

Извор, Одсек за ЛЕР

Квалитет туристичког програма
262 њезинак

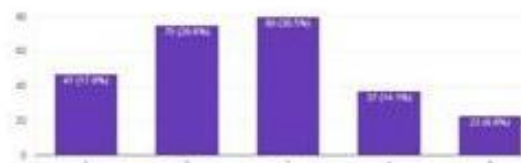

Графикон 10, Квалитет туристичког програма

- Код питања *Препознатљивост дестинације (симбол, сувенир)*, 22,9% испитаника је *задовољно* и *јако задовољно*, док је 46,5% *незадовољно* и *јако незадовољно*, док је оних који немају изражено мишљење 30%

Извор, Одсек за ЛЕР

Препознатљивост дестинације (симбол, сувенир)
262 њезинак

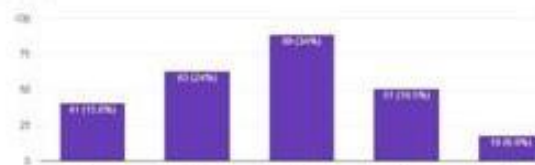

Графикон 11, Препознатљивост дестинације (симбол, сувенир)

- Када су у питању *Презентације дестинације на интернету*?, анкетирани су највише неопредељени 34%, док

постоји разлика између оних који су задовољни и оних који нису. (Графикон 12)

Презентације дестинације на интернету
262 њезинак

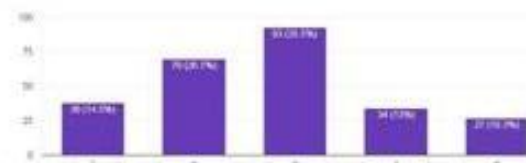

Графикон 12, Презентације дестинације на интернету

- Код *Презентације смештајних објеката на интернету и могућности резервације*?, анкетирани су слично одговорили као код претходног питања. Иако је разлика мала, више је оних који су *незадовољни*, него оних који су задовољни смештајним објектима и резервацијама. (графикон 13)

Извор, Одсек за ЛЕР

Презентације смештајних објеката на интернету и могућност резервације
262 њезинак

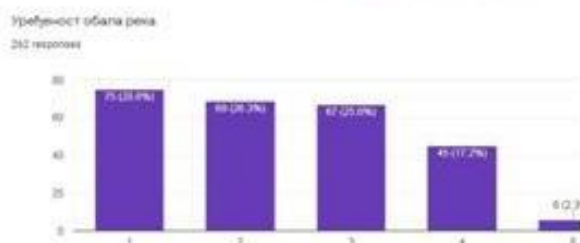
Графикон 13, презентације смештајних објеката на интернету

Учесници анкете изјаснили су се да су највише *задовољни* и *јако задовољни* *Уређеношћу паркова*, укупно 55,3%. Доста мање је оних који *нису задовољни* уређеношћу паркова, 21,3%, док је оних који су *нити задовољни*, *нити незадовољни* 23.3%.

Одговори код *Стања културне и историјске баштине?* највише су усмерени ка испитаницима који су задовољни стањем културне и историјске баштине укупно 38.5%. Неопредељених испитаника је 32.4%, док се 28% изјаснило да није задовољно стањем културне и историјске баштине.

Код *Уређености обала*, преовлађује незадовољни став. 54,9% испитаника је незадовољно и јако незадовољно обалама, 25,6% је неопредељено, док је 19,5% задовољно како су обале уређене.

Извор, Одсек за ЛЕР

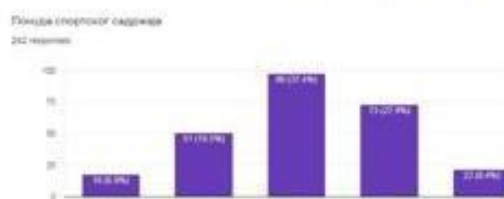
Графикон 14, Уређеност обала

Већина анкетираних је нити задовољна нити незадовољна *садржајима за децу* 30,2%. Незадовољних је 27,5%, док је јако незадовољних 16,8%, и 25% оних који су задовољни садржајима за децу.

Понудом забавног садржаја, испитаници су више незадовољни него задовољни, 51,6% испитаника је незадовољно, 26,6% неопредељено, док је 22,1% задовољно.

Понудом спортског садржаја у граду испитаници су већински неопредељени, док је више оних који су задовољни понудом спортских садржаја, него оних који нису. (Графикон 14)

Извор, Одсек за ЛЕР

Графикон 14, Понуда спортског садржаја

Понудом туристичких излета у крају испитаници већински нису задовољни, укупно 52,3%. Оних који су нити задовољни нити незадовољни је 27,1, док је задовољних 20,6%.

Са препознатљивошћу и атрактивношћу манифестација највећи проценат анкетираних је нити задовољан нити незадовољан 38,5%, док је задовољних више (35,5%), у односу на незадовољне (26%).

Могућност излета у околини 43,9% анкетираних истиче као могућност, одн. задовољни су могућношћу излета у окружењу. Неопредељених је 32,1%, док је оних који нису задовољни 24%.

СУМИРАЊЕ РЕЗУЛТАТА

На основу претходно изложених резултата, може се закључити да су присутне разлике у ставовима испитаника, мишљења су подељена.

Тамо где се налазе велике разлике, неопходно је предузети одређене мере, буџетом их испланирати и уврстити у Акциони план .

Испитаници су изнели своје ставове и треба имати у виду следеће:

-да је анкету махом попуњавала група испитаника од 16 до 55 година

-да је потребно унапредити туристичку понуду највише кроз развој нових понуда, али и кроз унапређење постојећих, као и кроз унапређење људских ресурса и институционалних капацитета

-да је велико интересовање за спортско-рекреативним туризмом и да су анкетирани највише заинтересовани за бициклизам и атлетику, затим за планинарење и пешачење и садржај ултралаких ваздухоплова, као и да су задовољни спортским садржајима.

- да велики број испитаника сматра да Ђуприја има примамљиве културне атракције, првенствено манастир Раваницу, затим археолошко налазиште Хореум Марги, културне манифестације, музеј и Спомен парк на Иванковцу, али и да је потребно одржавање културне и историјске баштине

- 97,7% анкетираних сматра да је потребно унапредити инфраструктуру (56,5% сматра да је то најбоље учинити кроз улагање у туристичку инфраструктуру, 17,9% улагањем у путну инфраструктуру и 15,3% кроз изградњу комуналне инфраструктуре)

-да је велико интересовање за риболовом на обалама река Раванице и Велике Мораве, али и да су незадовољни уређеношћу обала

-да је велико интересовање за излетничким туризмом, али да нису задовољни понудом туристичких излета, док су задовољни могућношћу излета у окружењу

-да је неопходна туристичка сигнализација

-уређење паркинг простора

-доступност туристичким информацијама / инфо пунктови

-да недостаје препознатљивост дестинације / симбол, сувенир

- да је потребно унапредити интернет презентације туристичких понуда

ПРИЛОГ 3**ПОПИС ТАБЕЛА, СЛИКА И ГРАФИКОНА**

ТАБЕЛЕ:		
Табела 1	<i>Насеља и катастарске општине</i>	12
Табела 2	<i>Структура површина под шумом</i>	17
Табела 3	<i>Старосна структура становништва</i>	18
Табела 4	<i>Предузетници по делатностима</i>	22
Табела 5	<i>Подаци о доласцима туриста</i>	23
Табела 6	<i>Подаци о ноћењима туриста</i>	23
Табела 7	<i>Просечна дужина боравка</i>	23
Табела 8	<i>Боравишне таксе за правна лица 2016-2020</i>	24
Табела 9	<i>Некатегоризовани објекти</i>	40
Табела 10	<i>Категоризовани објекти</i>	40
Табела 11	<i>Преглед ресторана и пицерија</i>	41
Табела 12	<i>Преглед незапослених лица у сектору туризма и угоститељства на подручју Поморавског округа</i>	41
Табела 13	<i>Доминантни тржишни сегменти по приоритетним туристичким производима</i>	48
Табела 14	<i>Расходи и издаци за програм развоја туризма општине Ћуприја у последње 4 год.</i>	49
Табела 15	<i>SWOT анализа – Људски ресурси</i>	51
Табела 16	<i>SWOT анализа – Инфраструктура и саобраћај</i>	52
Табела 17	<i>SWOT анализа – Туристички производи</i>	53
Табела 18	<i>SWOT анализа – Усклађеност са другим делатностима</i>	54
Табела 19	<i>SWOT анализа –Маркетинг и дистрибуција</i>	55
Табела 20	<i>Циљеви одрживог развоја</i>	57
Табела 21	<i>Пројекције раста долазака, ноћења туриста и боравишних такси 2021-2025</i>	59
Табела 22	<i>Компаративни приказ општих података општина у окружењу у 2019.години</i>	61
Табела 23	<i>Компаративни приказ о даласцима туриста општина у окружењу у 2019.години</i>	62
Табела 24	<i>Компаративни приказ о даласцима туриста општина у окружењу у 2018.години</i>	62
Табела 25	<i>Компаративни приказ о даласцима туриста општина у окружењу у 2017.години</i>	62
Табела 26	<i>Компаративни приказ о даласцима туриста општина у окружењу у 2016.години</i>	62

Табела 27	<i>Компаративни приказ о даласцима туриста општина у окружењу у 2015.години</i>	63
Табела 28	<i>Кључни инвестициони пројекти</i>	66
Табела 29	<i>Буџетска средства за туризам у последње 4године</i>	71

СЛИКЕ:

Слика 1	<i>Положај општине Ћуприја</i>	13
Слика 2	<i>Река Велика Морава у Ћуприји</i>	16
Слика 3	<i>Путања ауто-пута Е75</i>	19
Слика 4	<i>Манастир Раваница</i>	28
Слика 5	<i>Споменик на Иванковцу</i>	29
Слика 6	<i>Ископине налазишта Хореум Марги</i>	30
Слика 7	<i>Новогодишњи програмна градском тргу</i>	32
Слика 8	<i>Самоникле гљиве, Дани гљива 2019</i>	33
Слика 9	<i>Међународни фестивал фолклора</i>	33
Слика 10	<i>Мото скуп, Ћуприја</i>	33
Слика 11	<i>Видовданске свечаности, Манастир Равница</i>	34
Слика 12	<i>Ravanelius, Концерт ученика Школе за музичке таленте</i>	34
Слика 13	<i>Цреваријада</i>	34
Слика 14	<i>Ћуприја из ваздуха</i>	35
Слика 15	<i>Обележавање годишњице од боја на Иванковцу</i>	35
Слика 16	<i>Меморијални кошаркашки турнир Драгослав Субић, СЦ АДА, Ћуприја</i>	35
Слика 17	<i>Плакат за 38.Матићеве дане</i>	36
Слика 18	<i>Риболовачки Мост куп</i>	36
Слика 19	<i>Међународна улична трка</i>	36
Слика 20	<i>Изађи ми на теглу</i>	37
Слика 21	<i>Зимски турнир у футсалу</i>	37
Слика 22	<i>Концерт ученика школе за музичке таленте</i>	37
Слика 23	<i>Атлетска стаза</i>	45

ГРАФИКОНИ:

Графикон 1	<i>Број становника у размаку од 10 година</i>	17
------------	---	----

17. КОРИШЋЕНА ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ ПОДАТАКА

Брчески И., и др. (2010), Локални еколошки акциони план општине Ћуприја, I издање Општина Ћуприја/Регионални центар за животну средину за централну и источну Европу, Београд

Чубриловић В., и др. (1979) . Бој на Иванковцу 1805.године, I издање, , Српска академија наука и уметности, САНУ, Београд

Одлука о боравишној такси, 2019., Службени гласник општине Ћуприја, бр. 45/2019, доступно на: <https://cuprija.rs/sr/wp-content/uploads/2019/02/0045.pdf>

Одлука о изменама и допунама одлуке о оснивању туристичке организације, Службени гласник општине Ћуприја, бр. 32/2016, доступно на: <https://cuprija.rs/sr/wp-content/uploads/2019/04/32.pdf>

Општине и региони у Републици Србији, 2016-2020., Републички завод за статистику, доступно на: <http://www.stat.gov.rs/oblasti/stanovnistvo/>

Organisation for Economic Co-operation and Development, доступно на: <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/tourism-policy-responses-to-the-coronavirus-covid-19-6466aa20/>

Правилник о садржини и начину израде Програма развоја туризма, Службени гласник РС, бр. 86/2020., доступно на: <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/ministarstva/pravilnik/2020/86/1/reg>

Програм инфраструктурног развоја општине Ћуприја 2019.-2021., Службени гласник општине Ћуприја бр. 24/2019., доступно на: <https://cuprija.rs/sr/wp-content/uploads/2019/07/Program-infrastrukturnog-razvoja-opstine-Cuprija-2019-2021.pdf>

Просторни план општине Ћуприја 2011-2025, Службени гласник општине Ћуприја бр.13/2011, доступно на: <https://cuprija.rs/sr/dokumenta-kategorija/urbanisticki-planovi/>

Статут општине Ћуприја, Службени гласник општине Ћуприја, бр. 14/08, 22/08, 28/08, 13/11 и 23/13 доступно на: https://cuprija.rs/sr/wp-content/uploads/2019/03/00_Osnovni_tekst_14_08_537295943.pdf

Стратегија развоја општине Ћуприја 2019-2024, Службени гласник општине Ћуприја, бр. 7/2019, доступно на: <https://cuprija.rs/sr/wp-content/uploads/2019/04/strategija-prilog-1.pdf>

Стратегија развоја туризма Републике Србије 2016-2025, Службени гласник РС, бр. 98/2016., доступно на: <https://mtt.gov.rs/download/3/strategija.pdf>

Стратегијски маркетинг план туризма РС до 2025., доступно на: <https://mtt.gov.rs/download/Strategijski%20marketing%20plan%20turizma%20RS%20do%202025..pdf>

Студија процене стања водоводног система на територији општине Ђуприја, 2018., Водопривредно Д.О.О. МОРАВА, Чачак

The World Tourism Organization / The United Nation agency. (2020) UNWTO, доступно на: <https://www.unwto.org>

Уредба о највишем и најнижем износу боравишне таксе, Службени гласник РС, бр. 44/2013, 132/2014, доступно на: <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/uredba/2013/44/1/reg>

Уредба о условима начину и поступак под којим се грађевинско земљиште у јавној својини може отуђити, или дати у закуп по цени мањој од тржишне, односно закупине или без накнаде, као и услове, начин и поступак размене непокретности, Службени гласник РС, бр. 61/2015, 88/2015, 46/2017, 30/2018 и 53/2021, доступно на: <https://www.paragraf.rs/propisi/uredba-uslovima-nacinu-postupku-kojima-gradjevinsko-zemljiste-javnoj-svojini-otudjiti.html>

Уредба о утврђивању јединствене листе развијености региона и јединица локалне самоуправе за 2014.годину, Службени гласник РС, бр. 104/2014, Доступно на: <https://ras.gov.rs/uploads/2020/05/uredba-o-utvrdivanju-jedinstvene-liste-razvijenosti-regiona-i-jedinica.pdf>

Закон о локалној самоуправи, Службени гласник РС, бр.129/2007, 83/2014-др.закон, 101/2016-др.закон и 47/2018, доступно на: https://www.paragraf.rs/propisi/download/zakon_o_lokalnoj_samoupravi.pdf

Закон о туризму РС, Службени гласник РС, бр. 17/2019, доступно на: https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_turizmu.html

Закон о угоститељству РС, Службени гласник РС, бр. 17/2019, доступно на: <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-ugostiteljstvu.html>

Завод за заштиту споменика културе Крагујевац, 2016., Археолошко налазиште Хореум Марги, доступно на: <http://kulturnonasledje.com/arheolosko-nalaziste-anticko-utvrđenje-horreum-margi.html>

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ ЋУПРИЈА

Број: 06-216-4/2021-02 од 30. 11. 2021. године

ПРЕДСЕДНИК СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ ЋУПРИЈА

Нинослав Ерић, мр екон.наука

Програм развоја туризма општине Ћуприја 2021-2025, ступа на снагу осам дана од дана објављивања у Службеном гласнику општине Ћуприја.